

**SIMNO ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ BAŽNYČIOS (U. K. 852) ŠVČ.
ROŽINIO MERGELĖS MARIJOS ALTORIAUS (U. K. 27867) SU SKULPTŪROMIS (U.
K. 27868, 27870) IR PAVEIKSLU**

**RETABULO IR SKULPTŪRŲ KONSERVAVIMO, RESTAURAVIMO DARBŲ
PROGRAMA**

RESTAURUOJAMO PAVELDO OBJEKTO DUOMENYS: Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios (u. k. 852) Švč. Rožinio Mergelės Marijos altorius (u. k. 27867) su skulptūromis (u. k. 27868, 27870) ir paveikslu, Alytaus raj. Sav., Simno sen., Simno m., Kreivoji g. 3

PROGRAMĄ PARENGĖ: Lina Katinaite, aukšč. kat auksuotės, II kat. medžio polichromijos restauratorė (galioja iki 2027-12-31), atest. nr. 447., Ind. p. nr. 614734, adr. S. Daukanto g. 10-40, Kaunas, tel. 868792191, el. p. lina.katinaite@gmail.com

Rolandas Vičys eksp. Kat. polichromuoto medžio restauratorius (galioja iki 2027-07-01), atest. nr. 424

Ramūnas Balsevičius aukšč. kat. meninių baldų restauratorius (2026-12-31), atest. nr. 562

UŽSAKOVAS: Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapija

Kaunas, 2024 kovas

A handwritten signature in blue ink, likely belonging to Lina Katinaite, the author of the program.

TURINYS

1. Restauravimo koncepcija, pastabos	2
2. Konservavimo, restauravimo darbų defektinis aktas	3
3. Konservavimo, restauravimo darbų užduotis	43
4. Konservavimo, restauravimo darbų metodika	45
5. Fotofiksacija	51

Pridedami dokumentai:

Kvalifikacijos atestatas

Istoriniai-menotyriniai tyrimai

Cheminiai tyrimai

Polichrominiai tyrimai

Fotogrametriniai apmatavimai

Sąmata (šiuo metu laukiama ekspertizės išvadų)

Pastaba: ateityje reikalingas fotofiksacijos ir defektinio aprašymo papildymas pastačius pastolius, prieš pradėdant konservavimo, restauravimo darbus.

**SIMNO ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ BAŽNYČIOS (U. K. 852) ŠVČ.
ROŽINIO MERGELĖS MARIJOS ALTORIAUS (U. K. 27867) SU SKULPTŪROMIS (U.
K. 27868, 27870) IR PAVEIKSLU**

**RETABULO IR SKULPTŪRŲ KONSERVAVIMO, RESTAURAVIMO DARBŲ
DEFEKTINIS AKTAS**

Defektinis aprašymas

Karkasas

Altoriaus karkasas medinis, sukonstruotas iš lentų. Konstrukcija atrodo tvirta, stabili. Vietomis, ypač antrajame tarpsnyje ir frontone tarp jungčių atsiradę tarpai. Didelių karkaso medienos praradimų nematyti. Retabulas pritrauktas prie sienos, kitaip nei kiti šios bažnyčios altoriai nėra atitrauktas nuo sienos ar pilioriaus – dėl šios priežasties sunku įvertinti medienos būklę, pažaidų kiekį. Frontonas nevienalaikis, išsiskiria savo primityvia forma ir konstrukcija, neatitinka bendros altoriaus stilistikos. Vietomis matyti medžio entomologinių kenkėjų sukelti pažeidimai.

Remiantis polichrominių tyrimų ataskaita, randama iki 7 uždažymo sluoksnių (išskyrus vėlyvą frontoną, čia randami vos vienas uždažymo sluoksnis). Sluoksniai gana tvirtai sukibę su pagrindu, vietomis autentiškas gruntas neišlikęs. Viršutinis uždažymo sluoksnis – žalios spalvos aliejiniai dažai, dangos paviršius nešvarus, dulkėtas.

Puošybiniai elementai

Drožiniai. Altorių puošiantys drožiniai mediniai, galimai drožti iš liepos medienos. Didesnių medienos praradimų, stebint vizualiai, nematyti. Vietomis pastebėti medžio entomologinių kenkėjų sukelti pažeidimai. Remiantis cheminiais tyrimais, drožiniai gruntuoti kreidiniu-klijiniu gruntu, auksuoti, sidabruoti. Remiantis polichrominiais tyrimais nustatyta, jog autentiška polimentinė auksuotė ir sidabruotė išlikusi tik fragmentiškai (daugiau auksuotės ir sidabruotės išlikę altoriaus apačioje). Geriau išsilaikiusi tik vėlyvesnė aliejinė auksuotė.

Visi drožiniai padengti bronzos ir aliuminio pudros aliejiniais dažais. Stebint vizualiai matyti, jog daug kur neišlikęs grunto sluoksnis ir paskutinis uždažymas atliktas neatkuriant grunto (išlikę iki 30% autentiško grunto). Dekoratyvinės dangos su pagrindu sukibę pakankamai tvirtai. Bronzos ir aliuminio pudros miltelių aliejiniai dažai patamsėję, oksidavęsi, nešvarūs.

Pirmo tarpsnio rėmai

Pirmojo tarpsnio rėmai itin puošnūs, dekoruoti rokokiniais elementais. Rėmų karkasas polichromuotas, drožtiniai elementai padengti gana storu bronzos miltelių aliejinių dažų sluoksniu – vietomis ornamentai praradę savo grakščias formas. Vietomis matyti, jog bronzos miltelių aliejiniai dažai padengti tiesiai ant medienos, ten, kur neišlikęs autentiškas grunto sluoksnis. Bronzos miltelių aliejinių dažų sluoksnis patamsėjęs, purvinas. Detalesnę būklės aprašymą bus galima pateikti demontavus rėmus.

Antrojo tarpsnio rėmai

Antro tarpsnio rėmų medienos būklė, stebint vizualiai, atrodo pakankamai gera. Didelių medžio entomologinių kenkėjų sukeltų pažeidimų nematyti. Gruntas pakankamai gerai sukibęs su pagrindu, fragmentiškai neišlikęs. Rėmai padengti storu bronzos miltelių aliejinių dažų sluoksniu. Remiantis polichrominiais tyrimais nustatyta, jog rėmai auksuoti ir sidabruoti polimentine auksavimo technika. Tikslesnę rėmų būklę bus galima nustatyti tik demontavus rėmus ir pašalinus uždažymų sluoksnį.

Skulptūros. Altoriaus ikonografinę programą kuriančios pirmo tarpsnio skulptūros medinės, gruntuotos, polichromuotos, auksuotos. Cheminių tyrimų metu nustatyta, jog skulptūros gruntuotos kljiniu-kreidiniu gruntu, polichromuotos aliejiniais dažais, fragmentiškai auksuotos polimentine auksavimo technika. Ankstesnių restauravimų metu skulptūros perdažytos. Stebint vizualiai, medienos praradimų nematyti, dekoratyvinės dangos tvirtai sukibusios su pagrindu.

Antro tarpsnio skulptūrų mediena pakankamai tvirta. Vietomis matyti medžio entomologinių kenkėjų sukelti pažeidimai. Gruntas fragmentiškai neišlikęs. Remiantis polichrominiais tyrimais išlikę tik 2 polichrominio etapo dangos. Dangos patamsėjusios, pasidengusios gausiu nešvarumų sluoksniu.

Altoriaus frontoną vainikuojanti glorijs medinė, gruntuota, polichromuota. Mediena pakankamai tvirta, vietomis matomi medžio entomologinių kenkėjų sukelti pažeidimai. Gruntas pakankamai tvirtai sukibęs su pagrindu, tačiau fragmentiškai neišlikęs. Remiantis polichrominiais tyrimais nustatyta, kad pirmo polichrominio etapo dangos glorijs neišliko. Viršutinis polichrominis sluoksnis patamsėjęs, pasidengęs gausiu nešvarumų sluoksniu.

Tabernakulis

Autentiškas altoriaus tabernakulis neišlikęs. Vietoje jo pastatyta Marijos ikona, vėlyvuose rėmuose. Paveikslas su rėmais įmontuotas į galimai buvusio kilnojamo altorėlio ažūrinį retabulą su Marijos monograma. Retabulas medinis, pakankamai geros būklės. Gruntas tvirtai sukibęs su pagrindu. Paviršius padengtas bronzos miltelių aliejiniais dažais. Atlikus sluoksnių stratigrafiją, rastas fragmentiškai išlikęs aliejinis auksavimas. Retabulo dangos nešvarios, patamsėjusios.

Mensa

Mensa medinė, polichromuota, sidabruota. Ankstyviausios autentiškos dangos išlikę tik fragmentiškai.

Mensa dekoruota rokokiniais ornamentais, centre įkomponuotas herbas su karūna. Trūksta grunto fragmentų, vėlyvos dangos padengtos jo neatkuriant. Mensa padengta storu aliuminio pudros miltelių aliejiniais dažų sluoksniu, rokokiniai elementai, herbas bronzos miltelių aliejiniais dažais. Dangos purvinos, patamsėję, fragmentiškai neišlikę.

Šiuo metu, vykstant bažnyčios remonto darbams, tarp mensos ir grindų yra susidaręs tarpas – planuojama atkurti anksčiau toje vietoje buvusį medinį laiptą.

Defektinė kartograma

- Polichrominio sluoksnio uždažymai aliejiniais dažais
- Metallo dangų (auksuotės, sidabruotės) uždažymai aliejiniais dažais
- Neautentiška altoriaus retabulo dalis

**ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ BAŽNYČIOS (U. K. 852) ŠVČ.
ROŽINIO MERGELĖS MARIJOS ALTORIAUS (U. K. 27867) SU SKULPTŪROMIS (U.
K. 27868, 27870) IR PAVEIKSLU**

**RETABULO IR SKULPTŪRŲ KONSERVAVIMO, RESTAURAVIMO DARBŲ
UŽDUOTIS**

Trumpos istorinės žinios

Remiantis istoriniais šaltiniais, nustatyta, jog Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia pastatyta 1520 m. Simno, kaip ir daugelio kitų bažnyčių, meniniam paveldui reikšmingą įtaką darė parapijos bendruomenė bei jos pamaldumo formų kaita. Simno bažnyčios meniniam vaizdai ypač daug įtakos turėjo Rožinio brolija, čia įsisteigusi galbūt dar XVII a., o nuo 1740 m. turėjusi nuolatinę vietą bažnyčioje: brolijai pietinėje (laiškų) pusėje priklausė mažoji zakristija ir trys altoriai. Gali būti, jog būtent dėl Rožinio brolijos veiklos tradicijų, Simno bažnyčioje susiklostė savita jos įrenginių ir atnaujinimų topografija. Dažniausiai būtent pietinėje pusėje XVIII-XIX a. vykdavo įvairios pertvarkos.

Šaltiniuose teigiama, kad XVIII a. pabaigoje įrengti trys nauji altoriai: didysis, Švč. Jėzaus vardo bei Rožinio švč. Mergelės Marijos. Inventorių duomenimis altoriai drožėjų darbo. Šis laikotarpis – vėlyvojo rokoko klestėjimo metas, todėl neabejotinai naujieji altoriai įgijo būdingų rokoko architektūros ir drožybos bruožų. Daugiausia rokoko elementų išliko Rožinio Švč. Mergelės Marijos altoriuje. Pasak šaltinių, 1873 m. Rožinio altoriaus vieta vis dar išliko nepakitusi, nors bažnyčią niokojo prancūzų armija, gaisrai, bei dėl kiauro stogo besikaupianti drėgmė.

Altorius medinis, dviejų tarpsnių, puoštas skulptūromis, rokailiais, gėlių girliandomis. Menotyriniuose tyrimuose keliamas Rožinio Švč. Mergelės Marijos altoriaus stiliaus problematiškumas. Nesutariama, ar tai rokoko, iš dalies XIX a. pab ir XX a. pertvarkytas altorius, ar vis dėlto XIX a. neobarokinis statinys, puoštas XVIII a. skulptūromis. Altorius neabejotinai buvo perdarytas, tačiau nėra įvardinta, kokie pakitimai padaryti 1888-1890 metų metu. Pasak inventorių, retabulo sandara nepakito, nors rekonstrukcijos metu gerokai supaprastėjo: atkreipiamas dėmesys į primityvų skydą, prie kurio pritvirtina glorią, teigiama, kad glorią panaudoti vėlesnės kilmės drožiniai. Ankstyviausi išlikę rokoko altoriaus elementai – šv. Dominyko bei šv. Augustino skulptūros, ekspresyvios angeliukų figūros.

Pagal A. Aleksandravičiūtės „Simno bažnyčios altorių istorijos klausimai”, Art Academiae atrium Vilnensis 51, Vilnius, 2008

Konservavimo, restauravimo darbų eiga

Paruošiamieji priešrestauraciniai darbai:

1. Montuoti pastolius.
2. Atlikti esamos būklės fotofiksaciją. Altorių, jo fragmentus fotografuoti konservavimo, restauravimo darbų eigoje ir atlikus restauravimo darbus.
3. Esant reikalui, sutvirtinti avarinės būklės grunto ir dekoratyvinių dangų sluoksnius.
4. Demontuoti drožtinius elementus, nešiojamą altorėlį, skulptūras, paveikslus, rėmus, neautentišką frontoną. Paveikslų konservavimo, restauravimo darbai šiame etape nenumatomi, juos perduoti užsakovui.
5. Demontavus detales, papildyti defektinį aprašymą.
6. Esant poreikiui, atlikti papildomus cheminius tyrimus.

Konservavimo, restauravimo darbai:

7. Sausu būdu pašalinti dulkes, voratinklius, kitus nešvarumus.
8. Nuvalyti atvirus altoriaus medienos paviršius.
9. Remiantis technologų rekomendacijomis, dezinfekuoti ir antisekikuoti altoriaus karkaso, drožtinių elementų, skulptūrų, rėmų medieną.
10. Pašalinti vėlesnius uždažymų sluoksnius. Siūloma uždažymus šalinti iki pirminės autentiškos polimentinės auksuotės, sidabruotės, ankstyviausio polichrominio sluoksnio.
11. Pašalinti autentiškų dangų paviršiuje esančius nešvarumus.
12. Sutvirtinti autentiškas dangas.
13. Išvalyti ir sutvirtinti entomologinių kenkėjų destrukuotą medieną.
14. Pašalinti svetimkūnius.
15. Atsižvelgiant į bažnyčioje esančius temperatūrų svyravimus, pasirinkti atitinkamą konstrukcijų tvirtinimo būdą. Sutvirtinti altoriaus konstruktyvą, dekoru elementų jungtis, atkurti trūkstamus fragmentus, užtaisyti smulkius plyšius ir medžio

entomologinių kenkėjų padarytus pažeidimus. Naudoti autentui artimiausią medieną, medžio dulkių glaistą.

16. Paruošti gruntavimui atkurtus ir autentiškus medienos paviršius.
17. Gruntuoti atkurtus ir autentiškus medienos paviršius. Modeliuoti gruntą.
18. Gruntuotus paviršius paruošti polichrominio sluoksnio retušavimui.
19. Retušuoti altoriaus polichromiją.
20. Padengti polichrominį sluoksnį apsauginiu laku.
21. Gruntuotus paviršius paruošti auksuotės ir sidabruotės retušavimui.
22. Auksuoti atkurtus dekoratyvinius elementus. Retušuoti autentišką auksuotę, sidabruotę.
23. Dengti sidabruotę apsauginiu laku.
24. Įmontuoti skulptūras, paveikslus su rėmais, kitus drožtinius elementus.
25. Baigus darbus, paruošti konservavimo, restauravimo darbų ataskaitą. Ataskaitą kelti į Kultūros paveldo elektroninių paslaugų informacinę sistemą www.kpepis.lt.

**SIMNO ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ BAŽNYČIOS (U. K. 852) ŠVČ.
ROŽINIO MERGELĖS MARIJOS ALTORIAUS (U. K. 27867) SU SKULPTŪROMIS (U.
K. 27868, 27870) IR PAVEIKSLU**

**RETABULO IR SKULPTŪRŲ POLICHROMIJOS KONSERVAVIMO,
RESTAURAVIMO DARBŲ METODIKA**

Remiantis atliktų cheminių laboratorinių tyrimų išvadomis, defektiniu aktu, konservavimo, restauravimo darbų užduotimi, numatoma altoriaus konservavimo, restauravimo darbų metodika:

Paruošiamieji priešrestauraciniai darbai:

1. Pastoliai montuojami atsižvelgiant į altoriaus tarpsnius, sukuriant saugų ir patogų priėjimą prie restauruojamo objekto.
2. Altoriaus karkasą ir kitus puošybinius drožtinius elementus fotografuoti prieš pradedant konservavimo, restauravimo darbus, konservavimo restauravimo darbų eigoje ir pabaigus restauravimo darbus.
3. Avarinės būklės autentiškas dangas tvirtinti naudojant mikalentinį popierių ir šiltus 2% odos klijų distiliuotame vandenyje. 2% odos klijų tirpalo paruošimas: 2g odos klijų matavimo inde užpilti distiliuotu vandeniu iki 100 ml ribos. Palikti brinkti parai. Po paros pašildyti vandens vonelėje (iki +40° C), pilti 1 ml antiseptiko 2% *Triquart P3 (Altax, Lenkija)*.
4. Atsargiai demontuoti altoriaus rėmus, skulptūras, drožinius, Demontuoti naudojant medinius kaltelius, medinius ir/ar guminius plaktukus, reples, laužtuvėlį. Iškeltus paveikslus perduoti užsakovui.
5. Demontavus elementus, papildyti defektinį aprašymą.
6. Esant neaiškumams, darbų eigoje nuimti mėginius ir atlikti papildomus cheminius tyrimus.

Konservavimo, restauravimo darbai:

7. Pašalinti altoriaus paviršiuje esančias dulkes ir nešvarumus. Nešvarumus atsargiai pašalinti mechaniniu būdu, naudojant šerinius šepetėlius, teptukus, dulkių siurblij.

8. Pašalinius nešvarumus, atvirus medienos paviršius nuvalyti distiliuoto vandens, etilo alkoholio (1:1), kelių lašų glicerolio mišinyje suvilgytais vatos tamponėliais.

9. Antispetikavimas ir dezinfekavimas. Pirminį antiseptikavimą atlikti naudojant preparatą *Triquart P3 (Altax, Lenkija)*. 2% preparatas paruošiamas iš:

20 ml *Triquart P3*,

400 ml etilo alkoholio,

600 ml distiliuoto vandens

Į *Triquart P3* pilamas etilo alkoholis, distiliuotas vanduo. Preparatą užpurkšti lengva dulksna iš 40 cm atstumo.

Dezinfekciją atlikti dezinfekcine priemone *Hylotox Q (Altax, Lenkija)*. Dezinfekcinė priemonė tepama teptukais arba injektuojama medicininiu švirkštu iš karkaso ir drožtinių elementų nugarinės pusės. Dezinfekciją atlikti bent 2 kartus, išlaikant mažiausiai 48 val. tarpą.

Demontuotus drožtinius elementus, skulptūras, rėmus dezinfekuoti *Hylotox Q (Altax, Lenkija)*. Priemonę tepti teptukais arba injektuoti mediciniais švirkštais kenkėjų pažeistose vietose. Suleidus preparatą, drožtinius dėti į polietileningus maišus, kartu su preparate pamirkytais vatos tamponėliais. Maišus sandariai užrišti, kad susidarytų vakuumas. Laikyti 1-2 savaites, stebint, kaip preparatas veikia medžio entomologinius kenkėjus. Esant reikalui, procedūrą pakartoti.

Dirbant su cheminėmis medžiagomis laikytis gamintojo nurodymų ir saugos reikalavimų.

10. Ant monochrominio sluoksnio esančius uždažymus pašalinti pasluoksniui, mechanškai, naudojant skalpelius, kaitrines lempas, karšto oro orpūtes. Tinkamiausią metodą pasirinkti atsižvelgiant į esamą situaciją.

11. Autentiškų dangų paviršiuje esančius nešvarumus pašalinti naudojant šiltame (iki +40° C) 2% odos klijų tirpale suvilgytus vatos tamponėlius.

12. Autentiškas dangas sutvirtinti sotinant šiltais (iki +40° C) 2-5% odos klijais distiliuotame vandenyje. Odos klijų tirpalą tepti minkštu teptuku, stebint, kad nesusidarytų blizgi plėvelė.

13. Medžio entomologinių kenkėjų pažeistą medieną tvirtinti 1% preparatu *Klucel G*. Siekiant geresnio skvarbumo, pažeistą medieną prieš tvirtinant mediciniais švirkštais injektuoti etilo

alkoholiu. Jei mediena itin pažeista ir nėra išlikusių autentiškų dekoratyvinių dangų, pažeistą plotą išpjauti ir įklijuoti medienos intarpą, atsižvelgiant į autentiškos medienos rūšį. Klijavimui naudoti 20% odos klijus.

14. Atsargiai, nepažeidžiant autentiško paviršiaus, replėmis, kalteliais pašalinti svetimkūnius, netinkamus tvirtinimo elementus, kur reikia, pakeičiant juos naujais. Juodo metalo tvirtinimo elementus, kurių neišeina saugiai pašalinti – konservuoti. Rūdis pašalinti mechaniškai, švitrinium popieriumi, paviršių padengti 5% etilo alkoholio-tanino tirpalu. 5% tanino tirpalo paruošimas: 5 g tanino *Kremer (Vokietija)* matavimo inde užpilti ir ištirpinti nedideliame kiekyje (kad apsemtų) distiliuoto vandens. Taninui ištirpus, iki 100 ml ribos pilti etilo alkoholi.

15. Užtikrinti altoriaus stabilumą ir geometrinį vientisumą. Sutvirtinti iškilbusias, aplūžusias jungtis. Esant reikalui (tose vietose, kur klijai praradę rišamąją medžiagą), perklijuoti medienos jungtis, jas papildomai sutvirtinti mediniais dygiais. Sujungimų vietose atsiradusius tarpus, didesnius skilimus užtaisyti naudojant medžio intarpus. Klijavimui naudoti šiltus (iki +40° C) 20% odos klijus distiliuotame vandenyje arba šaltus *Genuine Hide Glue (Titebond, JAV)*. Medžio entomologinių kenkėjų sukeltus pažeidimus užtaisyti glaistu paruoštu iš medienos dulkių ir 10% odos klijų tirpalo distiliuotame vandenyje. Visus trūkstamus drožtinius dekoru elementus atkurti remiantis istoriniais-menotyriniais tyrimais, išlikusiais autentiškais analogais. Naudoti autentui artimiausią medienos rūšį.

16. Paviršių paruošimas gruntavimui. Atkurtus medienos paviršius sušiaušti aštriu skalpeliu. Paviršius nuriebinėti acetono ir etilo alkoholio mišiniu (1:1). Medienos paviršius įklijuoti. Pirmą kartą 2%, antrą kartą 5% šiltais (iki +40° C) odos klijais distiliuotame vandenyje. Klijus įmušti kietu šeriniu teptuku. Po kiekvieno klijavimo leisti medienai gerai išdžiūti.

17. Gruntavimui naudoti 10 % klijinį-kreidinį gruntą. Gruntą paruošti iš:

10% odos klijų, šampanės kreidos, linų sėmenų aliejaus.

450 ml odos klijų pašildyti vandens vonelėje (iki +40° C), įlašinti kelis lašus linų sėmenų aliejaus, atsargiai išmaišyti, pamažu berti sijotą kreidą, kol susidarys kreidos „kepurė“. Palikti brinkti parai. Vėl pašildyti (iki +40° C). Pirmus grunto sluoksnius įmušti teptuku, naudoti šiltą gruntą. Kitus grunto sluoksnius tepti teptuku. Kiekvienam grunto sluoksniui leisti išdžiūti.

Baigus gruntavimą, paviršius modeliuoti iki autentiško grunto aukščio, naudojant įvairaus stambumo švitrinį popierių.

Gruntavimo ir modeliavimo metu susidariusias apnašas atsargiai pašalinti dulkių siurbliu ir minkštu teptuku. Vėliau paviršius nuvalyti etilo alkoholio ir distiliuoto vandens mišinyje (1:1) suvilgytais vatos tamponėliais.

18. Polichrominio sluoksnio naujai atkurtus grunto fragmentus padengti retušiniu laku (damaros lakas, terpentinas, 1:4). Lakui išdžiūvus, visa polichrominį sluoksnį ir naujai atkurtą gruntą padengti retušiniu laku.

19. Polichrominį sluoksnį retušuoti naudojant nuriebintus aliejinius dažus *Rembrandt*. Dažus maišyti su damaros lako ir terpentino mišiniu (1:4), mišinio dėti atsižvelgiant į reikiamą konsistenciją, spalvas parinkti pagal išlikusius autentiškus fragmentus.

20. Polichrominį sluoksnį padengti apsauginiu laku (terpentinas, damaros lakas, 4:1).

21. Pasirenkant tinkamiausią metodą, montuoti restauruotus drožtinius elementus, skulptūras, paveikslus, rėmus.

22. Parengti konservavimo, restauravimo darbų ataskaitą. Ataskaitą kelti į Kultūros paveldo elektroninių paslaugų informacinę sistemą www.kpepis.lt.

**SIMNO ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ BAŽNYČIOS (U. K. 852) ŠVČ.
ROŽINIO MERGELĖS MARIJOS ALTORIAUS (U. K. 27867) SU SKULPTŪROMIS (U.
K. 27868, 27870) IR PAVEIKSLU**

**RETABULO IR SKULPTŪRŲ AUKSUOTĖS KONSERVAVIMO, RESTAURAVIMO
DARBŲ METODIKA**

Remiantis atliktų cheminių laboratorinių tyrimų išvadomis, defektiniu aktu, konservavimo, restauravimo darbų užduotimi, numatoma altoriaus konservavimo, restauravimo darbų metodika:

Paruošiamieji priešrestauraciniai darbai:

1. Pastoliai montuojami atsižvelgiant į altoriaus tarpsnius, sukuriant saugų ir patogų priėjimą prie restauruojamo objekto.
2. Altoriaus karkasą ir kitus puošybinius drožtinius elementus fotografuoti prieš pradėdant konservavimo, restauravimo darbus, konservavimo restauravimo darbų eigoje ir pabaigus restauravimo darbus.
3. Avarinės būklės autentiškas dangas tvirtinti naudojant mikalentinį popierių ir šiltus 2% odos klijus distiliuotame vandenyje. 2% odos klijų tirpalo paruošimas: 2g odos klijų matavimo inde užpilti distiliuotu vandeniu iki 100 ml ribos. Palikti brinkti parai. Po paros pašildyti vandens vonelėje (iki +40° C), pilti 1 ml antiseptiko 2% *Triquart P3 (Altax, Lenkija)*.
4. Atsargiai demontuoti altoriaus rėmus, skulptūras, drožinius, Demontuoti naudojant medinius kaltelius, medinius ir/ar guminius plaktukus, reples, laužtuvėlį. Iškeltus paveikslus perduoti užsakovui.
5. Demontavus elementus, papildyti defektinį aprašymą.
6. Esant neaiškumams, darbų eigoje nuimti mėginius ir atlikti papildomus cheminius tyrimus.

Konservavimo, restauravimo darbai:

7. Pašalinti altoriaus paviršiuje esančias dulkes ir nešvarumus. Nešvarumus atsargiai pašalinti mechaniniu būdu, naudojant šerinius šepetėlius, teptukus, dulkių siurbli.

8. Pašalinus nešvarumus, atvirus medienos paviršius nuvalyti distiliuoto vandens, etilo alkoholio (1:1), kelių lašų glicerolio mišinyje suvilgytais vatos tamponėliais.

9. Antispetikavimas ir dezinfekavimas. Pirminį antiseptikavimą atlikti naudojant preparatą *Triquart P3 (Altax, Lenkija)*. 2% preparatas paruošiamas iš:

20 ml *Triquart P3*,

400 ml etilo alkoholio,

600 ml distiliuoto vandens

Į *Triquart P3* pilamas etilo alkoholis, distiliuotas vanduo. Preparatą užpurkšti lengva dulksna iš 40 cm atstumo.

Dezinfekciją atlikti dezinfekcine priemone *Hylotox Q (Altax, Lenkija)*. Dezinfekcinė priemonė tepama teptukais arba injektuojama medicininiu švirkštu iš karkaso ir drožtinių elementų nugarinės pusės. Dezinfekciją atlikti bent 2 kartus, išlaikant mažiausiai 48 val. tarpą.

Demontuotus drožtinius elementus, skulptūras, rėmus dezinfekuoti *Hylotox Q (Altax, Lenkija)*. Priemonę tepti teptukais arba injektuoti mediciniais švirkštais kenkėjų pažeistose vietose. Suleidus preparatą, drožtinius dėti į polietileningus maišus, kartu su preparate pamirkytais vatos tamponėliais. Maišus sandariai užrišti, kad susidarytų vakuumas. Laikyti 1-2 savaites, stebint, kaip preparatas veikia medžio entomologinius kenkėjus. Esant reikalui, procedūrą pakartoti.

Dirbant su cheminėmis medžiagomis laikytis gamintojo nurodymų ir saugos reikalavimų.

10. Ant autentiškos polimentinės auksuotės ir sidabruotės esančius uždažymus šalinti pasluoksniui, naudojant latvišką aliejinių dangų nuėmiklį *Krasas Nonemejs*, užtepant teptuku ir uždengiant polietileno plėvele. Plėvelę laikyti 5-10 min, stebint, kaip nuėmiklis veikia uždažymų sluoksnius. Atidengtus paviršius nuvalyti acetone suvilgytais vatos tamponėliais. Atidengimo metu susidariusius nešvarumus pašalinti naudojant teptukus ir dulkių siurbli.

Dirbant su cheminėmis medžiagomis laikytis gamintojo nurodymų ir saugos reikalavimų.

11. Autentiškų dangų paviršiuje esančius nešvarumus pašalinti naudojant šiltame (iki +40° C) 2% odos klijų tirpale suvilgytus vatos tamponėlius.

12. Autentiškas dangas sutvirtinti sotinant šiltais (iki +40° C) 2-5% odos kljais distiliuotame vandenyje. Odos kijų tirpalą tepti minkštu teptuku, stebint, kad nesusidarytų blizgi plėvelė.

13. Medžio entomologinių kenkėjų pažeistą medieną tvirtinti 1% preparatu *Klucel G*. Siekiant geresnio skvarbumo, pažeistą medieną prieš tvirtinant medicininiais švirkštais injektuoti etilo alkoholiu. Jei mediena itin pažeista ir nėra išlikusių auteniškų dekoratyvinių dangų, pažeistą plotą išpjauti ir įklijuoti medienos intarpą, atsižvelgiant į autentiškos medienos rūšį. Klijavimui naudoti 20% odos klijus.

14. Atsargiai, nepažeidžiant autentiško paviršiaus, replėmis, kalteliais pašalinti svetimkūnius, netinkamus tvirtinimo elementus, kur reikia, pakeičiant juos naujais. Juodo metalo tvirtinimo elementus, kurių neišeina saugiai pašalinti – konservuoti. Rūdis pašalinti mechaniškai, švitrinium popieriumi, paviršių padengti 5% etilo alkoholio-tanino tirpalu. 5% tanino tirpalo paruošimas: 5 g tanino *Kremer (Vokietija)* matavimo inde užpilti ir ištirpinti nedideliame kiekyje (kad apsemtų) distiliuoto vandens. Taninui ištirpus, iki 100 ml ribos pilti etilo alkoholi.

15. Užtikrinti altoriaus stabilumą ir geometrinį vientisumą. Sutvirtinti išklibusias, aplūžusias jungtis. Esant reikalui (tose vietose, kur klijai praradę rišamąją medžiagą), perklijuoti medienos jungtis, jas papildomai sutvirtinti mediniais dygiais. Sujungimų vietose atsiradusius tarpus, didesnius skilimus užtaisyti naudojant medžio intarpus. Klijavimui naudoti šiltus (iki +40° C) 20% odos klijus distiliuotame vandenyje arba šaltus *Genuine Hide Glue (Titebond, JAV)*. Medžio entomologinių kenkėjų sukeltus pažeidimus užtaisyti glaistu paruoštu iš medienos dulkių ir 10% odos klijų tirpalo distiliuotame vandenyje. Visus trūkstamus drožtinius dekoru elementus atkurti remiantis istoriniais-menotyriniais tyrimais, išlikusiais autentiškais analogais. Naudoti autentui artimiausią medienos rūšį.

16. Paviršių paruošimas gruntavimui. Atkurtus medienos paviršius sušiaušti aštriu skalpeliu. Paviršius nuriebinti acetono ir etilo alkoholio mišiniu (1:1). Medienos paviršius įklijuoti. Pirmą kartą 2%, antrą kartą 5% šiltais (iki +40° C) odos kljais distiliuotame vandenyje. Klijus įmušti kietu šeriniu teptuku. Po kiekvieno klijinimo leisti medienai gerai išdžiūti.

17. Gruntavimui naudoti 10 % klijinį-kreidinį gruntą. Gruntą paruošti iš:

10% odos klijų, šampanės kreidos, linų sėmenų aliejaus.

450 ml odos klijų pašildyti vandens vonelėje (iki +40° C), įlašinti kelis lašus linų sėmenų

aliejaus, atsargiai išmaišyti, pamažu berti sijotą kreidą, kol susidarys kreidos „kepurė“. Palikti brinkti parai. Vėl pašildyti (iki +40° C). Pirmus grunto sluoksnius įmušti teptuku, naudoti šiltą gruntą. Kitus grunto sluoksnius tepti teptuku. Kiekvienam grunto sluoksniui leisti išdžiūti. Baigus gruntavimą, paviršius modeliuoti iki autentiško grunto aukščio, naudojant įvairaus stambumo švitrinį popierių.

Gruntavimo ir modeliavimo metu susidariusias apnašas atsargiai pašalinti dulkių siurbliu ir minkštu teptuku. Vėliau paviršius nuvalyti etilo alkoholio ir distiliuoto vandens mišinyje (1:1) suvilgytais vatos tamponėliais.

18. Auksuotės ir sidabruotės naujai atkurtus grunto fragmentus, remiantis cheminiais ir polichrominiais tyrimais, dengti polimentu. Naujai atkurtą gruntą dengti polimentu 6-7 kartus. Vietas, kur autentiškas polimentas pažeistas mechaniškai, išlikęs tik fragmentiškai, retušuoti polimentu iki reikiamo lygio.

Prieš dengiant polimentu, gruntą padengti kiaušinio baltymo serumo ir vandens mišiniu (1:1). Serumas paruošiamas išplakant kiaušinio baltymą iki standžių putų ir paliekant per naktį nusistovėti. Paviršiams išdžiūvus, dengti polimentu. Naudoti jau paruoštą polimentą *Assiett a dorer Lefranc (red, yellow) (Prancūzija)*, jį skiedžiant kiaušinio baltymo serumu. Polimentą maišyti su kiaušinio baltymo serumu ir distiliuotu vandeniu (1:1:4-5).

Polimentą tepti minkštu teptuku. Kiekvienam sluoksniui leisti išdžiūti. Paskutinį polimento sluoksnį išpoliruoti kietu teptuku.

19. Polimentinės auksuotės ir sidabruotės retušavimas ir atkūrimas: išpoliruotą polimentą padengti kiaušinio baltymo serumo ir distiliuoto vandens mišiniu (1:2,5). Leisti išdžiūti. Auksuotę ir sidabruotę retušuoti naudojant aukso (23,75ct), sidabro miltelius, lakštelių. Atkurtus drožtinius elementus auksuoti ir sidabruoti aukso (24ct), sidabro lakšteliais. Polimentą atgaivinti distiliuoto vandens ir etilo alkoholio mišiniu (1:1). Auksavimui naudoti pagalvėlę, peilį, voverės plauko vėduoklėlę, sabalo plauko teptukus. Atsižvelgiant į autentišką auksuotę, paviršius išpoliruoti agato dantukais arba palikti matinius.

20. Sidabruotę padengti 8% Paraloid B-72, ištirpintu acetone. 8% Paraloid B-72 – viena populiariausių sintetinių dervų, naudojamų restauravimo metu. Skirtinga koncentracija suteikia galimybę Paraloid B-72 naudoti tiek kaip tvirtinančią, tiek kaip apsauginę medžiagą. 8% Paraloid

B-72 pasižymi geru dengiamumu, takumu, yra pakankamai plastiškas, nepakeičia paviršiaus, taip pat atsparus UV spinduliams, tad išsaugo savo savybes pakankamai ilgą laiko tarpą. Medžiagą lengva pašalinti, acetonas greitai garuoja – o tai ypač svarbu turint minty, jog polimentinė auksuotė ir sidabruotė yra ypač jautrios drėgmei.

21. Pasirenkant tinkamiausią metodą, montuoti restauruotus drožtinius elementus, skulptūras, paveikslus, rėmus.

22. Parengti konservavimo, restauravimo darbų ataskaitą. Ataskaitą kelti į Kultūros paveldo elektroninių paslaugų informacinę sistemą www.kpepis.lt.

**SIMNO ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ BAŽNYČIOS (U. K. 852) ŠVČ.
ROŽINIO MERGELĖS MARIJOS ALTORIAUS (U. K. 27867) SU SKULPTŪROMIS (U.
K. 27868, 27870) IR PAVEIKSLU**

RETABULO IR SKULPTŪRŲ FOTOFIKSACIJA

O Motina neperstojančios
paġalbos, melskis uġ mus!

Nuotraukų autorius A. Kupčius

LIETUVOS RESPUBLIKA
KULTŪROS MINISTERIJA

MINISTRY OF CULTURE
OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

R

KVALIFIKACIJOS LIUDIJIMAS
QUALIFICATION CERTIFICATE

Nr. 447
No.

P. LINA KATINAITE
YRA SIENŲ TAPYBOS
KONSERVATORIUS-RESTAURATORIUS.
MR (S) LINA KATINAITE
IS QUALIFIED AS MURAL PAINT
RESTORER OF THE
CATEGORY.

A. V.
SEAL

Asmens parašas/Signature of bearer
2006.06.27
Išdavimo data/Date of issue

ATŽYMA APIE KVALIFIKACIJOS
SUTEIKIMĄ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS VER-
TYBIŲ RESTAURATORIŲ ATESTAVIMO
KOMISIJOS 2006.06.15 M.
PROT.NR.34/53 NUTARIMU
P. L. KATINAITEI

PRIPAŽINTA (S) TREČIOS KATEGORIJOS
SIENŲ TAPYBOS

KVALIFIKACIJA, GALIOJANTI IKI 2011
M. LIEPOS 01 D.

L. G. P. V. PRUDNIKOVAS
Ministras/Minister

N. RAUCKIENE
Komisijos pirmininkas

ATŽYMA APIE KVALIFIKACIJOS
SUTEIKIMĄ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS VER-
TYBIŲ RESTAURATORIŲ ATESTAVIMO

KOMISIJOS 2009. 11. 19 M.
PROT. NR. 38/57 NUTARIMU

P. L. KATINAITEI NAVIKIENEI

PRIPAŽINTA (S) ANTROS KATEGORIJOS
(SIENŲ TAPYBA)

KVALIFIKACIJA, GALIOJANTI IKI 2014
M. GRUODŽIO 31 D.

R. VILKAITIS

Ministras/Minister

Z. ŠLIOGERIENĖ

Komisijos pirmininkas

ATŽYMA APIE KVALIFIKACIJOS
SUTEIKIMĄ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS VER-
TYBIŲ RESTAURATORIŲ ATESTAVIMO

KOMISIJOS 2012. 06. 28 M.
NR. 49/68 NUTARIMU

P. L. NAVIKIENEI

PRIPAŽINTA (S) PIRMOSIOS KATEGORIJOS
(SIENŲ TAPYBA)

KVALIFIKACIJA, GALIOJANTI IKI 2017
M. LIEPOS 1 D.

A. GELLINAS

Ministras/Minister

J. SENVAITIENĖ

Komisijos pirmininkas

ATŽYMA APIE KVALIFIKACIJOS
SUTEIKIMĄ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS VER-
TYBIŲ RESTAURATORIŲ ATESTAVIMO

KOMISIJOS 2018. 05. 28 M.
NR. 53/25 NUTARIMU

P. LINAI KATINAITEI

PRIPAŽINTA (S) PIRMOS KATEGO-
RIJOS SIENŲ TAPYBOS

KVALIFIKACIJA, GALIOJANTI IKI 2023
M. LIEPOS 1 D.

L. RUOKYTE-JONSSON

Ministras/Minister

J. SENVAITIENĖ

Komisijos pirmininkas

ATŽYMA APIE KVALIFIKACIJOS
SUTEIKIMĄ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS VER-
TYBIŲ RESTAURATORIŲ ATESTAVIMO

KOMISIJOS 2021. 06. 01 M.
NR. 68/88 NUTARIMU

P. LINAI KATINAITEI

PRIPAŽINTA (S) PIRMOS KATE-
GORIJOS AUKSUOTĖS

KVALIFIKACIJA, GALIOJANTI IKI 2026
M. LIEPOS 1 D.

S. KAIRYS

Ministras/Minister

R. ŠKELAVIKAS

Komisijos pirmininkas

ATŽYMA APIE KVALIFIKACIJOS
SUTEIKIMĄ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS VER-
TYBIŲ RESTAURATORIŲ ATESTAVIMO

KOMISIJOS 2022.12.05 M.

PROT. NR. 73193 NUTARIMU

P. LINAI KATINAITEI

PRIPAŽINTA (S) AUKŠČIAUSIOS
KATEGORIJOS AUKSUOTĖS

KVALIFIKACIJA, GALIOJANTI IKI 2027

M. GRUODŽIO 31 D.

S. KAIRYS

Ministras/Minister

R. ŠVELNIKAS

Komisijos pirmininkas

ATŽYMA APIE KVALIFIKACIJOS
SUTEIKIMĄ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS VER-
TYBIŲ RESTAURATORIŲ ATESTAVIMO

KOMISIJOS 2022.12.05 M.

PROT. NR. 73193 NUTARIMU

P. LINAI KATINAITEI

PRIPAŽINTA (S) ANTROS KATEGORIJOS
POLICHROMUOTO MEDŽIO

KVALIFIKACIJA, GALIOJANTI IKI 2027

M. GRUODŽIO 31 D.

S. KAIRYS

Ministras/Minister

R. ŠVELNIKAS

Komisijos pirmininkas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA
MINISTRY OF CULTURE
OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

Restauratoriaus
kvalifikacijos pažymėjimas

Conservator's
Qualification Certificate

Nr. 562

LIETUVOS RESPUBLIKA
KULTŪROS MINISTERIJA
MINISTRY OF CULTURE
OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

R

KVALIFIKACIJOS LIUDIJIMAS
QUALIFICATION CERTIFICATE

Nr. 424
No.

P. ROLANDAS VIČYS
YRA MOLBERTINĖS TAPYBOS
KONSERVATORIUS-RESTAURATORIUS.
MR (S) ROLANDAS VIČYS
IS QUALIFIED AS PAINT
RESTORER OF THE
CATEGORY.

A. V.
SEAL

Rolandas Vičys
Asmens parašas/Signature of bearer
2004.12.09
Išdavimo data/Date of issue

ATŽYMA APIE KVALIFIKACIJOS
SUTEIKIMĄ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS VER-
TYBIŲ RESTAURATORIŲ ATESTAVIMO
KOMISIJOS 2004.11.25 M.
PROT. NR. 31/50 NUTARIMU
P. R. VIČIUI

PRIPAŽINTA (S) TREČIOS KATEGORIJOS
(MOLBERTINĖ TAPYBA)

KVALIFIKACIJA, GALIOJANTI IKI 2009
M. LAPKRIČIO 30 D.

R. ŽAKAITIENE
Ministras/Minister

N. RAUCKIENE
Komisijos pirmininkas

ATŽYMA APIE KVALIFIKACIJOS
SUTEIKIMĄ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS VER-
TYBIŲ RESTAURATORIŲ ATESTAVIMO
KOMISIJOS 2018.12.03 M.
NR. 57174 NUTARIMU
P. R. VIČIUI

PRIPAŽINTA (S) AUKŠČIAUSIOSIOS
KAT.(MOLBERTINĖS TAPYBOS)

KVALIFIKACIJA, GALIOJANTI IKI 2023
M. GRUODŽIO 31 D.

L. RUOKYTE-JONSSON
Ministras/Minister

J. SENVAITIENE
Komisijos pirmininkas

ATŽYMA APIE KVALIFIKACIJOS
SUTEIKIMĄ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS VER-
TYBIŲ RESTAURATORIŲ ATESTAVIMO
KOMISIJOS 2022.06.03 M.
NR. 71191 NUTARIMU
P. ROLANDUI VIČIUI

PRIPAŽINTA (S) EKSPERTO KAT.
POLICHROMUOTO MEDŽIO

KVALIFIKACIJA, GALIOJANTI IKI 2024
M. LIEPĖS 1 D.

S. KATRYŠ
Ministras/Minister

R. ŠVELAIKAS
Komisijos pirmininkas

RESTAURATORIAUS
KVALIFIKACIJOS PAŽYMĖJIMAS

RAMŪNAS BALSEVIČIUS

Vardas, pavardė / Name, surname

yra kvalifikuotas(a) kultūros vertybių
restauratorius(ė)

is qualified as conservator of cultural property

A.V.

Asmens parašas / Signature of bearer

2015-01-06

Išdavimo data / Date of issue

ĮRAŠAI APIE KVALIFIKAVIMA

RAMŪNUI BALSEVIČIUI suteikta

Vardas, pavardė

MENINIŲ BALDY

Specialybė / specializacija

restauratoriaus

ANTROJI kvalifikacinė kategorija,

galiojanti iki 2019 m. gruodžio 31 d.

Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros
vertybių restauratorių atestavimo komisijos

2014 m. gruodžio mėn. 15 d. nutarimas,
protokolo Nr. 54/73

Atestavimo komisijos pirmininko parašas

Lietuvos Respublikos kultūros ministro

2014 m. gruodžio mėn. 23 d.

įsakymas Nr. 1V-988

A.V.

Kultūros ministro parašas

IRAŠAI APIE KVALIFIKAVIMA

RAMŪNUI BALSEVIČIUI suteikta

Vardas, pavardė

ARCHEOLOGINIŲ RADINIŲ

Specialybė / specializacija

(MEDIENOS) restauratoriaus

TREČIOJI kvalifikacinė kategorija,

galiojanti iki 2026 m. gruodžio 31 d.

Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros
vertybių restauratorių atestavimo komisijos

2021 m. gruodžio mėn. 3 d. nutarimas,
protokolo Nr. 69189

R. Špef
Atestavimo komisijos pirmininko parašas

Lietuvos Respublikos kultūros ministro

2021 m. gruodžio mėn. 9 d.

įsakymas Nr. IV-1397

A.V.

[Signature]
Kultūros ministro parašas

IRAŠAI APIE KVALIFIKAVIMA

RAMŪNUI BALSEVIČIUI suteikta

Vardas, pavardė

MEMINIŲ BALDŲ

Specialybė / specializacija

restauratoriaus

AUKŠČIAUSIOJI kvalifikacinė kategorija,

galiojanti iki 2026 m. gruodžio 31 d.

Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros
vertybių restauratorių atestavimo komisijos

2021 m. gruodžio mėn. 3 d. nutarimas,
protokolo Nr. 69189

R. Špef
Atestavimo komisijos pirmininko parašas

Lietuvos Respublikos kultūros ministro

2021 m. gruodžio mėn. 9 d.

įsakymas Nr. IV-1397

A.V.

[Signature]
Kultūros ministro parašas

KULTŪROS, FILOSOFIJOS IR MENO INSTITUTAS
KULTŪROS PAVELDO CENTRAS

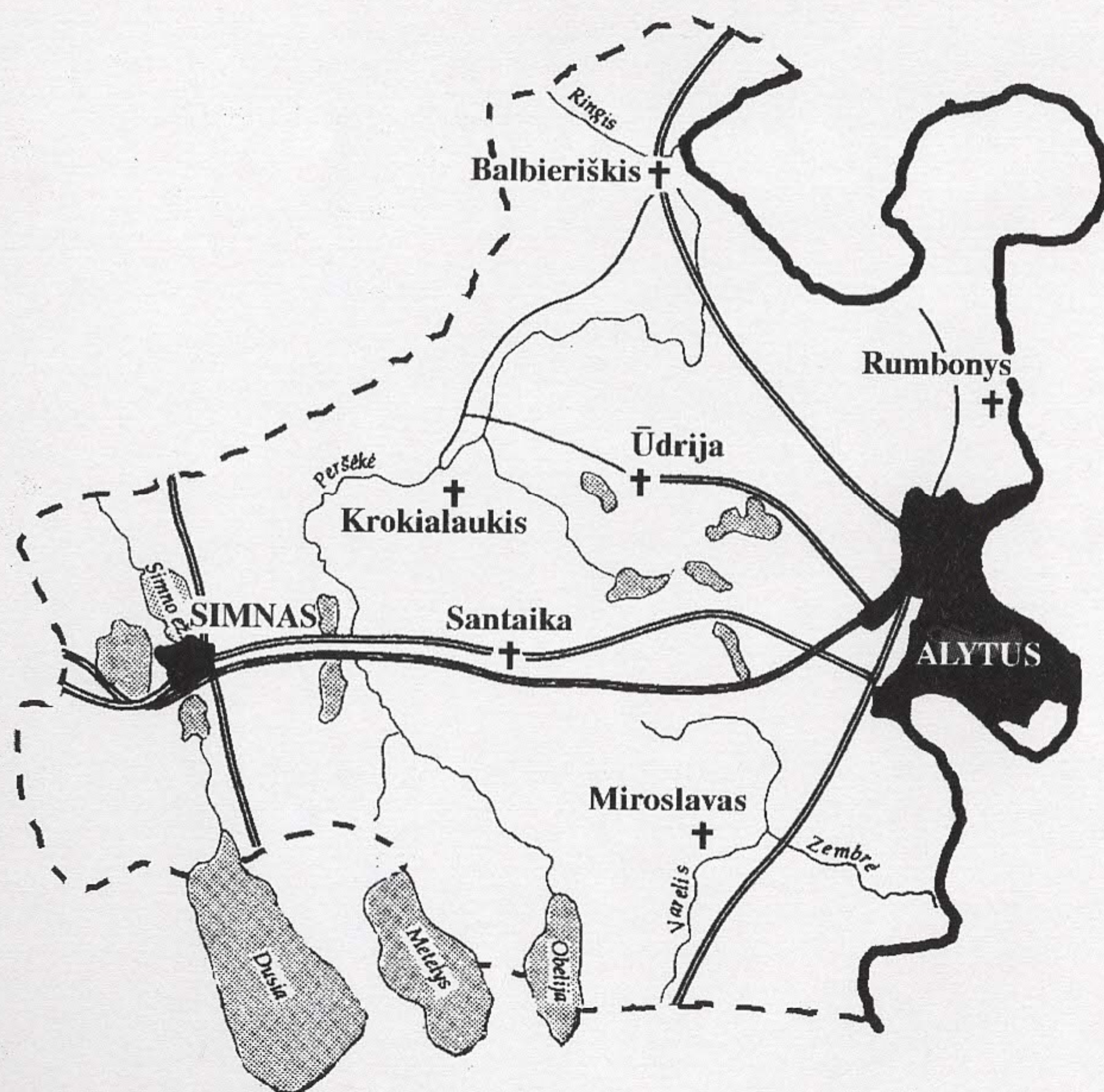
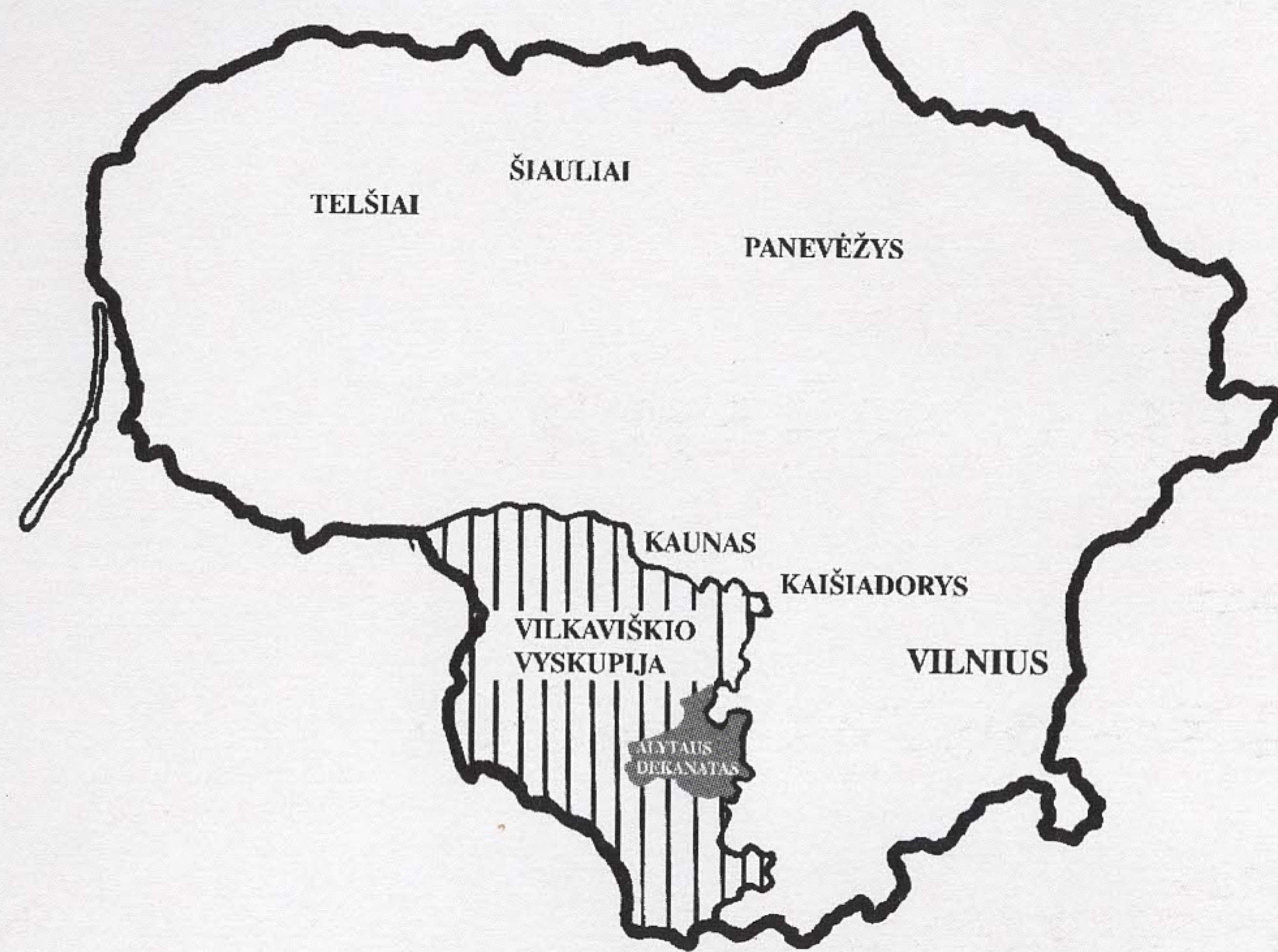
LIETUVOS SAKRALINĖ DAILĖ

I tomas

VILKAVIŠKIO VYSKUPIJA

V knyga
ALYTAUS DEKANATAS

Mokslinių straipsnių rinkinys

Alytaus dekanatas

SAVASTIS
Vilnius
2003

262.
 Altoriaus skulptūra
 „Šv. Augustinas“
 St. Augustine. Altar sculpture

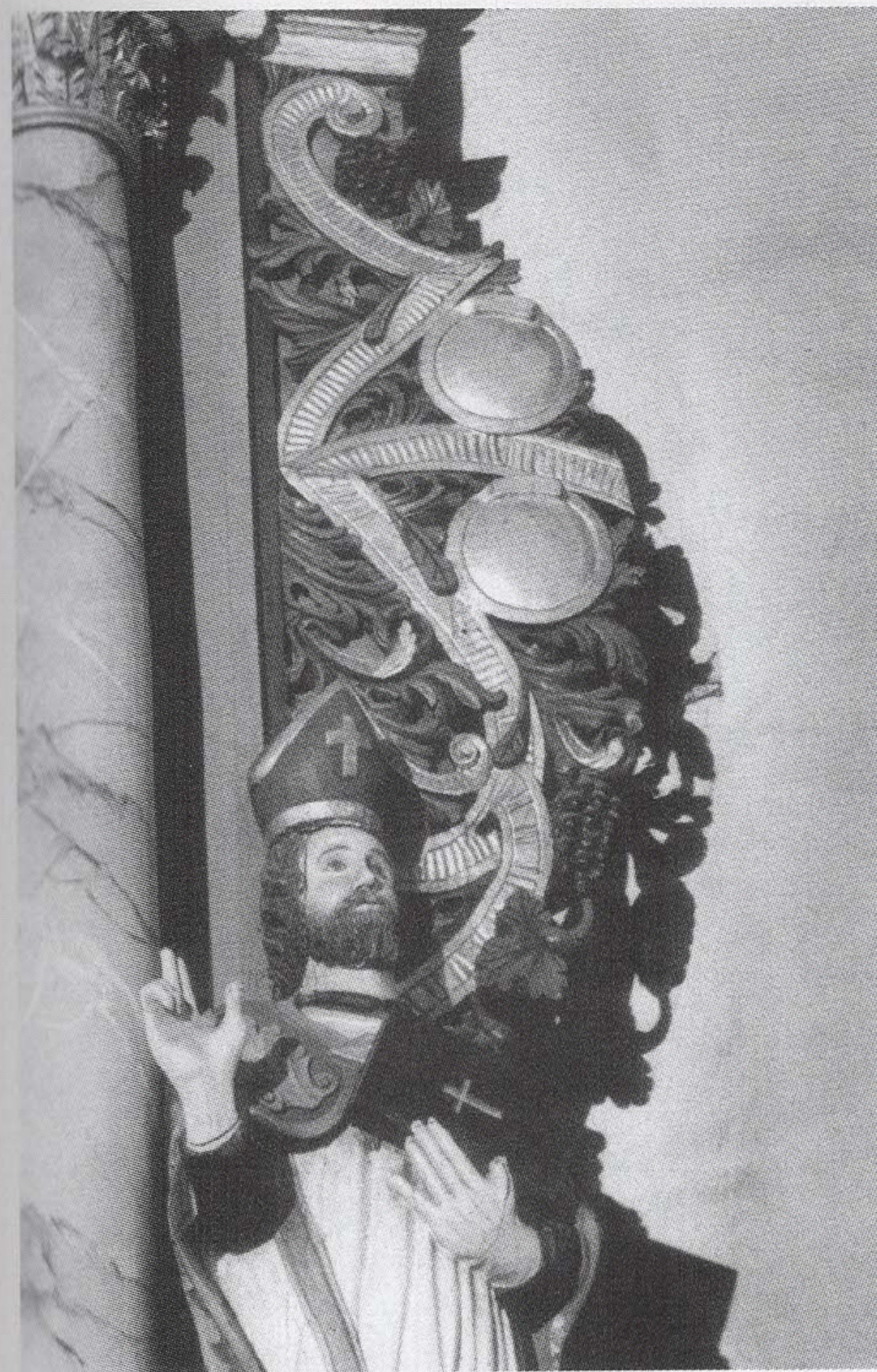

veikslas „Švč. Sakramento įsteigimas“, tikriausiai vienalaikis su altoriumi.

Švč. Jėzaus Širdies altorius jungia įvairių praeities stilių nuo XVIII a. II ketvirčio iki 1930 m. elementus. Jie tarpusavyje nekontrastuoja, tačiau jų estetinė vertė nevienoda. Barokinės skulptūros ir drožyba, rokociniai drožiniai, XIX a. tabernakulis išryškėja antraeilį meninių elementų fone.

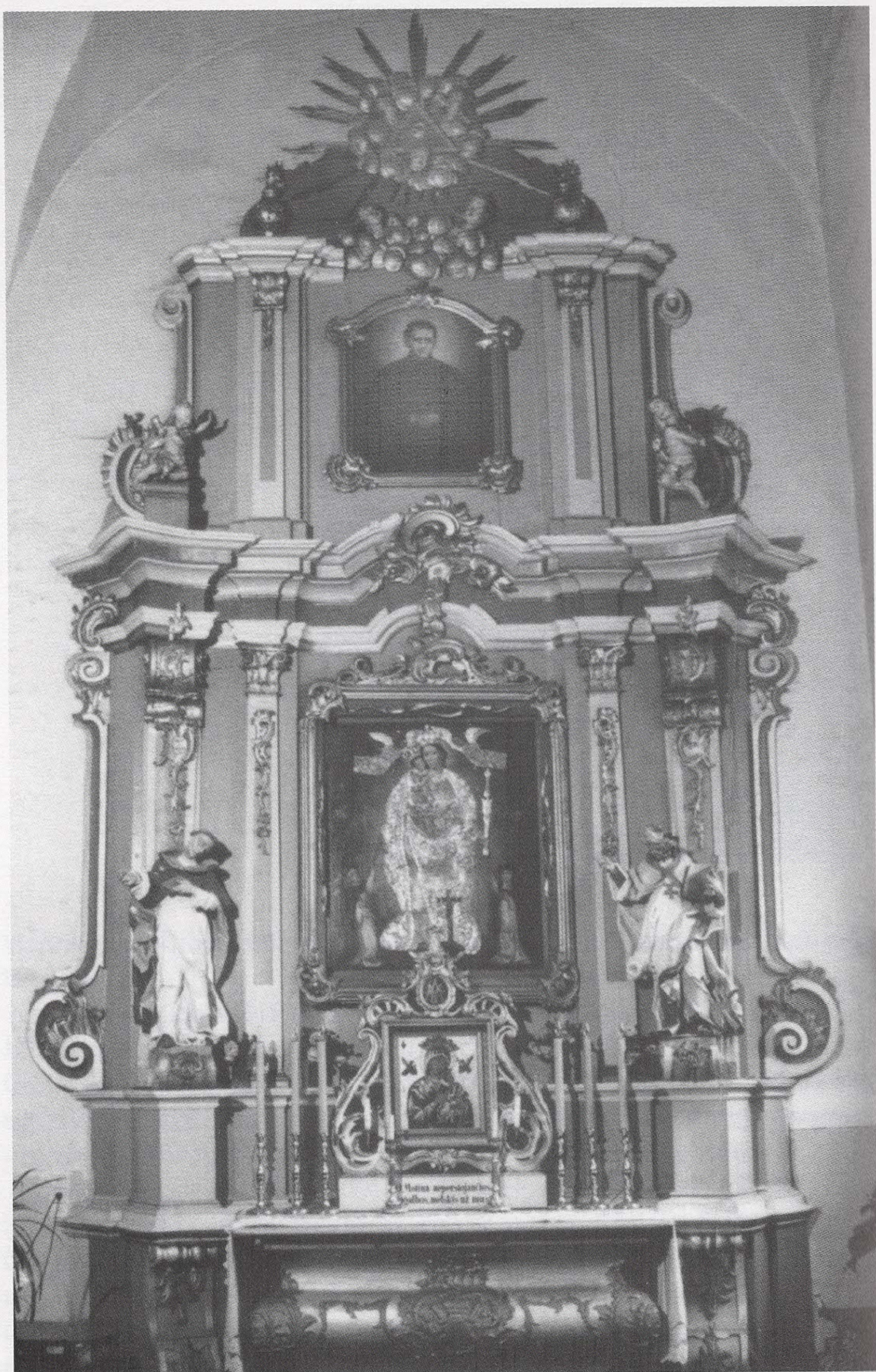
Šoninis Rožinio Švč. Mergelės Marijos priesieninis dviejų tarpsnių altorius, kaip rodo bažnyčios dokumentai, nuo XVIII a. buvo toje pačioje, šilčiausioje ir šviesiausioje, bažnyčios vietoje, rūpestingai prižiūrimas Rožinio brolijos narių. Todėl galėjo išlikti dalis XVIII a. paskutinio trečdalyo architektūros ir rokocinio dekoru. Neorokocinių elementų autorystė priskirtina A. Karaliaus dirbtuvei. XIX a. pabaigos elementai taip išmoningai susieti su išlikusiais, jog altorius atrodo vientisas vėlyvojo baroko kūrinys. Dėl formų ir proporcijų graikštumo, linijų muzikalumo, drožybinės plastikos subtilumo

263.
 Švč. Jėzaus Širdies altoriaus
 fragmentas
 Altar of the Sacred Heart. Detail

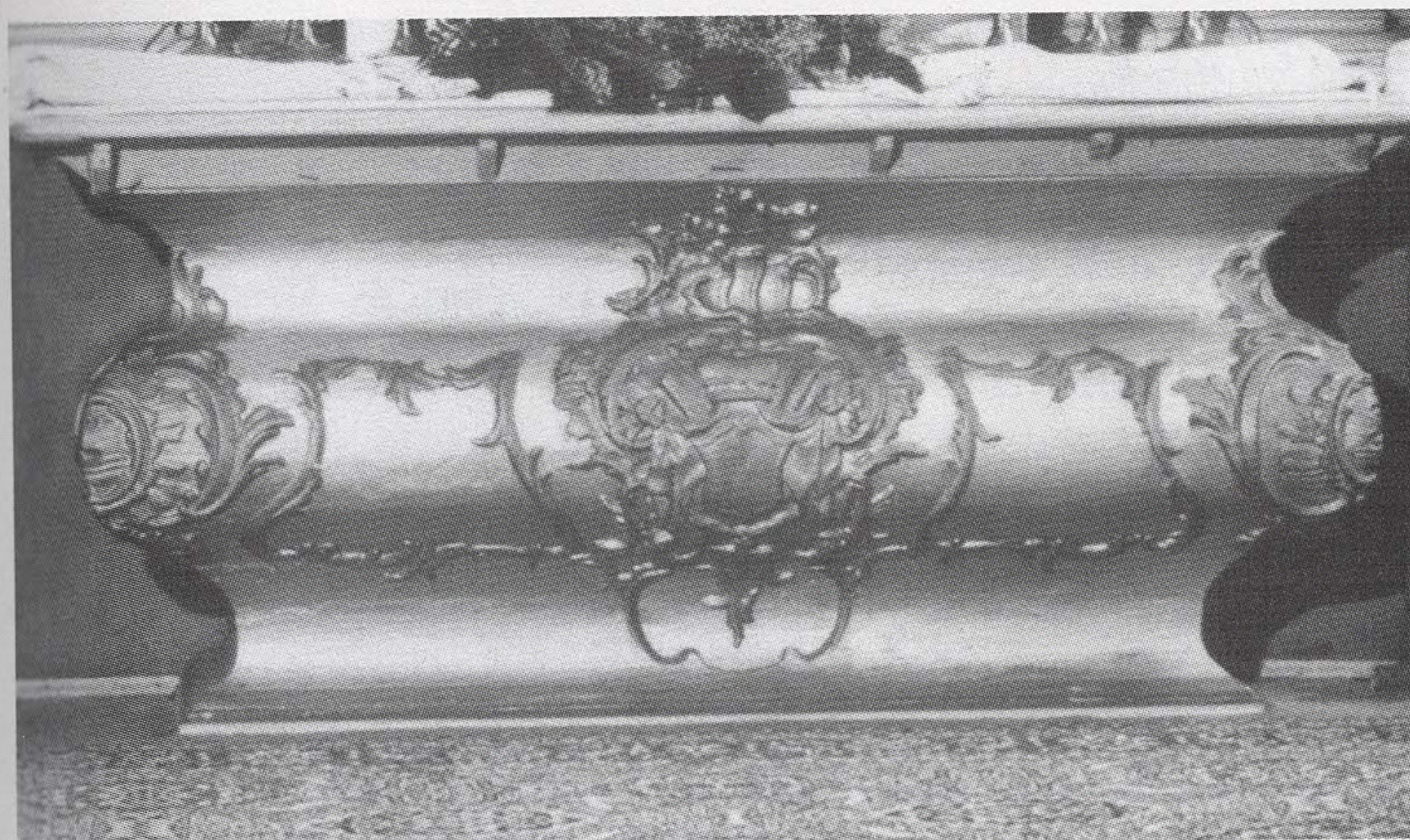

jis priskirtinas prie meniškiausių Lietuvos medinių altorių, sukurtų imituojant mūro ir akmens retabulus.

Medinė altoriaus mensa turi vieną laiptelį. Retabulą paremia dvi stambios, įkypai pasuktos ornamentuotos voliutinės konsolės. Mensos stolas sarkofago formos, centrinėje dalyje smarkiai išgaubtas, kampuose ir centre puoštas drožybiniu reljefu. Kelis kartus reljefas buvo atnaujintas, bet jo pagrindas gali būti išlikęs iš XVIII a. trečiojo trečdalyo. Simetriškas reljefas sudaro rokocinių ornamentų apsuptą skydo formos kartušą. Skydą įrašas neišliko (tai galėjo būti dominikonų ordino emblema arba Švč. Mergelės Marijos monograma). Skydą vainikuoja kunigaikščio karūna, foną dengia mantija, o po kartušu matyti dominikonų Maltos kryžius, kabantis ant ordinų juostos. Puošnus gloriifikacinės paskirties reljefas išsidėstęs ne plokštumoje, bet gaubtame paviršiuje. Dabar mensos korpusas dažytas sidabro, ornamentai – aukso spalvos dažais. Mensoje saugomos šv. kankinių Justo, Felicisimo ir Viktorijos relikvijos.

264. Rožinio Švč. Mergelės Marijos altorius
Altar of the Virgin of the Rosary

265. Rožinio Švč. Mergelės Marijos altoriaus mensa
Mensa. Altar of the Virgin of the Rosary

Ant mensos stovi Švč. Dievo Motinos, Nuolatinės Gelbėtojos, altorėlis. Jį sudaro paveikslas A. Karaliaus dirbtuvės drožybiniais rėmais su azūriniais voliutiniais sparnais ir Švč. Mergelės Marijos hierograma viršuje. Po paveikslu yra juodas užrašas sidabriniame fone: „O Motina neperstojančios / pagalbos, melskis už mus!“. 1905 m. sausio 5 d. šią įrėmintą stebuklingo paveikslo kopiją, atgabentą iš Romos, Simno bažnyčiai paaukavo du parapijiečiai (Antanas Milius iš Zailos ir Baltramiejus Abromaitis iš Kovalčiukų kaimo). Panašios kokybės kopijos yra Krokialaukio ir Garliavos bažnyčiose. Popiežiaus Pijaus X 1904 m. gruodžio 20 d. malone aplankiusieji šį paveikslą sekmadienį prieš šv. Joną arba bet kurią iš 7 dienų po šio sekmadienio gali gauti visus atlaidus, o apsilankius kitomis dienomis galima laimėti 300 dienų atlaidų. Rožinio Švč. Mergelės Marijos altorius 1928 m. vasario 10 d. buvo privilegijuotas Vilkaviškio vyskupo.

Altoriaus retabulą sudaro aukštokas architektūrinis cokolis, du tarpniai ir glorija. Jo centrinė plokštuma lygi, o šoniniai architektūriniai elementai įkomponuoti įstrižai, todėl retabulas atrodo įgaubtas. Pirmajame jo tarpsnyje yra „Rožinio Švč. Mergelės Marijos“ paveikslas (↓). Abipus jo – dvi poros piliastrų, stovinčių ant stačiakampių cokolių ir užsibaigiačių voliutinėmis konsolėmis ir korintiniais kapiteliais. Profiliuotas laužtinis daugiatarpsnis karnizas puslankiu išlinksta ir nutrūksta virš titulinio paveikslo. Karnizo proferšą užpildo stambus drožinėto medžio reljefas, susidedantis iš rokailių, liepsnos liežuvėlių, obels bei erškėtrožių žiedų.

266.
Rožinio Švč. Mergelės
Marijos altoriaus fragmentas
Altar of the Virgin of the Rosary. Detail

Antrajame tarpsnyje dabar kabo nežinomo autoriaus paveikslas „Šv. Jonas Boskas“ (apie 1980 m.). Abipus jo – du piliastrai, remiantys laužtinį nutrauktą antablementą. Ant pastarojo kampuose stovi dvi vazos – liepsnojančios širdies simboliai. Retabulo centre ant pusapskričio lentinio skydo virš sidabruotuose debesėliuose skendinčių dviejų angeliukų galvų įkomponuota glorijs su bronzuotu Apvaizdos akies atvaizdu ir trijų angeliukų galvutėmis.

Altoriaus siluetą daro vientisą ir puošia grakštūs voliutiniai sparnai – stambesni pirmajame tarpsnyje ir visai nedideli antrajame su liepsnos liežuvėliais ir kremzliniais ornamentais. Svyrančios rokikinės girliandos puošia piliastrus ir konsoles.

Antrasis ir viršutinis tarpsniai XIX a. buvo perdirbti. Sparnai, glorijs pagrindo plokštuma, centrinė karnizo puošmena, kai kurie kiti dekoratyviniai reljefai ir angeliukų galvos pagaminti XIX a. pabaigoje. Panašių elementų turi bažnyčioje saugomi procesijų altorėliai (↓).

Altorių puošia keturios XVIII a. trečiojo trečdalio skulptūros: šv. Augustino ir šv. Dominyko figūros pirmajame tarpsnyje ir du angeliukai antrajame. Abi šventųjų skulptūros pasižymi egzaltacija, formų dinamika ir lengvumu. Patetiški figūrų judesiai, sustiprinami neramių draperijų, taip pat įkvėpti šventųjų veidai, pasvirusios galvos,

išraiškingos plaštakos perteikia egzaltuoto dvasingumo įspūdį. Anot M. Matušakaitės, Simno skulptūros priskirtinos rafinuotai, aristokratiškai XVIII a. Lietuvos skulptūros srovei. Keista, kad jos visiškai neminimos inventorių knygose.

Abi grakščios, sudėtingu kotrapostu stovinčios šventųjų skulptūros išliko tik su knygomis kairiosiose rankose, be individualių atributų. Dešinėje stovinčio ilgaplaukio barzdoto šventojo su bronzuotu vyskupo kryžiumi ant krūtinės, vilkinčio gelsvais besiplaikstančiais rūbais (šviesiai citrininiu rochetu baltais mezginių apvadais ir šviesaus ochros atspalvio kapa virš tamsiai pilkos sutanos), skulptūra tikriausiai vaizduoja šv. Augustiną. Jis be mitros, dešiniąja ranka laimina tikinčiuosius. Kairėje pavaizduotas šventasis dominikonų vienuolio apranga (baltu abitu su gelsvu škaplieriumi ir juoda kokule su pilku pamušalu ir gobtuvu), rankoje kadaise laikęs simbolinį atributą (leliją?), tikriausiai vaizduoja šv. Dominyką.

Sėdinčių lieknų, bet putnių angeliukų su sidabruotais perizonijais ir auksuotais sparnais skulptūrėlės (viena jų kairiąja ranka rodo į retabulo centrą, kita sunėrusi plaštakas maldai) pasižymi itin dinamiškais judesiais, stipriais rakursais ir ekspresyvia anatomijos deformacija. Akivaizdu, jog pirminiame altoriuje jos turėjo dekoraty-

267.
Rožinio Švč. Mergelės Marijos
altoriaus detalė
Altar of the Virgin of the Rosary.
Detail

268.
Altoriaus skulptūra
„Šv. Dominykas“
St. Dominic. Altar sculpture

vų foną, kuriame jų siluetų linijos tapdavo ornamentinės kompozicijos dalimi. Glorijos skulptūriniai elementai tikriausiai taip pat išlikę iš XVIII a.

Altoriaus skulptūrų proporcijos, judesiai ir plastika kiek panašūs į to paties laikotarpio stiuko skulptūrų, esančių Vilniaus Dominikonų Šv. Dvasios bažnyčioje. Skulptūros atspindi Vidurio Europos (Austrijos, Čekijos ar pietinių vokiškosios kultūros zonos kraštų) rokoko įtaką ir liudija apie itin profesionalų meistrų darbą.

Šv. Kazimiero ir Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės, buvęs Šv. Antano, altorius yra šiaurinėje pusėje prie pirmojo pilioriaus, į kairę nuo sakyklos. Jis neorokoko stiliaus, su XVIII a. dirbtais drožybiniais sparnais ir XX a. skulptūromis. Medinė sarkofago formos mensa (jos portatilyje yra šventųjų Pijaus, Viktorijos ir Fidelio relikvijos) priekyje ir kampuose puošta drožybiniais reljefais su kremzlių, roželių ir riesčių motyvais. Tokios pat rokailės puošia ir pirmojo tarpsnio apačią. Mensos dekoras derintas su Rožinio Švč. Mergelės Marijos altoriumi.

269.
Altoriaus skulptūra
„Šv. Augustinas“
St. Augustine. Altar sculpture

Grakštus retabulas dviejų tarpsnių. Pirmajame tarpsnyje tarp dviejų piliastų, puoštų svyrančiomis neorokokinėmis girliandomis, įkomponuotas apie 1980 m. sukurtas šv. Kazimiero paveikslas. Antrąjį tarpsnį sudaro plokščias dekoratyvinis skydas. Jo siluetą formuoja voliutos ir riestės. Skyde įkomponuotas Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės tapybinis atvaizdas (apie 1980 m.) puošniais neorokokiniais rėmais. Skydo viršūnę vainikuoja glorijs su Apvaizdos akimi ir dviem angelų galvutėmis tarp debesėlių ir spindulių. Tai išraiškingas XIX a. pabaigos skulptūrinis drožinys.

Vertingiausia altoriaus dalis – 1723–1734 m. (?) drožti ažūriniai reljefiniai sparnai, puošti kaspinių, vynuogienojų ir kekių motyvais, šonuose kiek aplūžinėję, perkelti iš buvusio Nekaltojo Prasadėjimo Švč. Mergelės Marijos altoriaus antrojo tarpsnio. Jie darniai papildė vertikalių proporcijų altoriaus siluetą. Ant postamentų abipus titulinio paveikslas stovi dvi medinės polichromuotos XX a. I pusės bažnytinių reikmenų dirbtuvių skulptūros – šv. Jurgis ir šv. Antanas.

4. Gidžiūnas V. Iš Simno istorijos // LKMA metraštis. T. I. Roma. 1965. L. 151–152.
5. Skrinskas R. G. Piligrimo vadovas po stebuklingas Marijos vietas. Kaunas, 1999. P. 242.
6. Šinkūnaitė L. Lietuva – Marijos žemė. Vilnius. 1993. P. 122, pav. 84, 85.

PAVEIKSLAS „ROŽINIO ŠVČ. MERGELĖ MARIJA“ SU APTAISAIS

Paveikslas. Než. aut. Lietuva. XVII a. II p. Restauravo R. Zdanavičius 1991 m. Drb., al. 154 x 124. Aptaisai ir karūnos. Než. aut. Lietuva. Tarp 1794–1816 m.; XIX a. I p. (karūnos). Restauravo R. Šrapnėkis 1991 m. Sidabras (karūnos), žalvaris; kirpimas, kalimas, kalstymas, pūncavimas, sidabravimas, auksavimas. Drabužių aptaisai 104 x 85.

Švč. Mergelės Marijos altoriaus titulinis paveikslas įtvirtintas pirmajame įrenginio aukšte. Jis yra ankstesnis už dabartinį altorių, pagal stilistiką datuojamas XVII a. II puse. Paveikslo atsiradimas sietinas su Rožinio brolijos Simno bažnyčioje įsteigimu. Brolijos veiklos pradžios data neišaiškinta, bet žinoma, kad XVII a. VII dešimtmetyje ji Simne jau veikė. 1738 ir 1742 m. bažnyčios inventoriuose nurodoma, kad paveikslas „Rožinio Švč. Mergelė Marija“ yra sename ir senoviškame (taigi tikrai ne XVIII a.) brolijos altoriuje ir papuoštas sidabriniais auksuotais aptaisais, dengusiais Švč. Mergelės ir dviejų angeliukų rūbus, dvi karūnas, skeptrą, mėnulį. Dar būta dvylikos sidabrinių žvaigždučių, perlų, koralų vėrinių ir kitų šiam Marijos atvaizdui dovanotų papuošalų. Iš 1816 m. inventoriaus išaiškėja, kad jie su kitu bažnyčios sidabru buvo rekvizuoti 1793 m. sukilimo reikmėms ir išvežti į Merkinę. Dabartiniai aptaisai bažnyčios turto sąrašuose minimi nuo 1819 m., kartais klaidingai nurodoma, kad yra sidabriniai. Jų stilistika bei kitose Pietų Lietuvos bažnyčiose esančios analogijos patvirtina, kad jie padaryti XVIII a. pab.–XIX a. I pusėje. Pastičius dabartinį altorių paveikslas perkeltas į jį.

Dabartinis stačiakampis paveikslo formatas anksčiau tikriausiai buvo kiek kitokios formos, nes kompozicijai trūksta erdvės apačioje ir ypač viršuje. Paveiksle dar atsispindi manierizmo tradicijos, bet tai jau barokinis kūrinys. Jo kompozicinė schema simetriška, centrinė, šio siužeto tapyboje Lietuvoje, panašiai kaip ir Lenkijoje, išvyravusi dar XVII a. I pusėje. Dievo Motina vaizduojama paveikslo centrinėje ašyje, visu ūgiu, stovinti ant puse mėnulio, globianti kūdikį, su skeptru, karūna, dvylikos žvaigždučių nimbu. Kaip neretai pasitaiko XVII–XIX a. Lietuvos bažnytinėje tapyboje, vaizduojančioje Dievo Motiną, kūrinio ikonografija nėra gryna, vienaprasmė. Pasitelkta ir Nekaltojo Prasidejimo, ir Marijos, Dangaus ir Žemės Karalienės, ikonografijos bruožų, bet abipus nutapyti klūpantys, teikia-

283. Paveikslas „Rožinio Švč. Mergelė Marija“ su aptaisais
The Virgin of the Rosary. Painting with casing

mus rožinio vėrinius imantys dominikonų ordino, rožinio platintojo, patriarchai šv. Dominykas ir šv. Kotryna Sienietė nurodo, kad visų pirma tai Rožinio Švč. Mergelės paveikslas. Be to, du skriejantys angeliukai ne tik laiko karūną virš Dievo Motinos galvos, bet ir neša rožių vainikėlius. Šio siužeto paveikslams netipiška tik Vaikelio poza: paprastai jis vaizduojamas sėdintis ar stovintis Motinos glėbyje ir viena ranka tiesiantis rožinio vėrinį, o čia nutapytas skruostu prisiglaudęs prie Marijos veido ir apkabinęs jos kaklą. Šie bruožai neabejotinai perimti iš aukštesnio meninio lygio ir kiek ankstesnio Simno bažnyčios paveikslo „Švč. Mergelė Marija su kūdikiu“ (↑). Tokia savotiška kito ikonografinio tipo kūrinio citata lėmė, kad rožinio vėrinio, kurį šv. Dominykui paprastai tiesia vaikelis, viršuje niekas nelaiko; jis tiesiog prilipdytas prie Marijos figūros šono.

Provincialaus kūrinio bruožu laikytinas hierarchinis pagrindinės Švč. Mergelės figūros išryškinimas. Antaraeiliai personažai – vienuoliai, angeliukai ir jų galvutės – ne tik išdėstyti kraštuose, bet ir pavaizduoti beveik dvigubai mažesniu masteliu, jų piešinys grubėlesnis, tapysena ne tokia atidi kaip pagrindinių kūrinio herojų. Visos figūros pailgintos, aukštaūgiam žmogui būdingų, kiek deformuotų proporcijų. Šios deformacijos būdingos viduramžiško mąstymo reliktus išsaugojusiai provincinei XVII a. dailei – jos metodai artimi primityviajam menui. Deformacijos ryškina prasminiu požiūriu svarbiausius dalykus. Nors vienuolių rankos sutrumpintos, o judesiai kampuoti, figūrų pozos įtaigiai perteikia adoraciją, teikiamos malonės – rožinio priėmimą. Švč. Mergelės figūros savybės (nuolaidūs pečiai, aukštai sujuosta suknelė, pailgintos proporcijos, apatinę kūno dalį platinantis ir figūros siluetą apibendrinantis apsiaustas) leidžia įžiūrėti Šiaurės Europos manierizmo dailės relikto. Paveikslo erdvė suplokštinta, visos figūros yra viename, priekiniame, plane, jų apimties perteiktos gana sąlygiškai.

Švč. Mergelės veidas (kaip ir visa galva) padidintas, Jėzaus veidelis smulkutis, bet jų piešinio linijos švelnesnės, toninė modeliuotė subtilesnė, nei kitų paveikslo elementų. Švč. Mergelės tipažas iš dalies nusižiūrėtas iš minėto kito Simno paveikslo. Plačiaskruostė, išplėstomis migdolinėmis akimis, kreivokai įstatytomis lūpomis Marija savaip graži ir netgi idealizuota, panašiai kaip pajstrižų, ryškių, gyvų akių Vaikelis. Pavyzdžiu buvusiame paveiksle abu veidai pasukti vienas į kitą, o žvilgsniai – priešinga kryptimi, žiūrovo link. Pastebėtina, kad Marijos veidas švelnus, jaukus tarsi žemiškos motinos, bet kartu kupinas orumo ir didybės. Tai lemia veido dydis, šviesa, įdėmus žvilgsnis, o labiausiai – paslėpta koncentriška kompozicija, išryškėjanti nuėmus paveikslo aptaisus. Švč. Mergelės Marijos

veidas yra tarsi paveiksle perteikto nerealaus pasaulio centras, nes jo siluetą vis didėjančiais ovalais kartoja nimbo – kaklo, Jėzaus – Marijos viršutinės dalies, visos jos figūros, mandorlos formos aureolės ir antraeilių figūrų išdėstymo linijos.

Specifinė, nedažnai baroko laikotarpiu pasitikanti paveikslo ypatybė ta, jog jis tapytas iš anksto numatant kai kuriuos elementus dengti aptaisais. Pagrindinių figūrų drabužiai, karūnos, skeptras ir pusmėnulis tapyti plonesniu sluoksniu, beveik plokščiomis siluetinėmis plotmėmis, detalizuojant ne tonais, o tik linijomis. Kad per aptaisų kiaurymes geriau matytųsi, Vaikelio pėdos ir Marijos plaštaka apibrėžti papildomu sodriu kontūru. Paveikslo (be aptaisų) koloritas neviesiškai vientisas. Labiausiai išsiskiria ryškiai raudonos suknelė ir karūnos bei tamsiai mėlynas apsiaustas. Kūdikiui tunikėlė gelsva. Tapybos plotų su aptaisais koloritas kaitrus, vyraujančios geltonos – rudos gamos tonų. Yra nedidelių rausvų akcentų. Paveikslo su aptaisais visumai dekoratyvumo teikia balzganos ir juodos vienuolių drabužių plotmės ir žvilgantys metalo lakštai.

Ornamentuoti metalo skardos aptaisai iš tolo patraukia žvilgsnį, sieja paveikslą su auksuotu dekoru puošto altoriaus visuma, bet savo grubiais kontūrais, padrikoka raštų raizgyne neatitinka paveikslo dvasios, slepia kai kurias raiškias, visumą harmonizuojančias kontūrines linijas ar detales (pavyzdžiui, ant pečių krintančius banguotus Švč. Mergelės plaukus).

Plastiškais kontūrais, tiksliu piešiniu, aukštesne atlikimo technikos kokybe ir sidabro skardos nulemta subtilesne reljefo kaita pasižymi tik karūnos. Jėzaus – ažūrinė, Marijos – vientisa, abi vienastilės, neorokokinės, padirbtos XIX a. I pusėje to paties meistro. Dokumentuose naujosios karūnos pirmą kartą paminėtos 1863 m.

Žalvario skardos aptaisai, dengiantys Marijos, Jėzaus ir angeliukų drabužius, angelų sparnus, skeptrą, pusmėnulį ir 8 žvaigžduotes, sumontuoti iš 24 įvairaus dydžio ir pavidalo lakštų. Dauguma jų iškirpti pagal dengiamų objektų konfiguraciją, bet tai padaryta nekruopščiai. Aptaisai plokšti, ornamentuoti arba faktūruoti. Švč. Mergelės apsiaustas puoštas keliomis stambiomis klasicizmo laikotarpiui būdingomis stilizuotomis gėlėmis, bet daugiausia – nemažomis rokailinėmis riestėmis. Panašios iškalstytos ant apykaklių ir rankogalio. Apsiausto properšos ir Marijos suknelės plokštumos pajvairintos tik duobelių faktūra. Vaikelio tunika, apsiausto pamušalas, angelų drabužiai skaidyti klostelėmis. Panašiu monotonišku ritmu dekoruoti ir angeliukų sparnai. Pusmėnulio, paveiksle tepažymėto kontūru, aptaisas su žmogaus veido profiliu, reljefiškai iškalstytais bruožais. Tai gana retas dalykas, ir šiuo atveju galima spėti,

kad pavyzdžiu auksakaliui buvo netolimos Pivašiūnų bažnyčios stebuklingo Marijos paveikslo aptaisai su analogišku mėnuliu. Aptaisai sidabruoti, jų dalys – sparnai, mėnulis, skeptro ir drabužių ornamentai – auksuoti.

Savo sukūrimo istorija, klasicizmo bruožus bei rokoko motyvus jungiančia stilistika, grubia, skubia, primityvoka atlikimo maniera ir panaudota medžiaga – žalvariu – aptaisai tipiški laikotarpiui. Panašiai, skubant atitaisyti praradimą, naudojant palyginti pigią medžiagą, provincijos meistrų buvo atkurta ne tik dviejų Simno bažnyčios Marijos atvaizdų „suknelės“, bet ir malonėmis garsėjusio Merkinės bažnyčios paveikslo „Švč. Mergelė Marija su Vaikeliu“ bei kai kurių kitų Lietuvos bažnyčių paveikslų aptaisai.

Paveikslas – vertingas Lietuvos ankstyvojo baroko stiliaus vietinės tapybos pavyzdys, turintis ne tik tipiškų, bet ir savitų bruožų. Įsidėmėtinas kaip savita kito kūrinio citata ir dėl diferencijuoto tapyimo, iš anksto numačius jo dalį visada slėpti po aptaisais.

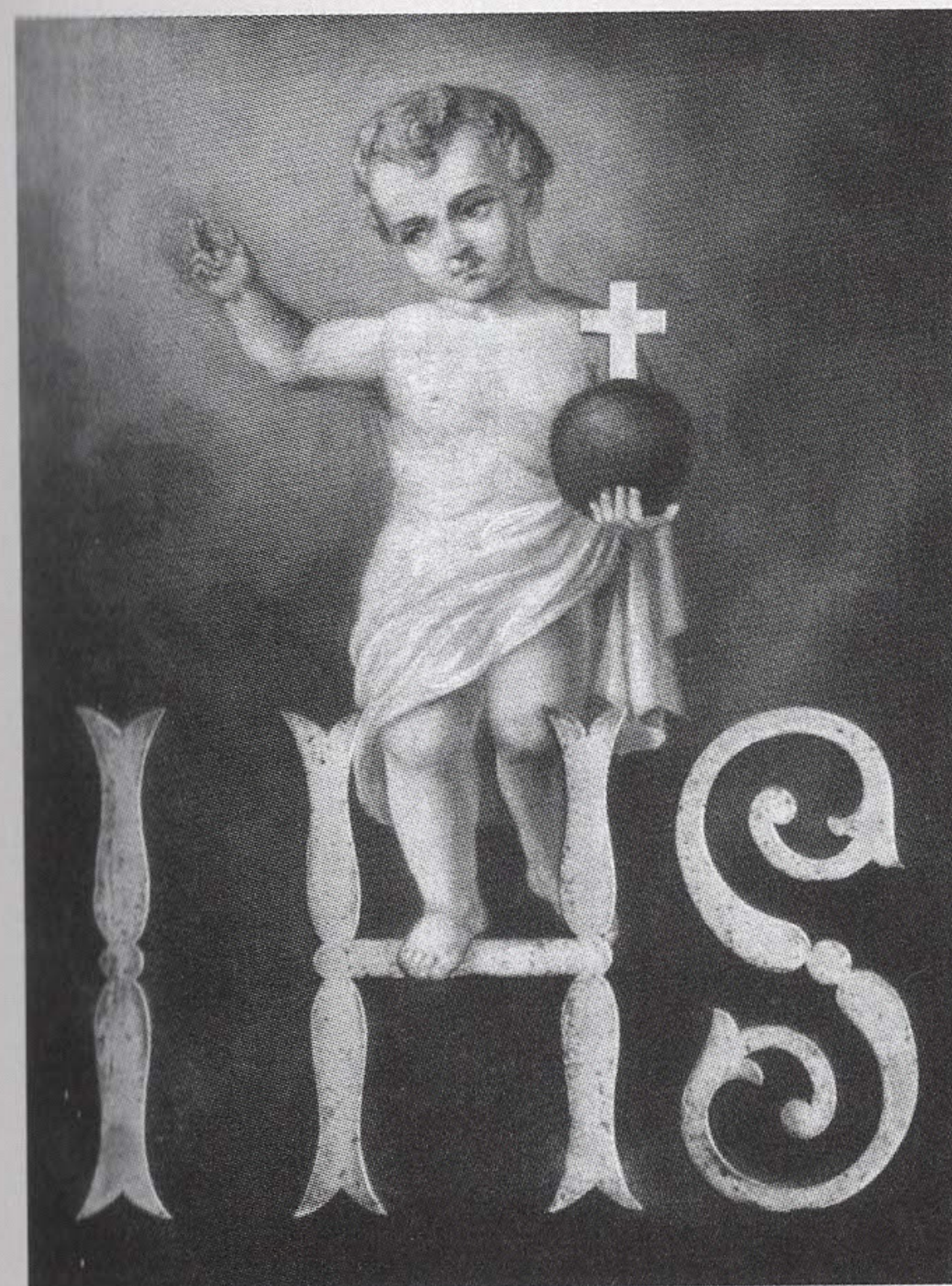
R. Stankevičienė

1. SimBA. Simno bažn. dokumentai. XVIII–XX a. Lapai nenumėruoti. [Simno bažn. inventoriai ir vizitacijų aktai. 1738, 1742, 1816, 1873, 1891, 1899 ir 1911 m.]
2. SimBA. Simno bažn. vyskupų vizitacijų knyga. Lapai nenumėruoti. [Simno bažn. vizitacijų aktai. 1928, 1933, 1938 ir 1943 m.]
3. SimBA. Godliauskas Č. Simno istorija. 1984. L. 47, 48, 49.
4. VUB RS. F. 102. B. 439. L. 7, 13, 28.
5. Kultūros paminklo restauravimo pasas. Paveikslas „Marija Rožinė“. 1991 m. // R. Zdanavičiaus archyvas.
6. Kviklys B. Lietuvos... T. II. P. 284.
7. Paminklų sąrašas... P. 481.
8. Škrinskas R. G. Piligrimo vadovas po stebuklingas Marijos vietas. Kaunas. 1999. P. 242.
9. Šinkūnaitė L. Lietuva – Marijos žemė. Vilnius. 1994. P. 125. Pav. 84, 85.

PAVEIKSLAS „ŠVČ. JĖZAUS VARDAS“ SU APTAISAIS

Nikodemas Silvanavičius (?) 1895 m. Aukotojas Kazimieras Matulevičius. Drb., al. 95 x 70.

Paveikslas įtvirtintas vieno tarpsnio altoriaus formos įrenginyje – vadinamajame Aukų altorėlyje (↑). Jis pastatytas šalia Rožinio Švč. Mergelės Marijos altoriaus. Jo titulinis ir „Švč. Jėzaus Vardo“ paveikslai yra susiję, nes potridentiniu laikotarpiu abu siužetai buvo populiarinami dominikonų ir Rožinio brolijos. Tokių kūrinių Lietuvoje žinoma arba šio ordino bažnyčiose, arba Rožinio brolijos veiklos vietose. Tai ne pirmas Simno bažnyčiai priklausęs šio siužeto paveikslas. 1816 m. pirmą kartą paminėtas Rožinio brolijos koplyčios

284.
Paveikslas „Švč. Jėzaus Vardas“
The Sacred Name of Jesus.
Painting

antrasis (iš trijų) Švč. Jėzaus Vardo altorius. Gali būti, kad aptariamasis paveikslas tapytas bent iš dalies kartojant senesnįjį. Tikėtina, kad Jėzaus Vardo altorius galėjo būti įrengtas XVIII a. IV ketv. (XVIII a. vid. jo dar nebuvo). Dabartinį paveikslą „Švč. Jėzaus Vardas“ 1895 m. fundavo Kazimieras Matulevičius iš Gluosninkų, kartu skirdamas pinigų Rožinio brolijos koplyčios langams su „Šv. Kazimiero“ ir „Šv. Veronikos“ vitražais. Iš viso tam paaukojo 300 rub. 1899 m. bažnyčios vizitacijoje paveikslas vadintas „Vaikeliu Jėzumi“. Paveikslo rėmai autentiški – mediniai, profiliuoti, bronzuoti.

Nenukrypstant nuo tradicijų Jėzus nutapytas mažo vaiko amžiaus, stovintis ant savo lotyniškosios hierogramos (IHS). Neutralų foną pašviesina nežemiška auksinė šviesa, krintanti iš viršaus kairėje. Kompozicija įprasta XVIII–XIX a. šio siužeto paveikslams, tačiau nuo barokinių kūrinių skiriasi tuo, kad Jėzus vaizduojamas be karūnos ir apsiausto. Figūrėlės apnuoginimas iš dalies sietinas su klasicizmo ir akademizmo estetikos poveikiu, bet labiau tikėtina, kad taip siekta paryškinti aliuzijas į Jėzaus nukryžiuojimą, tad ir į Kristaus Išganytojo misiją. Įprasta šio siužeto paveiksluose Jėzų vaizduoti ir kaip valdovą. Tą išreiškia ne atributų gausa, o tik laiminimo gestas ir valdovo obuolys. Vaikelio figūrėlės trapumas, švelni paveikslo nuotaika,

KULTŪROS PAVELDO CENTRAS

DUOMENŲ SKYRIAUS DETALIŲJŲ TYRIMŲ POSKYRIS

Ašmenos g. 10, Lt – 01 135, Vilnius, tel. (8 5) 261 82 89, faks. (8 5) 212 21 91, el. paštas asta.grubinskaite@kpc.lt

UŽSAKOVAS Vytauto Dzindziliausko IĮ, į.k. 124410642, Giedraičių g. 59-22, LT-08212 Vilnius
(juridinio asmens pavadinimas ar fizinio asmens vardas ir pavardė, adresas, juridinio asmens kodas)

OBJEKTAS Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios (u. k. kultūros paveldo registre 852) Švč. Rožinio Mergelės Marijos altorius su skulptūromis ir paveikslais (u. k. kultūros vertybių registre 27868), adresas: Kreivoji g. 2, Simnas, Alytaus raj.
(pavadinimas, unikalus kodas Kultūros vertybių registre, adresas)

PAVADINIMAS Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus ir skulptūrų cheminiai polichromijos tyrimai bei konservavimo – restauravimo darbų technologinės rekomendacijos
(atliktų darbų pavadinimas)

TYRIMŲ VADOVAS Detaliųjų tyrimų poskyrio vedėja Asta Grubinskaitė (KM atest. nr. 521)
(pareigų pavadinimas, vardas ir pavardė, specialisto kvalifikacijos atestato išdavimo Nr.)

VILNIUS
2018

Turinys

Turinys	2
Ataskaitos aiškinamasis raštas	4
I. Fizinės būklės ir esamos situacijos analizė	5
1.1. Trumpa istorinė apžvalga.....	5
1.3. Esamos fizinės būklės įvertinimo išvados.....	10
II. Eksperimentinė dalis	11
2.1. Tyrimų tikslas.....	11
2.2. Tyrimų programa.....	11
2.3. Tyrimų metodika.....	11
2.4. Tyrimų apibendrinimas.....	12
2.4.1. Cheminiai ir stratigrafiniai dažų sluoksnių tyrimai.....	12
2.5. Tyrimų duomenų išvados.....	15
III. Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus konservavimo – restauravimo darbų technologinė schema	16
3.1. Bendroji operacijų technologinė schema.....	16
IV. Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus konservavimo – restauravimo darbų technologinės rekomendacijos	17
4.1.1. Pirminis antiseptikavimas.....	17
4.1.2. Paviršių sausas valymas (nešvarumų, dulkių, voratinklų pašalinimas).....	18
4.1.3. Silpno, atsilukštenusio tapybos sluoksnio profilaktinis paklijavimas – laikinas apsaugojimas.....	18
4.1.4. Pirminės polichromijos atidengimas, zonų paruošimas eksponavimui.....	18
4.1.5. Silpnos, atšokusios, atsilukštenusios tapybos sluoksnio sutvirtinimas (priklijavimas)....	19
4.1.6. Restauracinių medžiagų pašalinimas.....	22
4.1.7. Antiseptikavimas.....	22
4.1.8. Altoriaus pagrindo – medžio lentų, medienos pažeidimų sutvarkymas.....	22
4.1.9. Grunto netekčių atstatymas.....	22
4.1.10. Profilaktikos nuėmimas ir galutinis dažų sluoksnio valymas bei regeneravimas.....	23

4.1.11. Tapybos sluoksnio retušas.....	24
4.1.12. Tapybos sluoksnio apsauga.....	24
4.1.13. Auksavimas / sidabravimas.....	25
PRIEDAI.....	26

Ataskaitos aiškinamasis raštas

Ataskaita „Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus ir skulptūrų cheminiai polichromijos tyrimai bei konservavimo – restauravimo darbų technologinės rekomendacijos“ sudaryta iš trijų dalių bei priedo.

I dalis – Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus ir skulptūrų fizinės būklės ir esamos situacijos analizė. Pateikiamos esamos būklės nuotraukos, aprašymas.

II dalis – eksperimentinė: tyrimų tikslas, programa, metodika, tyrimo duomenų apibendrinimas. Altoriaus ir skulptūrų polichromuotų paviršių, dažymo sluoksnių stratigrafijos, organinių rišamųjų medžiagų, pigmentų ir metalo lydinių dangų prigimties tyrimai, jų apibendrinimas bei išvados.

III dalis – Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus ir skulptūrų konservavimo – restauravimo darbų technologinės rekomendacijos.

Prieduose pateikta tyrimų lentelė ir mėginių paėmimo vietų schema (2 priedai, 1 lentelė, 1 schema).

Cheminius, instrumentinius ir stratigrafinius tyrimus atliko Kultūros paveldo centro Detaliųjų tyrimų poskyrio paminklotvarkininkė Eglė Gražėnaitė. Konservavimo – restauravimo darbų technologines rekomendacijas paruošė Detaliųjų tyrimų poskyrio vedėja Asta Grubinskaitė.

Parengė:

II-os kat. restauravimo technologijų chemikė – tyrėja

 Eglė Gražėnaitė
(KM atest. nr. 509)

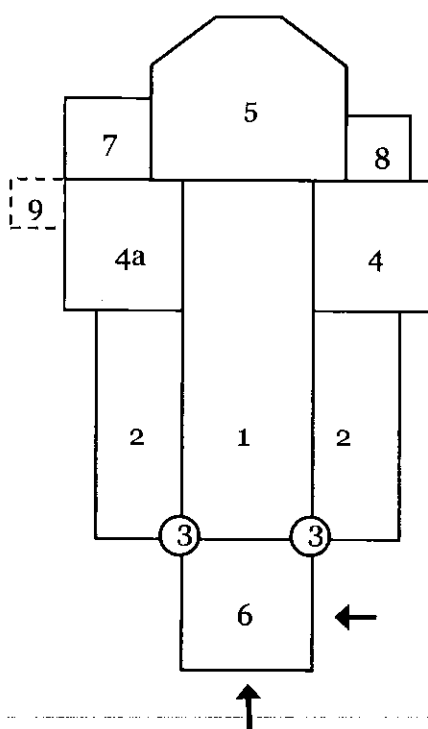
I – os kat. restauravimo chemijos technologė

 Asta Grubinskaitė
(KM atest. nr. 521)

I. Fizinės būklės ir esamos situacijos analizė

1.1. Trumpa istorinė apžvalga

Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia pastatyta 1520 m. Jos statybą finansavo LDK maršalka, Naugarduko vaivada bei Simno valdytojas Jonas Zabžezinskas. Sprendžiant iš dabartinės planinės struktūros, kai kurių pertaisymų ir architektūrinių detalių nevienodumo (piliorių bazių profiliai ir jų aukščiai yra skirtingi nuo jiems atitinkančių šoninių navų piliastų aukščių ir profilių; pilioriai visiškai neturi iš šoninių navų pusės bazių profiliavimo ir kt.) manoma, kad 1520 m. statyta bažnyčia turėjo tik vieną dabartinę centrinę navą (1), kuri turėjo halinį stačiakampį išplanavimą su dviem iki šiol egzistuojančiais bokšteliais vakarų fasade (žr. 1 pav.)¹.

1 pav. Bažnyčios patalpų schema: 1 – centrinė nava; 2 – šoninės navos; 3 – apskriti bokšteliai–laiptai; 4 – Švč. Marijos koplyčia; 4a – Švč. Jėzaus Širdies koplyčia; 5 – presbiterija; 6 – prienavis; 7 – kunigų zakristija; 8 – mažoji zakristija; 9 – Šv. Rožinio brolijos koplyčia (nugriauta)¹

Manoma, kad tolimesnis bažnyčios plano vystymasis galėjo vykti tokia seka: pristatytos šoninės navos (2), Švč. Marijos koplyčia (4), Švč. Jėzaus Širdies koplyčia (4a), presbiterija (5), 1738 – 1742 m. prienavis ((6), buvęs bokštas), 1765 m.? Šv. Rožinio brolijos koplyčia (9), kunigų zakristija (7) ir 1888 m. mažoji zakristija (8)¹.

Renesansinės bažnyčios interjerą puošia baroko ir neobaroko formų altorių, krikštyklos bei sakyklos ansamblis. 1742 m. archyviniai šaltiniai nurodo bažnyčioje buvus 6 piliorius ir 5 altorius,

¹ Ž. Simonavičius, E. Nemčinskas. Simno bažnyčios aprašymas „Marijos į dangų ėmimo vardo bažnyčia, Simno miest.“, Simnas, 1956. KPC biblioteka, Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios byla AtR 94.

taip pat medinę pjaustytą sakyklą ir suolus. Bažnyčia degė 1844 ir 1847 m., ir per pastarąjį gaisrą sudegė viršutinė bažnyčios dalis ir visi mediniai interjero dekoro elementai^{1,2}. 1872 m. bažnyčia dar kartą degė. 1873 m. vyskupo vizitacijoje minimi 4 altoriai. 1888 m. pastatytas naujas neorenesansinių bruožų turintis didysis altorius, kurio atskiri elementai perimti iš ankstyvojo ar vėlyvojo baroko. Altorius atspindi istorizmo laikotarpio estetiką, tačiau su kitais baroko ir neobaroko stiliaus altoriais vieno ansamblio nesudaro³. Šiuo metu šventyklą puošia 7 XIX a. Česlovo Svierčevskio dirbtuvėje sukurti altoriai.

Simno bažnyčia daug kartų nukentėjo ne vien dėl gaisrų, bet ir dėl karų. 1655 m. ji nuniokota Rusijos kariuomenės, 1812 m. – Napoleono armijos, 1914 m. apšaudyta, 1941 m. užkrito bomba. Dėl šaltiniuoto grunto ir prasto drenažo būta sienų deformacijų ir trūkių.

XX a. atlikti tvarkymo darbai: 1919 m. vokiečių specialios komisijos pavedimu šiaurinės navos ir apsidės sienos paremtos dviejų tarpusių žemais kontraforsais, stogas dengtas skarda ir gontais. 1939 – 1940 m. (remonto autorius K. Reisonas) nutiestas molinis drenažas, pastiprinti pamatai (po Švč. Jėzaus Širdies koplyčia pakloti nauji pamatai), sienos suveržtos plieninėmis templėmis, gelžbetoninėmis juostomis sutvirtinta ir prie pagrindinio statinio pritvirtinta presbiterija ir prienavis-bokštas, virš prienavio įrengti gelžbetoniniai skliautai ir sumūrytos vargonų choro lubos su gelžbetonine armatūra. 1955 m. nutinkuotos ir nubalintos sienos, sutvarkyti išdužę langai, vidaus įranga. 1960 m. (darbų vadovas E. Žilys) bokšteliai uždengti žemais kūgio formos šalmais (vietoje buvusių smailių), dekoruotas vidus. 1989 m. pastatyta mūrinė varpinė pagal V. ir V. Kneižių projektą. 1990 m. atstatytos bokštelių smailės^{1,3}.

2008 – 2010 m. atlikti eksterjero restauravimo darbai: keletą dešimtmečių buvusi balta bažnyčia perdažyta gelsvai ruda spalva, o architektūrinės sienų apdailos detalės – sodria rudai raudona.

2012 m. kovo mėn. atlikti presbiterijos polichromijos tyrimai ir parengtas dažymo projektas.

Po 2012 – 2015 m. atliktų polichromijos ir metalizuotų paviršių tyrimų restauruotas didysis Švč. Marijos Nekalto Prasidėjimo altorius (u. k. k .v. r. 27853) su tabernakuliu (u. k. k .v. r. 27854) ir skulptūromis (u. k. k .v. r. 27852).

2017 m. pabaigoje paimiti mėginiai cheminiams ir stratigrafiniams tyrimams atlikti nuo Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus (u. k. k .v. r. 27868) su skulptūromis (u. k. k .v. r. 14775) ir paveikslu (u. k. k .v. r. 27867), Švč. Jėzaus Širdies (buv. Jėzaus Kristaus kančios, Nuplakto Jėzaus) altoriaus (u. k. k .v. r. 27862), sakyklos (u. k. k .v. r. 27875), aukų altorėlio (u. k. k .v. r. 27876), krikštyklos (u. k. k .v. r. 27877), Šv. Vincento Pauliečio altoriaus (u. k. k .v. r. 27874) ir Šv. Kazimiero (buv. Šv. Antano) altoriaus (u. k. k .v. r. 27872).

² Vilkaviškio vyskupijos puslapis, Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios ir parapijos aprašymas. Prieiga per internetą: <http://vilkaviskis.lcn.lt/dekanatai/alytaus/simnas/>. Nuoroda žiūrėta 2018-01-06.

³ R. Valainienė. Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios presbiterijos polichromijos tyrimai ir tvarkybos darbų projektas, altoriaus restauravimo projektas., Vilnius, 2012. Prieiga per internetą: <https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-detail/151D9641-2320-4DE6-8BA6-401D0E7B18FC>. Nuoroda žiūrėta 2017-12-06.

1.2. Esamos fizinės būklės įvertinimas

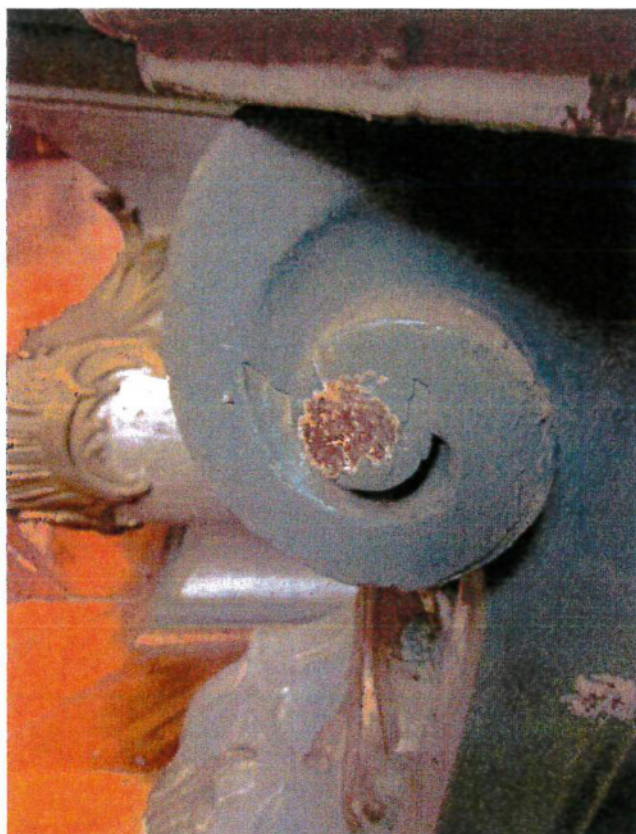
2017 m. gruodį Kultūros paveldo centro specialistės apžiūrėjo Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios patalpas (unikalus kodas kultūros vertybių registre: 852, Alytaus raj. sav., Simno m., Kreivoji g. 2) ir altorius bei įvertino jų fizinę būklę, pažeidimus.

2 pav. Švč. Rožinio Mergelės Marijos altorius

Švč. Rožinio Mergelės Marijos altorius ne kartą atnaujintas – kelis kartus perdažytas. Altorius polichromuotas melsvų, žalsvų atspalvi, plėvelę sudarančiais, dažais bei metalizuotas aukso ir sidabro imitacijų lydiniais – aliuminio bei bronzos pudrų dažais. Skulptūrų polichromijoje dominuoja šviesios spalvos (2 pav.).

Altorius bei skulptūros stabilios, netekčių ar didelių mechaninių pažeidimų nėra. Apžiūros metu pastebėta, kad po paskutinio dažymo dažų sluoksniu išryškėja ankstesnių dažų sluoksnių bei galimai ir grunto ištrupėjimai. Matomos aiškios briaunos, grioveliai, didesni pirminių sluoksnių ištrupėjimų ploteliai (3, 4 pav.).

3 pav. Po plėvelę sudarančių dažų sluoksniais išryškėja ankstesnių dažų sluoksnių netektys

4 pav. Akivaizdžios ankstesnių dažymų sluoksnių netektys ant mensos, uždažytos sidabro imitacijos dažais

Dekoro elementai, mensa dengti aukso ir sidabro imitacijos dažais – aliuminio bei bronzos pudrų dažais (4 pav.). Bronzos pudra dažyti paviršiai oksidavęsi, įgiję žalsvą atspalvį.

Nors vizualiai apžiūrint altorių, jo dekoro elementus, skulptūras, bendra medienos būklė atrodo gerai, tačiau pastebima, kad medinės konstrukcijos pažeistos medgraužių vabzdžių. Kai kuriose vietose pastebimos entomologinių pažeidėjų palikti padariniai – skylutės (išlėkimo angos). Tai matyti ir paimtuose mėginiuose polichromijos tyrimams (5, 6 pav.). Entomologinių pažeidėjų paliktos skylutės, esant palankioms sąlygoms gali tapti itin gera terpe vystytis pelėsiniams mikroorganizmams.

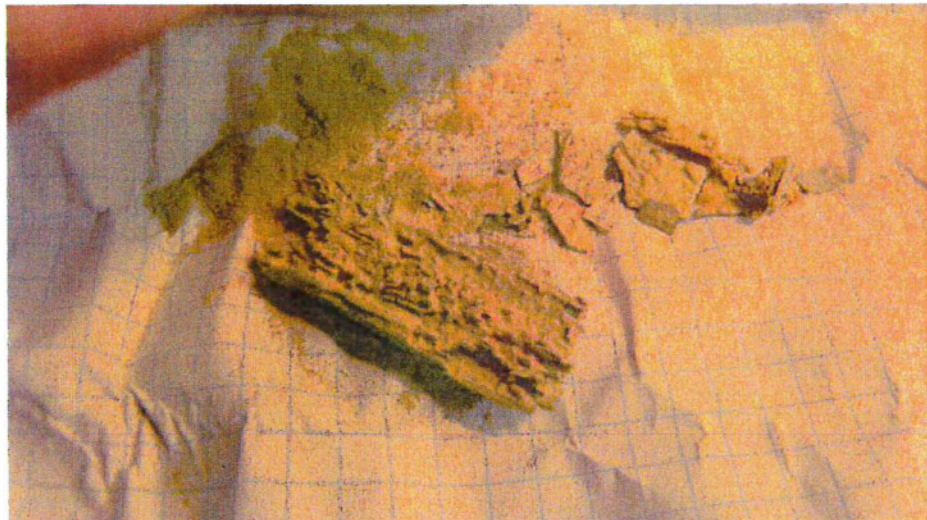

5 pav. Entomologinių pažeidėjų veiklos akivaizdūs padariniai I tarpsnio piliastro liemens mėginyje (zondas Z4)

6 pav. Entomologinių pažeidėjų veiklos akivaizdūs padariniai I tarpsnio karnizo mėginyje (zondas C5)

Ypač prastos būklės yra altoriaus mensos mediena ir medinės dekoru detalės, kai kurios sudūlėjusios iki miltelių (7 pav.).

7 pav. Altoriaus dekoru fragmento (debesėliai) medienos gabaliukas (zondas C11)

Bendras altoriaus vaizdas geros fizinės būklės – altoriaus mediena sausa, puvinių ir mikrobiologinės korozijos židinių nepastebėta. Taip pat nepastebėta ir naujos medgraužių vabzdžių vykdomos veiklos – šviežių medžio miltų kauburėlių šalia altoriaus ar ant jo. Voratinklių ir didelių dulkių sancaupų taip pat nepastebėta.

Vizualiai nustatyti minėti polichromijos ir medinių konstrukcijų pažeidimai neatspindi tikrojo destrukcijos pobūdžio. Būtinai paimtų polichromijos mėginių stratigrafiniai ir kokybinės dažų, metalizavimo dangų sudėties tyrimai.

1.3. Esamos fizinės būklės įvertinimo išvados

1. Altorius kelis kartus perdažytas plėvelę sudarančiais dažais.
2. Aptinkama netolygiai nudažytų vietų – po naujausiais dažų sluoksniais pastebimos senesnių dažymų sluoksnių netektys, tačiau didelių konstrukcinių ir užtapymų sluoksnių netekčių nepastebėta.
3. Numanomos altoriaus metalizuotos detalės uždažytos aukso ir sidabro imitacijos dažais.
4. Altoriaus mediena sausa, puvinių nepastebėta, tačiau smarkiai pažeista endomologinių pažeidėjų.
5. Mikologinių pažeidėjų sukeltos destruktijos nepastebėta.
6. Vizualiai nustatyti pažeidimai nepilnai atspindi tikrąjį jų destruktijos pobūdį. Todėl, ruošiant konservavimo – restauravimo darbų technologinius pasiūlymus, būtini pažeidimų vietose paimtų dažų ir metalinių dangų sluoksnių stratigrafiniai ir cheminiai tyrimai.

II. Eksperimentinė dalis

2.1. Tyrimų tikslas

1. Nustatyti dažymo sluoksnių stratigrafiją.
2. Ištirti dažų sluoksnių pigmentus bei rišamąsias medžiagas.
3. Ištirti metalinėmis dangomis dekoruotų paviršių medžiaginę sudėtį, atlikimo techniką.
4. Remiantis tyrimų duomenimis pateikti altoriaus konservavimo – restauravimo darbų technologinę schemą.
5. Remiantis tyrimų duomenimis pateikti altoriaus konservavimo – restauravimo darbų technologines rekomendacijas.

2.2. Tyrimų programa

1. Nustatyti polichromuotų paviršių (paimtų mėginių) dažų sluoksnių stratigrafiją.
2. Nustatyti polichromuotų ir metalinėmis dangomis dengtų paviršių (paimtų mėginių) dažų sluoksnių ir metalo dangų cheminę sudėtį.
3. Apibendrinti tyrimų rezultatus, pateikti išvadas.
4. Pateikti altoriaus konservavimo – restauravimo darbų technologines rekomendacijas.

2.3. Tyrimų metodika

1. Pigmentai, metalai ir rišamosios medžiagos nustatyti kokybinės mikrocheminės analizės metodu, naudojantis optiniu mikroskopu MOTIC 400, x25 – 50 ir stebint specifines jonų atpažinimo reakcijas. Taip pat kai kuriems mėginiams taikytas terminis metodas, mėginį kaitinant mufelinėje krosnyje 500 °C temperatūroje 20–30 min.
2. Pasirinktų mėginių pigmentų tikslesniam identifikavimui taikytas elementinės analizės skenuojančios elektroninės mikroskopijos su energijos dispersine rentgenospektrija (SEM–EDX) metodas. Analizė atlikta skenuojančiu elektroniniu mikroskopu Hitachi TM3000 su energinės dispersijos rentgeno spindulių spektrometru, naudojant 15 kV greitinančią įtampą ir darbinį atstumą ~ 5 mm.
3. Pasirinktų mėginių organinės kilmės rišamosios medžiagos bei lesiruotės tirtos Furjė-transformacijos infraraudonosios spektroskopijos (FTIR) metodu. Dažų ir lesiruočių mėginiai paruošti sutrinant juos su KBr milteliais ir suspaudžiant į tabletes minipresu. Mėginių infraraudonieji spektrai užrašyti spektrofotometru Shimadzu FTIR-8400S šiomis sąlygomis:

spektro intervalas nuo 4000 iki 400 cm^{-1} , 40 skenavimų, skiriamoji geba 4 cm^{-1} . Spektrai užrašyti Lietuvos nacionalinio muziejaus Restauravimo centre.

4. Tyrimų duomenys pateikti Priedų 1 lentelėje.

2.4. Tyrimų apibendrinimas

2.4.1. Cheminiai ir stratigrafiniai dažų sluoksnių tyrimai

Dažų sluoksnių ir metalizuotų paviršių stratigrafiniams ir pigmentų bei rišamųjų medžiagų cheminiams tyrimams atlikti paimta 19 mėginių: nuo altoriaus paimta 14, nuo paveikslų rėmų – 2, o nuo skulptūrų – 3 mėginiai. Chemiškai ištirta ir aprašyta 10 mėginių, likusių 9 aprašyta tik stratigrafija. Tyrimų rezultatai pateikti Priedų 1 lentelėje. Mėginių paėmimo vietų schema pateikta Priedų 1 schemeje.

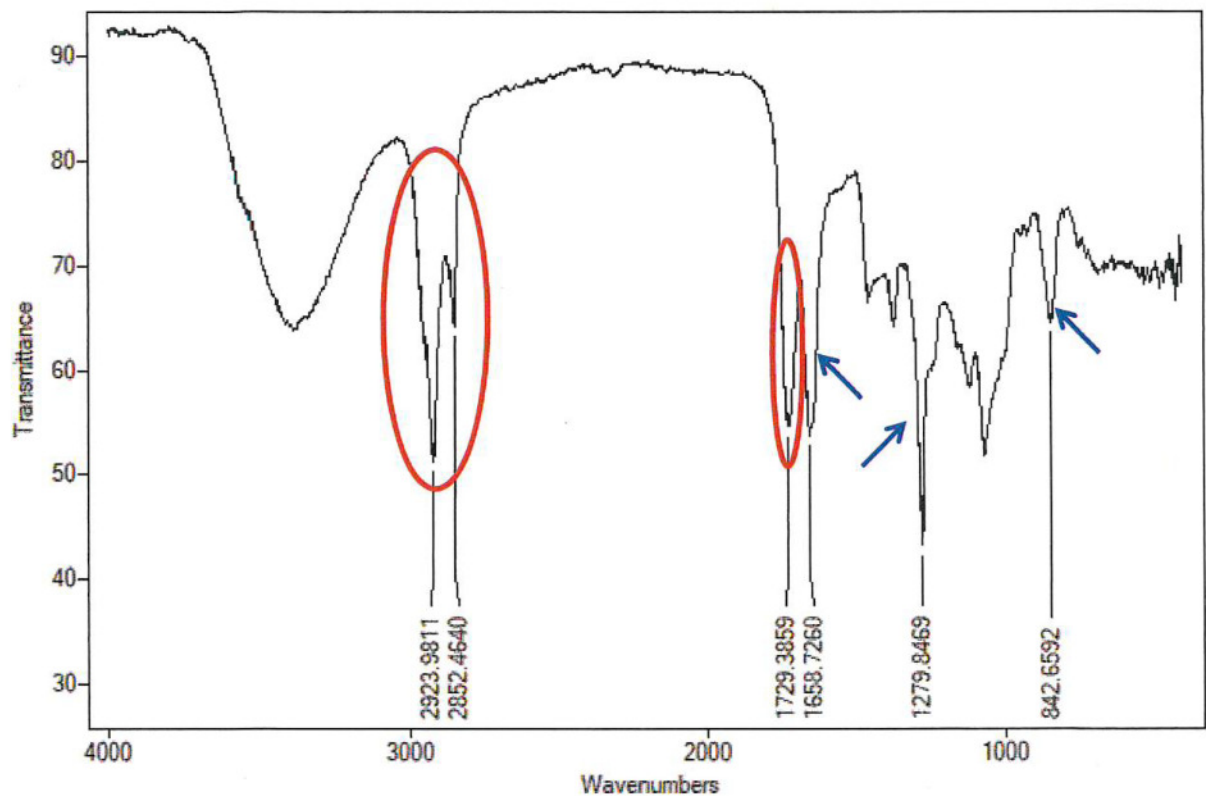
Apžiūrėjus mėginius pro optinį mikroskopą nustatyta, kad altoriaus architektūrinių paviršių ir jų elementų mėginius dengia nuo 3 iki 11 dažymų sluoksnių. Skulptūrų mėginiuose yra nuo 5 iki 8 dažymo sluoksnių, o paveikslų rėmų – taip pat nuo 5 iki 8 sluoksnių. Dauguma altoriaus architektūrinių paviršių mėginių pasižymi panašia stratigrafija: mediena dengta storu porėtu baltu grunto sluoksniu, kuris dengtas skirtingų spalvų dažų sluoksniais. Ant grunto dengto, galbūt taip pat parengiamojo, sluoksnio yra purvina balta, melsvai balta ir tamsiai ruda spalvos. Vėlesniuose sluoksniuose dominuoja šviesiai persikinė, oranžiniai raudona spalvos, o dar vėlesniuose – žalsvos ir melsvos spalvų įvairūs atspalviai. Išskirtiniai yra I tarpsnio piliastro kapitelio astragalo (žr. Priedus, 1 lentelę, mėginys Nr. 3, zondas C3) ir karnizo mėginiai (Nr. 5, zondas C5), kuriuose nerasta balto porėto grunto sluoksnio. Altoriaus metalizuotų paviršių mėginiuose ant balto porėto grunto sluoksnio aptinkamas labai plonas raudonas sluoksnis (mėginiai Nr. 4 (zondas C4), 7 (zondas C7), 9 (zondas C9) ir 13 (zondas Z2)), geltonas klijingas? (mėginys Nr. 1, zondas C1) arba šviesiai persikinis dažų ir gintarinės spalvos peršviečiamas (mėginys Nr. 8, zondas C8) sluoksnis, ant kurio dengta geltonos arba baltos spalvos metalinė danga. Ant baltos spalvos metalinių dangų (mėginiai Nr. 9 ir 13) dengtas geltonos spalvos peršviečiamas lako sluoksnis. Pastebėta, kad debesų mėginyje Nr. 11 (zondas C11) balto metalo lydinio danga galimai dengta vėlesniame laikotarpyje, palyginus su kitų mėginių stratigrafija, nei buvo galima tikėtis: ant balto porėto grunto sluoksnio dengtas baltas purvino atspalvio sluoksnis su juodomis ir mėlynomis dalelėmis, ant jo dengtas šviesiai persikinis dažų ir rudai oranžinis tąsus sluoksnis, ant kurio aptinkama baltos spalvos metalo lydinio lapelių?, labai lengvai nusiimančių su viršutiniais sluoksniais. Skulptūrų mėginių stratigrafija skiriasi tuo, kad pats pirmasis jų sluoksnis yra tamsiai rudas labai plonas sluoksnis, aptinkamas tik vietomis. Tolesnė šių mėginių stratigrafija taip pat skiriasi viena nuo kitos. Dešinėsios skulptūros pėdos mėginyje Nr. 14 (zondas Z3) vietomis aptinkama tamsiai rudo, purvino balto ir geltonai balto sluoksnių „paketėliai“, kurie vėliau dengti baltu, tamsiai rudu ir

tamsiai pilku su vario lydinio pudros priemaiša dažų sluoksniais. Angelo skulptūrėlės plaukų mėginyje Nr. 18 (zondas Z7) vietomis aptinkamas minėtasis tamsiai rudas grunto sluoksnis, ant kurio dengtas oranžiniai geltonas dažų sluoksnis, vėliau – baltas dažų sluoksnis su paviršiuje prilipusiomis balto ir geltono metalo pudros dalelėmis, šviesiai kreminės ir šviesiai rudos (vietomis) spalvos dažų sluoksniai. Kairiosios skulptūros rankovės mėginyje Nr. 6 (zondas C6) ant vietomis aptinkamo tamsiai rudo sluoksnio dengtas baltas porėtas grunto sluoksnis, kuris dengtas ryškiai baltos spalvos dažų sluoksniu, oranžiniai persikiniu, geltono metalo pudra, blizgiu peršviečiamu sluoksniu, aptinkamu vietomis, ryškiai baltu ir labai šviesiai geltonu sluoksniais. Paveikslų rėmų mėginių pirminių sluoksnių stratigrafija panaši: ant balto porėto grunto sluoksnio dengtas raudonas polimento sluoksnis ir metalo lydinio danga. Centrinio paveikslo mėginys Nr. 2 (zondas C2) metalizuotas galimai sidabro–aukso dubletu: baltos spalvos metalo lapeliai dengti geltonos spalvos metalo lapeliais (menkai išlikę) ir dengti geltonos spalvos laku. Vėliausias metalizavimas atliktas geltonos spalvos metalo pudra. Tabernakulio vietoje esančio paveikslo aprėminimo mėginio Nr. 10 (zondas C10) pirminis metalizavimas atliktas geltonos spalvos metalo lapelių technika, ant kurios dengtas plonas menkai išlikęs geltonos spalvos metalo pudros sluoksnelis ir iškart storas geltonos spalvos metalo pudros sluoksnis.

Atlikus cheminius tyrimus nustatyta, kad baltas porėtas grunto sluoksnis susideda iš *kreidos su cinko baltojo priemaiša*, o kaip rišamoji medžiaga naudotas *kiaušinio trynys* ir nustatyti skirtingi *aliejaus* kiekiai. Taip pat rasta *baltyminės kilmės klijų* (proteinių nustatymo reakcija), tačiau šiuo atveju pagal mikrocheminių reakcijų rezultatus nėra aišku, ar nustatyti proteinais yra, pvz., kiaušinio baltymas, ar pačiame trynyje esantys baltymai, t. y. mikrocheminė atpažinimo reakcija tik nurodo proteinių egzistavimą mėginyje, bet nesukonkretina jų pobūdžio. Tiksliesniam rišamųjų medžiagų nustatymui reikėtų detalesnių instrumentinių tyrimų. Ištyrus skulptūrų mėginių rudo grunto sluoksnius rasta *rudos ochros ir augalų juodojo (medžio anglies?) pigmentų, baltyminės kilmės klijų ir aliejaus*. Nustatyta, kad pirminių dažų sluoksnių rišamoji medžiaga yra *baltyminės kilmės klijų, aliejaus ir nenustatytos organinės kilmės medžiagos (galimai dervos) mišinys*. Ištyrus mėginį Nr. 15 (zondas Z4) FTIR spektrine analize nustatyta, kad mėginio melsvai baltame sluoksnyje yra *damaros dervos*, tačiau šviesiai persikinio sluoksnio spektre konkrečiai damaros dervai būdingų absorbcinių juostų buvimas abejotinas. Kita vertus, absorbcinių juostų pobūdis panašus į dervoms būdingas absorbcines juostas, o mėginio „elgesys“ mikrocheminės analizės metu leidžia daryti prielaidą, kad nenustatyta organinės kilmės medžiaga yra galimai *derva*. Pasak J. Bagdzevičienės ir L. Kruopaitės, į aliejinius dažus su cinko baltuoju kartais įdedama damaros lako džiūvimui pagreitinti⁴. Ištyrus dažų sluoksnių pigmentus nustatyta, kad daugumoje baltų ir šviesių dažų sluoksnių yra *cinko baltojo* tačiau mėginyje Nr. 14 (zondas Z3) rasta *bario sulfato* ir *galimai titano baltojo pėdsakų*. Oranžinių, raudonų ir rudų atspalvių dažų sluoksniuose yra *žemės kilmės pigmentų (ochrų)*, o įvairiuose dažų sluoksniuose sutinkamos mėlynos ir juodos dalelės yra atitinkamai *ultramarino* ir

⁴ J. Bagdzevičienė, L. Kruopaitė. Pigmentai ir dažikliai restauruojant kultūros vertybes. „Savastis“, Vilnius, 2005.

augalų juodojo (galimai medžio anglies) priemaiša. Ištyrus metalizuotų paviršių mėginius nustatyta, kad mėginių Nr. 2, 4, 7, 9, 10 ir 13 (zondų C2, C4, C7, C9, C10 ir Z2, atitinkamai) auksavimas ir sidabravimas yra *polimentinis*, o mėginiai Nr. 1 ir 8 (zondų C1 ir C8) chemiškai netirti, tik termiškai. Nustatyta, kad mėginiuose Nr. 1, 4, 7, 8 ir 10 (zonde C1, C4, C7, C8 ir C10) pirminis metalizavimo sluoksnis yra *aukso lydinio lapeliai*, mėginiuose Nr. 9 ir 13 (zonde C9 ir Z2) – *sidabro lydinio lapeliai*, o centrinio paveiklo rėmo mėginyje Nr. 2 (zondas C2) ant *sidabro lydinio lapelių* sluoksnio aptiktas menkai išlikęs *aukso lydinio lapelių* sluoksnis (sidabro–aukso dubletas?). Debesų mėginio Nr. 11 (zondas C11) pirmoji metalizavimo danga yra *aliuminio lydinys*.

7 pav. Centrinio paveiklo rėmo mėginio Nr. 2 (zondas C2) lako FTIR spektras: raudonos elipsės – šelakai būdingos absorbcinės juostos; mėlynos strėlytės – nitroceliuliozei būdingos absorbcinės juostos

Atlikus mėginių Nr. 2 ir 9 (zondai C2 ir C9) lako FTIR spektrinę analizę nustatyta, kad lako sluoksnis yra *šelako ir galimai nitroceliuliozės mišinys* (7 pav.).

2.5. Tyrimų duomenų išvados

1. Nustatyta, kad altoriaus architektūrinius paviršius ir jų elementus dengia nuo 3 iki 11 dažymų sluoksnių. Skulptūrų mėginiuose yra nuo 5 iki 8 dažymo sluoksnių, o paveikslų rėmų – taip pat nuo 5 iki 8 sluoksnių.
2. Dauguma altoriaus architektūrinių paviršių mėginių (išskyrus mėginius Nr. 3 ir 5, zondai C3 ir C5) pasižymi panašia stratigrafija: mediena dengta storu porėtu baltu grunto sluoksniu (*kreida su cinko baltojo priemaiša, kiaušinio trynys, aliejus ir baltyminės kilmės klijai?*), kuris dengtas skirtingų spalvų dažų sluoksniais. Pirminiai dažų sluoksniai yra šiltų spalvų, dominuoja šviesiai persikinė, oranžiniai raudona spalvos, mensoje – tamsiai ruda spalva (*žemės kilmės pigmentai ochros, šviesios spalvos išgautos pridėjus cinko baltojo*). Pirminių dažų sluoksnių rišamoji medžiaga yra *baltyminės kilmės klijų, aliejaus ir galimai dervos mišinys*. Mėginio Nr. 15 (zondas Z4) melsvai baltame sluoksnyje aptikta *damaros dervos*.
3. Skulptūrų mėginių pats pirmasis sluoksnis yra tamsiai rudas labai plonas grunto sluoksnis (*ruda ochra su augalų juodojo (medžio anglies?) priemaiša, baltyminės kilmės klijai ir aliejus*), aptinkamas tik vietomis. Skulptūrų mėginių tolimesnė stratigrafija skirtinga: dešinėsios skulptūros pėdos mėginyje aptinkami galimai pirminiai purvinai baltas ir geltonai baltas dažų sluoksnių liekanėlės, angelo plaukų mėginyje ant rudo grunto sluoksnio dengtas oranžiniai geltonas dažų sluoksnis, o kairiosios skulptūros rankovės mėginyje ant rudo grunto dengtas balto porėto grunto sluoksnis ir baltų dažų sluoksnelis. Nustatyta, kad skulptūrų pirminiai dažų sluoksniai galimai buvo šviesių balsvų spalvų, išskyrus angeliuko plaukus.
4. Paveikslų rėmų mėginių pirminių sluoksnių stratigrafija panaši: ant balto porėto grunto sluoksnio dengtas raudonas polimento sluoksnis ir metalo lydinio danga. Centrinio paveikslo rėmas pasižymi dviguba metaline danga *sidabro lydinys–aukso lydinys (dubletas?)*, kuri dengta *šelako laku*, kuriame nustatyta ir *nitroceliuliozės? priemaiša*. Nustatyta, kad tabernakulio vietoje esančio paveikslo aprėminimas *auksuotas*.
5. Nustatyta, kad mėginių Nr. 2, 4, 7, 9, 10 ir 13 (zondų C2, C4, C7, C9, C10 ir Z2, atitinkamai) auksavimas ir sidabravimas yra *polimentinis*, o sidabro dangos dengtos geltonos spalvos laku. Dekoratyvinių debesų pirminė metalizavimo danga yra sidabro imitacija *aliuminio lydinys*.

Parengė

II-os kat. restauravimo technologijų chemikė – tyrėja

 Eglė Gražėnaitė
(KM atest. nr. 509)

III. Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios Švč. Rožinio
Mergelės Marijos altoriaus konservavimo – restauravimo darbų
technologinė schema

3.1. Bendroji operacijų technologinė schema

Altoriaus, skulptūrų polichrominį dekorą atidengti, konservuoti, restauruoti laikantis bendros technologinės darbų schemos:

1. Pirminis antiseptikavimas
2. Paviršių sausas valymas (nešvarumų, dulkių, voratinklų pašalinimas)
3. Silpno, atsilukštenusio tapybos sluoksnio profilaktinis paklijavimas – laikinas apsaugojimas
4. Pirminės polichromijos atidengimas, zonų paruošimas eksponavimui
5. Silpno, atšokusio, atsilukštenusio tapybos sluoksnio sutvirtinimas (priklijavimas)
6. Restauracinių medžiagų pašalinimas
7. Antiseptikavimas
8. Altoriaus pagrindo – medžio lentų, medienos pažeidimų sutvarkymas
9. Grunto netekčių atstatymas
10. Profilaktikos nuėmimas ir galutinis dažų sluoksnio valymas bei regeneravimas
11. Tapybos sluoksnio retušas
12. Tapybos sluoksnio apsauga
13. Auksavimas / sidabravimas

Pastaba: Konservavimo – restauravimo operacijų eiliškumą galima keisti.

IV. Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios Švč. Rožinio

Mergelės Marijos altoriaus konservavimo – restauravimo darbų

technologinės rekomendacijos

Altoriaus bei skulptūrų polichrominio dekoro konservavimui – restauravimui reikėtų pasirinkti vieną rišamąją medžiagą ir naudoti ją visose operacijose. Klijuojančių ir tvirtinančių medžiagų nereikėtų maišyti. Auksuotės ir sidabruotės konservavimo ir restauravimo metu privaloma laikytis autentiškos jos atlikimo technikos.

Konservavimo – restauravimo darbams naudoti tik aukščiausios kokybės medžiagas, turinčias atitikties sertifikatus. Geriausias rezultatas pasiekiamas naudojant to pačio gamintojo siūlomas medžiagas.

4.1.1. Pirminis antiseptikavimas

Pirminio antiseptikavimo operaciją geriausia atlikti prieš visus tvarkybos darbus, kad mikroorganizmų sporos nepasklistų po visą bažnyčią ir mediniai paviršiai (altoriai, suolai, laiptai, vargonai ir t.t) būtų atsparūs biologinei korozijai. Siekiant profilaktiškai išvengti pelėsių mikrogybų sporų išplitimo atliekant konservavimo restauravimo darbus, pirmiausia tapybinį dekorą ir aplinkinius paviršius reikia paveikti antiseptikais. Naudoti antiseptikavimo priemones, nepasižyminčias paviršius balinančiomis, blukinančiomis savybėmis, t.y. savo sudėtyje neturinčių chloro ir kitų pigmentus ardančių medžiagų. Tose vietose, kur tapybos sluoksniai tvirti, geros sankabos su pagrindu, ar aiškiai matomos tamsios pelėsių dėmelės, antiseptiką, dėl geresnio kontakto su paviršiumi, geriausia būtų užnešti ant tapybos sluoksnių teptuku ar pavalyti antiseptiko tirpalu suvilgytais vatos tamponėliais. Ten, kur tapybos dekoro dažų sluoksniai byrantys, silpnos sankabos su pagrindu, antiseptikavimą atlikti purškimo būdu. Purškimo būdu užneštas antiseptikas kontaktuoja su medžiaga trumpiau ir antiseptinis efektas gaunasi silpnesnis. Reikėtų vengti per didelio antiseptikuojamo tirpalo kiekio tam, kad per daug nesudrėgtų pagrindas po tapyba.

Norint sustabdyti, riboti mikrobiologinio užkrato plitimą, rekomenduojama dezinfekuoti su biologinėmis priemonėmis „BB-11“, „Asepas-1“ ar „Boramom C30.

„BB-11“ – 10% bespalvis vandeninis tirpalas, skirtas medinių konstrukcijų apsaugai nuo biologinės agresijos pastatų viduje. Juo galima apsaugoti medžio, gipso, drožliaplokštes, medžio plaušo plokštes, betoną, tinką, rūsių medines lentynas, pertvaras vaisių ir daržovių saugyklose, nuo pelėsių, grybelių, vabzdžių ir kitokios biologinės agresijos. Antiseptikuotus paviršius galima dažyti, šis preparatas nesuteikia medienai jokios spalvos, ant paviršių nesusidaro druskos (J. Cikanavičiaus firma, Tunelio g. 60, Kaunas, Tel./fax.(8-37) 35-07-60; 8-698-11468; 8-675-22923).

Boramom C30 („be žalio kontrolinio pigmento“) – antseptikas skirtas medinėms konstrukcijoms. Valomą paviršių nupurkšti preparatu ir palikti. Po 24 valandų rekomenduojama

mechaniškai nuvalyti matomus nešvarumus ir dar kartą antiseptikuoti. Išvalytą paviršių lengvai nuplauti vandeniu. Preparatą rekomenduojama skiesti vandeniu santykiu 1:6 (viena dalis preparato, šešios dalys vandens). Po antiseptikavimo patalpas būtina išvėdinti. Preparatą naudoti remiantis gamintojo rekomendacijomis. (www.almarunoprekyba.lt, gamintojas ALTAX, Lenkija; prekiauja UAB „Almarūno prekyba“, Sietyno g. 8, Vilnius).

Asepas-1 – medienos antiseptikas, biocidas, skirtas pastatų viduje esančiai medienai saugoti nuo puvinio, grybelių, pelėsių, vabzdžių. Idealiai tinka gegnėms, statramsčiams, grebėstams ir kitai medienai. Sudėtyje nėra sveikatai kenksmingų sunkiųjų metalų. Mediena, impregnuota „Asepas-1“ atitinka 1, 2 ir 3 (jei uždengta ar dažyta) apsaugos klasę. Koncentratas, priklausomai nuo medienos eksploatavimo sąlygų, prieš naudojimą skiedžiamas vandeniu santykiu 1 : 2, medienos konservavimui galima skiesti vandeniu 1 : 3 (www.asepas.lt, Kirtimų g.2, Vilnius).

Naudojant pasirinktą preparatą, rekomenduojama jį išbandyti mažai matomoje vietoje, įsitikinant, kad neblukina polichrominio dekoro.

4.1.2. Paviršių sausas valymas (nešvarumų, dulkių, voratinklių pašalinimas)

Po pirminio antiseptikavimo operacijos būtina pašalinti voratinklius, dulkes ir kitus nešvarumus. Paviršinius lengvai pašalinamus nešvarumus, voratinklius valyti sausai mechaniniu būdu. Valyti atsargiai, stengiantis nepažeisti atšokusių, byrančių, atsilukštenusių nuo pagrindo, silpnai besilaikančių tapybos sluoksnių, naudojantis minkštais teptukais, šepetėliais, taip pat galima naudoti ir dulkių siurbį. Pirminiam valymui tirpalų nenaudoti, nes jie gali patekti į plyšius, įtrūkimus ir padidinti sluoksnių atšokimus.

4.1.3. Silpno, atsilukštenusio tapybos sluoksnio profilaktinis paklijavimas – laikinas apsaugojimas

Atšokusius nuo pagrindo kartu su gruntu, silpnos sankabos su pagrindu – medžio lentomis, tapybos sluoksnius, siekiant išvengti tapybos nuostolių, reikia laikinai paklijuoti mikalentiniu popieriumi. Paklijavimui naudoti šiltą natūralaus vaško – damaros dervos mastiką. Paklijavimą atlikti per mikalentinį popierių. Vėliau, priklijuojant ir valant šiuos tapybos plotus, popierius dalimis šalinamas jį pašildant ir atsargiai nuimant nuo polichromuoto paviršiaus.

4.1.4. Pirminės polichromijos atidengimas, zonų paruošimas eksponavimui

Valant vėlesnių uždažymų sluoksnius nuo altoriaus paviršių, būtina paruošti ir apipavidalinti drožybos elementų, paveikslų rėmų ir pagrindų istorinių dažymų stratigrafinį zondą. Dažymo sluoksnių stratigrafinio zondo vietą geriausia parinkti nekrintančioje į akis bei tiesiogiai pro langą

nekrintančios šviesos vietoje. Zondas formuojamas mechaniškai – skalpeliais, atidengiant pasluoksniui vėlesnių laikotarpių dažų sluoksnius. Paruoštas ir suformuotas stratigrafinių dažų sluoksnių zondas konservuojamas.

Altorius ir jo drožybos elementai padengti ne vienu aliejinių, plėvelę sudarančių, dažų sluoksniu. Šalinti aliejinius dažų sluoksnius reikėtų sausu būdu – skalpeliais, nes gruntas po aliejinių dažų sluoksniais gali būti birus, minkštas ir gali lengvai nubyrėti su pirminio dažų sluoksniu likučiais. Taip pat dažų sluoksniai gali būti labai tvirtai sukibę vienas su kitu. Vietose, kur gruntas yra tvirtas, paviršinių aliejinių dažų suminkštinimui galima naudoti dažų valiklius. Vėlesnius ir nevertingus dažų sluoksnius galima šalinti naudojant valymo preparatą dažų ir lako nuėmimui „Paint Remover“, „Natrira“ (pvz., UAB „Senukai“). Preparatus naudoti atsargiai (vadovautis gamintojo rekomendacijomis), kad nebūtų pažeisti pirminės polichromijos sluoksniai.

„*Paint Remover*“ – priemonė senų dažų sluoksniui pašalinti nuo akmens, betono, asfalto, metalo ir medžio. Tirpdo beveik visų tipų dažų dangą. Puškiama ~8 cm pločio juostelė. Prieš naudojant priemonę turi būti laikoma kambario temperatūroje, ir suplakama. Pageidautina darbinė temperatūra + 5 ° C iki + 30 ° C. Tolygiai supurškite priemone. Veikimo laikas priklauso nuo dažų sluoksniu kokybės ir storio. Jei reikia, pakartokite procedūrą. Įspėjimas – gali tirpdyti plastikines ir gumines detales. (www.stokker.lt)

„*Natrira*“ – naudojamas norint pašalinti senus, pažeistus dažus nuo metalinių, medinių ir mineralinių paviršių. Tinkamas naudoti sintetinių, aliejinių, vandeniui skiedžiamų, nitroceliuliozinių, epoksidinių, poliuretanių ir miltelinio dažymo dažų pašalinimui. Nenuteka nuo vertikalių paviršių (tikotropinis) (www.senukai.lt).

4.1.5. Silpnos, atšokusios, atsilukštenusios tapybos sluoksniu sutvirtinimas

(priklijavimas)

Tapybos sluoksniu sutvirtinimas – prarasto jo ryšio su gruntu ar pagrindu atstatymas, sudėtinga, atsakinga, didelio dėmesio, atsargumo ir aukšto techninio meistriškumo reikalaujanti operacija, nes tapybos sluoksniu gali sulūžti ir sutrupėti. Todėl darbe reikia atlikti bandymus ir tik gavus teigiamą rezultatą, jį taikyti visos tapybos plotuose. Tik pilnai sutvarkius problemines tapybos sluoksniu vietas, šis tapybos sluoksniu valomas.

Tapybos sluoksniu sutvirtinimas apima procedūras:

- atšokusio nuo pagrindo gruntu su tapybos sluoksniu priklijavimas,
- dažų sluoksniu, paradusių sankabą su gruntu, priklijavimas,
- išsisluoksniavusios daugiasluoksniu tapybos suklijavimas.

Aliejinės tapybos dažų sluoksniu blokai yra kieti, trapūs, linkę atšokti nuo pagrindo, lukštentis, lūžti. Šio sluoksniu paprastai prispausti (priklijuoti) negalima, nes nesuminkštintas sluoksniu sutrupa.

Aliejinio dažymo paviršiaus suminkštinimui galima panaudoti švelnesnę priemonę, kaip atsargų suvilgymą pinenu (išgrynintas terpentinas) ir spec. lygintuvus, šildytuvus naudojamus restauravimo darbuose aliejinių dažų pašildymui. Dažų sluoksnių pašildymą atlikti per mikalentinį ar papirosinį popierių.

Atšokusių ir suskilusių dažų sluoksnių suminkštinimui galima panaudoti natūralių dervų mišinius su natūraliais vaškais – mastikais.¹

Vaškas – atspari drėgmei, patvari rišamoji medžiaga. Mastikai plastiškumo, klijuojančių savybių suteikia dervos. Damaros derva yra bespalvė, laikui bėgant palengva įgyjanti tik lengvą gelsvą atspalvį, atspari šviesai, bet nepakankamai atspari drėgmei. Vaško priedas padidina mastikos atsparumą drėgmei.

Suminkštinimui ir paklijavimui galima pabandyti mišinį:

- 1 tūrio dalis balinto bičių vaško,
- 1 tūrio dalis damaros dervos,
- 1 tūrio dalis pineno.

Jei mišinys trapus, galima sumažinti damaros lako kiekį mišinyje.

Toms tapybos vietoms, kur dažo sluoksnis smulkiai sutrūkinėjęs ir atšokęs nuo pagrindo, atsilukštenę, galima naudoti tokios sudėties mišinį:

- 1,5 svorio dalys balinto bičių vaško,
- 1 svorio dalis damaros dervos,
- 6 svorio dalys pineno.

Literatūroje tvirtinimui siūloma ir tokios sudėties mastika:

- 100 g mišinio:
- 60 g vaško,
- 30 g damaros dervos,
- 10 g pineno.

Damaros dervos paruošimas: derva susmulkinama, užpilama pinenu ir sekant, kad nesuputotų, emaliuotame arba porceliano inde tirpinama vandens vonioje (100°C) (dervos minkštėjimo temperatūra 85-120°C).

Vaško paruošimas: vaškas smulkinamas, kitame inde išlydomas. Šildoma ant vandens vonioje (80-90°C).

Abu komponentai supilami į emaliuotą indą ir kruopščiai išmaišomi šiltoje vandens vonioje. Po to mastika perfiltruojama per kaproną ar dvigubą marlę.

Prieš šio šilto mišinio panaudojimą, tapyba lengvai suvilgoma pinenu. Pašildytą tirpalą (skystą mastiką) teptuku užtepti ant tapybos ir pridengti mikalentiniu ar papiroso popieriumi.

Spausti nereikia, o tik viršų pašildyti spec. šildytuvu. Gali būti taip, kad mišinį reikės tepti ant popirosinio popieriaus ir juo lengvai prispausti atšokusį dažų sluoksnį.

Popieriaus viršų pašildyti, palyginti lengvai „prispaudžiant“ spec. lygintuvu. Galima naudoti vandeniu pašildytus ar elektrinius spec. šildytuvus (lygintuvus), įkaitintus iki 60-70°C.

Sekti, kad dažų sluoksnio paviršius neįkaistų daugiau nei 60°C. Pradžioje lygintuvas turi vos liesti tapybos paviršių, tuo metu mastika suminkštėja ir patenka į atsiradusias kiaurymes po atsisluoksniavusiais dažais. Kai dažų sluoksnis įgauna plastiškumo, lygintuvu spaudimas padidinamas, po 4-5 min. baigiamas „prispaudimas“ lygintuvu. Kaitinimo proceso trukmė gali būti iki 1 val., reikia šildyti su pertaukomis, nes mastika nuo ilgo kaitinimo tamsėja.

Popieriaus kraštus galima priklijuoti ir vaško tepalo paviršių išlyginus, palikti 6-7 valandom stovėti. Po to, popierius nuimamas. Mastikos perteklius nuimamas pineno ir etilo spirito mišiniu (1:1) arba švariu benzinu, sugeriamas lignino popieriumi.

Kai tapybos sluoksnis pūslėtas, atšokęs nuo pagrindo, bet nesuskilinėję, nesilukštėna smulkiais gabaliukais, tvirtinimas atliekamas per tapybos sluoksnio įtrūkimus injektuojant šiltą tvirtinimo mišinį į tapybos sluoksnio išsipūtusius plotelius, pakilimus. Tapybos paviršių galima užklijuoti ta pačia tvirtinimui naudojama mastika popirosiniu, mikalentiniu popieriumi ir vėliau lengvai prispausti.

Jeigu bus naudojami aliejinių dažų minkštintojai, atidengtas autentiškas dažų sluoksnis gali būti susilpnėjęs. Atidengto dažų sluoksnio profilaktinį sutvirtinimą atlikti 4-6 % žuvų ar odos klijų šiltu tirpalu, juo paklijuojant nuo pagrindo atšokusius dažų sluoksnio fragmentus. Atidengtus dažų sluoksnius užklijuoti mikalentiniu popieriumi, kuris vėliau pašalinamas šiltu vandeniu.

Dažų sluoksnių minkštinimas bei paklijavimas gali būti atliekamas ir naudojant mišinius su natūraliais vaškais. Toms sienų vietoms, kur dažo sluoksnis smulkiai sutrūkinėjęs ir atšokęs nuo pagrindo, naudoti tokios sudėties mišinį:

1,5 svorio dalys balinto bičių vaško;

1 svorio dalis damaros vaško;

6 svorio dalys pineno.

Tačiau, jei atidengtas dažo sluoksnis atšokęs nežymiai ir pagrinde pakraščiuokais, jo paklijavimui galima panaudoti ir akrilinės dervos DISPERSION K9 (gamintojas Kremer pigmente, Vokietija), anksčiau gamintos dervos AC-33 pakaitalą, 0,5-2 % vandeninį tirpalą. Klijuojančiu tirpalu suvilgyti atšokusius tapybos kraštelių ir prispausti lengvai per mikalentinį popierių lygintuvu. Ši operacija labai atsakinga, nes dažų sluoksnis gali sulūžti ir sutrupėti. Todėl darbo metu reikia atlikti bandymus ir tik gavus teigiamą rezultatą, jį taikyti visų dažų sluoksnių platuose.

*¹ И. П. Горин З. В. Черкасова. Реставрация произведений станковой масляной живописи М Искусство, 1977)

4.1.6. Restauracinių medžiagų pašalinimas

Apžiūrėjus altorių, nepastebėta ankstesnių tvarkybos darbų metu naudotų restauracinių medžiagų. Tačiau, jei pašalinus nevertingus dažų sluoksnius, būtų aptikta kad vietomis remontų metu buvo panaudotos netinkamos ar tarpusavyje nederančios medžiagos – jas būtina pašalinti. Tai gali būti surūdiję vinys, gipsiniai (jeigu neautentiški) gruntai, palstilas, vaškas ir t.t.

4.1.7. Antiseptikavimas

Baigus valymą ir tvirtinimą, visus altoriaus paviršius rekomenduojame antiseptikuoti antrą kartą pagal IV skyriuje, 4.1.1. poskyryje „Pirminis antiseptikavimas“ nurodytą metodiką (žr. 4.1.1. poskyrį). Tokiu būdu siekiama užtikrinti, kad pasklidusios mikroorganizmų sporos nepradėtų vegetuoti iš naujo.

4.1.8. Altoriaus pagrindo – medžio lentų, medienos pažeidimų sutvarkymas

Medienos lentų plyšių, ertmių, kenkėjų išgraužų, skylučių užtaisymui, jei tie tapybos pagrindo ploteliai bus vėliau gruntuojami ir retušuojami, galima panaudoti restauracinio grunto masę. Toms pagrindo – lentų – skylutėmis, smulkiais nubrozdinimais pažeistoms vietoms, kurios nebus dengiamos restauraciniu gruntu ir retušuojamos, užtaisyti galima naudoti medžio miltų ir vaško-damaros mastikos patogios darbai konsistencijos mišinį. Būtina sekti, kad šia medžiaga užtaisytos medienos pažeidimų vietos stipriai neblizgėtų.

Didžioji dalis altoriaus drožybinių dekorų elementų mediena yra labai silpna, labai daug medgraužių vabzdžių padarytų landų, skylučių. Drožybos elementų formą palaiko tik grunto ir dažų sluoksniai.

Medienos tvirtinimui galima naudoti *Paraloid B82* ar *Paraloid B67*. Literatūroje nurodoma, kad medienos tvirtinimui, geriau naudoti *Paraloid B67* ištirpintą vait spirite. Rekomenduojama darbinė koncentracija iki 30%, tačiau privalu tvirtinimą pradėti nuo mažos koncentracijos ir jeigu tai yra būtina, ją didinti.

<https://www.preservationequipment.com/files//4ba8f3dc-85c1-44e4-9237-a3db00db1ef4/Paraloid%20B72%20Use.pdf>

4.1.9. Grunto netekčių atstatymas

Vietose, kur gruntas yra pasišalinęs kartu su dažų sluoksniu, jį būtina atstatyti. Prieš tai būtina labai kruopščiai paruošti atstatomų pagrindo – medienos fragmentų paviršius: pašalinti dulkes, smulkias nuosėdes lengvai suvilgytais etilo spirito ir vandens mišiniu (1:1) vatos tamponėliais. Jei

į medžio paviršių įsigėrė vaškai, galima jį atsargiai pavalyti švariu benzinu, pinenu sumirkytais vatos tamponėliais. Paviršių lengvai pašiuškštinti, prigirdyti 2-3% odos klijų tirpalu distiliuotame vandenyje. Girdyti atsargiai, įtapšnojant. Reikia stebėti, kad medienos paviršiuje nesusidarytų nepageidaujama klijų plėvelė. Restauracinį gruntą ruošti iš švarios kreidos, sumaišytos su 10% odos klijų tirpalu (2:1). Į grunto masę galima pridėti nedidelį kiekį (maždaug 200 g grunto – 20 g) linų aliejaus iki patogios darbui plastiškos mišinio konsistencijos. Naujai gruntuotas paviršius turi būti šiek tiek žemesnis už tapybinį dažų sluoksnį. Gruntų aukščių sulyginimas atliekamas mechaninėmis priemonėmis: glaistikais, šepetėliais, švitro popieriumi, audeklu ir pan. Tik pilnai sukietėjus gruntui atliekamas naujai atstatytų gruntuotų fragmentėlių retušas.

Tapybos sluoksnis gali turėti nelygumų, dalis tapybos fragmentų gali būti prarasti. Atsidengęs gruntas turi būti išlygintas, kad gruntas nebūtų įdubęs ar iškilęs atliekant tapybos sluoksnio retušą. Grunto išlyginimui naudoti restauracinį gruntą. Sukietėjus restauraciniam gruntui, būtina jį šlifuoti ir gerai nugludinti, kad užtaisytos nauju gruntu vietos nebūtų aukštesnės už tapybos sluoksnį, nes ant jo dar bus atliekamas retušas.

4.1.10. Profilaktikos nuėmimas ir galutinis dažų sluoksnio valymas bei regeneravimas

Mikalentinį popierių nuimti suvilgius paviršių šiltu distiliuotu vandeniu, tačiau profilaktika imama atidžiai, stengiantis nenuplėšti paklijuotų vietų. Jei polichrominio dekoru pradiniuose tvarkymo darbuose buvo panaudoti vaškai, jų perteklių valyti pineno ir etilo spirito mišiniu, santykiu 1:1. Tuo atveju, jei dažų sluoksnių paklijavimui buvo pasirinktos kitos klijingos medžiagos, tapybą valyti vienu iš rekomenduotinių mišinių. Tačiau pradėti būtina nuo paprasto sauso būdo ir pereiti prie mišinių.

Tapybos dekoru valymą atlikti tik tada, kai bus apsaugotos probleminės vietos, t.y. paklijuoti tapybos sluoksnių atšokimai. Tapybos sluoksnį ir kitus dekoruotus paviršius atgaivinti, valyti pašalinant prikibusias dulkes, kitokius nešvarumus, pasirinktais mišiniais:

- 1) etilo spiritas – 10 ml,
distiliuotas vanduo – 90 ml.
- 2) 1 tūrio dalis etilo spirito,
0,7 tūrio dalys pineno,
0,3 tūrio dalis linų aliejaus.
- 3) 1 tūrio dalis distiliuoto vandens,
1 tūrio dalis etilo spirito,
5-6 lašų 25% amoniako (100 ml mišinio).

Tapybos sluoksnio regeneravimui:

- 2 tūrio dalys pineno.
- 1 tūrio dalis linų aliejaus,
- 1 tūrio dalis damaros lako.

Valymui pasirinkti tinkamiausią mišinį tik atlikus tapybos valymo eksperimentinius bandymus mažiausiai matomoje vietoje. Reikia vengti regeneruojančio mišinio pertekliaus dažo paviršiuje.

4.1.11. Tapybos sluoksnio retušas

Polichromiją atstatyti retušuojant dažų netektis nuriebalintais aliejiniiais meniniais dažais pagal patvirtintą spalvinį projektą.

Polichrominį lipdybos dažymą galima atlikti naudojant įvairių gamintojų (bet turinčių kultūros paveldui skirtą produktų liniją), atitinkamų spalvų temperomis arba atitinkamų spalvų meniniais dažais.

Tapybos retušas įmanomas tiksliai tose vietose, kur yra tapybos netektys, t. y. ant pilnai paruošto sutvirtinto grunto. Retušui naudojamos medžiagos turi būti lengvai pašalinamos. Retušui naudoti natūralius pigmentus, atsparius šarmams ir UV spinduliams. Jei retušui bus naudojami akvarelės dažai, tai jais retušuotą tapybos sluoksnį būtina papildomai sutvirtinti. Tačiau tyrinėta sienų tapyba turi aliejinės medžiagos, todėl retušui gali būti panaudoti ir aliejiniai meniniai dažai, tik juos būtina prieš retušavimą nuriebinti filtro popieriumi. Į naudojamus aliejinius dažus galima pridėti nedidelį kiekį damaros ar lako. Aliejinių dažų matiškumui išgauti, aliejinius dažus skiesti vaško – pineno (3 sv. d. balinto bičių vaško ištirpinti 7 sv. dalyse pineno).

Pastabos:

- atidengto polichrominio dekoro konservavimui – restauravimui reikia pasirinkti vieną rišamąją medžiagą ir naudoti ją visose operacijose. Klijuojančių ir tvirtinančių medžiagų nereikėtų maišyti;
- vaškas yra jautri šilumai ir šalčiui medžiaga, todėl tapybos konservavimą – restauravimą vaško – dervos metodu reikia atlikti esant darbu optimaliai aplinkos temperatūrai.

4.1.12. Tapybos sluoksnio apsauga

Jei tapybos tvarkyme bus panaudoti vašakai, tokią tapybą reikia padengti laku, kurio galima sudėtis:

- 1 svorio dalis balinto bičių vaško,
- 1,3 svorio dalys mastikinio lako,
- 4 svorio dalys pineno.

Apsauginį laką galima keisti pramoniniu damaros laku. Rekomenduojamo lako mišinio panaudojimas duos matinę paviršiaus dangą.

4.1.13. Auksavimas / sidabravimas

Tyrimų metu nustatyta, kad kai kurie altoriaus dekoru elementai buvo auksuoti ir sidabruoti. Rekomenduojama naudoti aukštos kokybės aukso / sidabro lapelius, nes aukso / sidabro imitacijos (pakaitalo) lapeliai greičiau oksiduoja ir praranda blizgėjimą. Auksuotės / sidabruotės pagrindo paruošimą reikia atlikti vienodai kruopščiai, atsižvelgiant į konkrečias altoriaus detalių auksavimo / sidabravimo atlikimo technikas – polimentinė ar aliejinė-klijinė.

Saugos reikalavimai:

1. Naudoti asmenines apsaugos priemones: gumines pirštines, kepurę, apsauginius akinius.
2. Dirbant negerti, nevalgyti, nerūkyti. Po darbo veidą ir rankas nusiplauti vandeniu ir muilu.
3. Jei preparatai išsiliejo ir/arba aptaškė drabužius, nedelsiant nusivilkti užterštus drabužius, kiek įmanoma surinkti išsiliejusį preparatą.
4. Preparatams patekus į akis, nedelsiant gerai praplauti vandeniu.
5. Saugoti, kad preparatai nepatektų į aplinką ir ant kitų paviršių.

Parengė

I-os kat. restauravimo chemijos technologė

Asta Grubinskaitė
(KM atest. nr. 521)

PRIEDAI

Priedas Nr. 1.

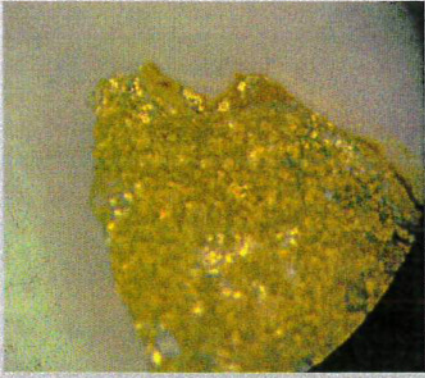
1 lentelė – Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios (u. k. 852) Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus (u. k. 27868), paveikslų rėmų ir skulptūrų mėginių cheminiai ir stratigrafiniai dažų sluoksnių tyrimai.

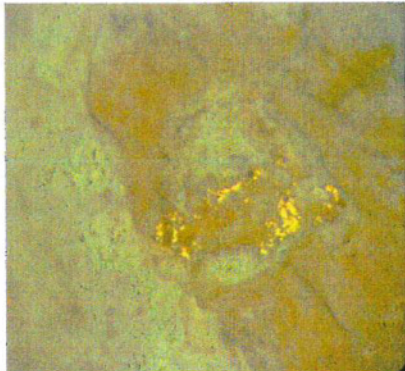

Priedas Nr. 2.

Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios (u. k. 852) Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus (u. k. 27868), paveikslų rėmų ir skulptūrų mėginių tyrimams paėmimo vietų schema.

Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios (u. k. 852) Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus (u. k. 27868), paveikslų rėmų ir skulptūrų mėginių cheminiai ir stratigrafiniai dažų sluoksnių tyrimai

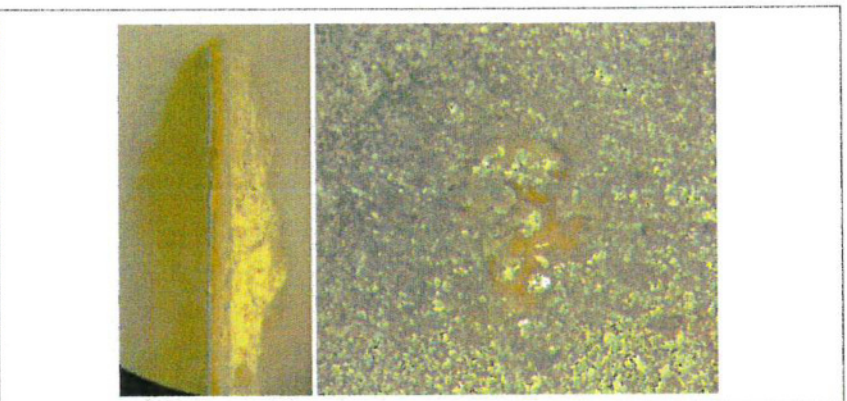
1 lentelė	
Eil. Nr.	Pavyzdžio pavadinimas, paėmimo vieta
Metalo lydinių dangomis dekoruoti paviršiai	
1.	<p>C1 – Mažoji piliastro rokaile. I tarpnis, kairė pusė.</p> <p>1.7. Geltonos spalvos metalo danga. <i>Rasta: vario lydinio pudra.</i></p> <p>1.6. Pažaliavęs labai plonas sluoksnis. Sąlytyje su 1.5. sluoksniu samaninės spalvos, o sąlytyje su 1.7. sluoksniu – smaragdinės žalios spalvos.</p> <p>1.5. Baltas kompaktiškas įvairaus svorio sluoksnis.</p> <p>1.4. Pageltes labai plonas sluoksnis.</p> <p>1.3. Geltonos spalvos metalo danga, išlikusi vietomis. <i>Rasta: aukso lydinio lapeliai.</i></p> <p>1.2. Geltonas labai plonas sluoksnis, išlikęs vietomis.</p> <p>1.1. Baltas plonas porėtas grunto sluoksnis, išlikęs vietomis. Medis, įklijintas odos klijais.</p> <p>2.8. Geltonos spalvos metalo danga. <i>Rasta: vario lydinio pudra.</i></p> <p>2.7. Smaragdinės žalios spalvos labai plonas sluoksnis.</p> <p>2.6. Baltas plonas sluoksnis su pavienėmis oranžiniai raudonomis dalelėmis.</p> <p>2.5. Geltonos spalvos persviečiamas blizgus lako sluoksnis. <i>Rasta: šelakas, nitroceliuliozė.</i></p> <p>2.4. Geltonos spalvos metalo danga, menkai išlikusi. <i>Rasta: aukso lydinio lapeliai.</i></p> <p>2.3. Baltos spalvos metalo danga. <i>Rasta: sidabro lydinio lapeliai.</i></p>
2.	<p>C2 – Centrinio paveikslė rėmas. I tarpnis.</p>

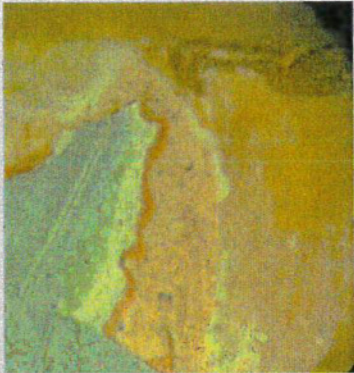
	<p>2.2. Raudonas labai plonas sluoksnis. <i>Rasta: raudonas molis, baltyminės kilmės klijų pėdsakai.</i></p> <p>2.1. Baltas labai storas porėtas grunto sluoksnis. <i>Rasta: kreida, cinko baltojo pėdsakai, baltyminės kilmės klijai?, kiaušinio trynys, aliejaus pėdsakai.</i> Medis, įklijujintas odos klijais.</p>	
<p>3.</p>	<p>3.3. Geltonos spalvos metalo danga. <i>Rasta: vario lydinys.</i></p> <p>3.2. Baltas pilkesnis labai plonas sluoksnis, vietomis pažaliavęs.</p> <p>3.1. Baltas plonas sluoksnis su labai šviesiai oranžiniai raudonomis pavienėmis dalelėmis. Medis, įklijujintas odos klijais.</p>	
<p>4.</p>	<p>4.9. Geltonos spalvos metalo danga. <i>Rasta: vario lydinio pudra.</i></p> <p>4.8. Pažaliavęs labai plonas sluoksnis.</p> <p>4.7. Baltas ypač plonas sluoksnis.</p> <p>4.6. Geltonos spalvos metalo danga, menkai išlikusi. <i>Rasta: auksio lydinio lapeliai.</i></p> <p>4.5. Šviesiai oranžinis ypač plonas blizgus sluoksnis.</p> <p>4.4. Šviesiai persikinis labai plonas sluoksnis su oranžinėmis dalelėmis.</p> <p>4.3. Geltonos spalvos metalo danga, menkai išlikusi. <i>Rasta: auksio lydinio lapeliai.</i></p> <p>4.2. Raudonas ypač plonas polimento sluoksnis.</p> <p>4.1. Baltas labai storas porėtas grunto sluoksnis. Medis, įklijujintas odos klijais.</p>	

<p>5.</p>	<p>C5 – Karnizo viršutinė juosta. I tarpnis, centras.</p>	<p>5.10. Ryškiai baltas plonas sluoksnis. 5.9. Baltas pilko atspalvio ypač plonas sluoksnis. 5.8. Ryškiai baltas labai plonas sluoksnis. 5.7. Baltas kreminio atspalvio skirtingo storio sluoksnis. 5.6. Šviesiai persikinės spalvos skirtingo storio sluoksnis su krakeliuromis. 5.5. Baltas kreminio atspalvio sluoksnis su krakeliuromis. Vietomis pageltęs arba pažaliavęs. 5.4. Geltonos spalvos metalo danga, menkai išlikusi. <i>Rasta: vario lydinio lapeliai.</i> 5.3. Gintaro spalvos blizgus peršviečiamas sluoksnis. 5.2. Baltas labai plonas kompaktiškas sluoksnis. 5.1. Baltas su melsvu atspalviu kompaktiškas skirtingo storio sluoksnis su juodomis dalelėmis. Medis, įklijintas odos klijais.</p>	
<p>6.</p>	<p>C6 – Kairės skulptūros kairė rankovė. I tarpnis.</p>	<p>6.8. Labai šviesiai geltonas ypač plonas sluoksnis. 6.7. Ryškiai baltas labai plonas sluoksnis. 6.6. Samaninės žalios spalvos labai plonas peršviečiamas tąsus sluoksnis. 6.5. Geltonos spalvos metalo danga. <i>Rasta: vario lydinio pudra.</i> 6.4. Šviesiai oranžiniai raudonas ypač plonas sluoksnis su oranžinėmis, raudonomis ir juodomis dalelėmis. <i>Rasta: cinko baltasis, oranžinė ochra, augalų juodo (medžio anglies pėdsakai?), aliejus, baltyminės kilmės klijai, nenustatyta organinės kilmės medžiaga (derva?).</i> 6.3. Ryškiai baltas labai plonas sluoksnis, tvirtai sukibęs su 6.4. sluoksniu. <i>Rasta: cinko baltasis, aliejus, baltyminės kilmės klijai, nenustatyta organinės kilmės medžiaga (derva?).</i> 6.2. Baltas labai storas porėtas grunto sluoksnis. <i>Rasta: kreida, cinko baltojo pėdsakai, baltyminės kilmės klijai?, kiaušinio trynys.</i> 6.1. Skirtingų atspalvių rudas labai plonas sluoksnis, aptinkamas vietomis.</p>	

	<p><i>Rasta: kreidos pėdsakai, ruda ochra, baltyminės kilmės klijai, aliejus.</i> Medis, įklijujintas odos klijais.</p>	
<p>C7 – Dešinės skulptūros pjeDESTALO voliuta. I tarpsnis.</p>	<p>7.6. Šviesiai žydras plonas sluoksnis su mėlynomis ir raudonomis dalelėmis. Apatinė sluoksnio dalis pažaliavusi.</p> <p>7.5. Geltonos spalvos metalo danga.</p> <p><i>Rasta: vario lydinio pudra, sintetinis lakas.</i></p> <p>7.4. Šviesiai persikinis labai plonas sluoksnis su oranžinėmis ir juodomis dalelėmis, šviesesnis nei 6.4. sluoksnis. Vietomis pažaliavęs.</p> <p><i>Rasta: cinko baltasis, oranžinė ochra, augalų juodo (medžio anglies?) pėdsakai, aliejus, baltyminės kilmės klijai, nenustatyta organinės kilmės medžiaga (derva?).</i></p> <p>7.3. Geltonos spalvos metalo danga.</p> <p><i>Rasta: aukso lydinio lapeliai.</i></p> <p>7.2. Raudonas ypač plonas sluoksnis, identiškas 2.2. sluoksniui.</p> <p>7.1. Baltas labai storas porėtas grunto sluoksnis, identiškas 2.1. sluoksniui. Medis, įklijujintas odos klijais.</p>	
<p>C8 – Dešiniojo sparno didžioji voliuta. I tarpsnis.</p>	<p>8.8. Baltos spalvos metalo danga.</p> <p><i>Rasta: aliuminio lydinio pudra.</i></p> <p>8.7. Ryškiai baltas vidutinio storumo sluoksnis.</p> <p>8.6. Žalsvas sluoksnis.</p> <p>8.5. Raudonas labai plonas sluoksnis su krakeliuromis.</p> <p>8.4. Geltonos spalvos metalo danga, menkai išlikusi.</p> <p><i>Rasta: aukso lydinio lapeliai.</i></p> <p>8.3. Gintarinės spalvos ypač plonas peršviečiamas sluoksnis.</p> <p>8.2. Šviesiai persikinis labai plonas sluoksnis su oranžinėmis ir raudonomis dalelėmis.</p> <p>8.1. Baltas storas porėtas grunto sluoksnis. Medis, įklijujintas odos klijais.</p>	
<p>7.</p>		
<p>8.</p>		

9.	<p>C9 – Rokaile po voliuta. Cokolinė dalis, dešinė pusė.</p>	<p>9.1.1. Geltonos spalvos metalo danga. <i>Rasta: vario lydinio pudra, sintetinis lakas.</i></p> <p>9.10. Baltas su žaliu atspalviu ypač plonas sluoksnis.</p> <p>9.9. Ryškiai baltas labai plonas sluoksnis.</p> <p>9.8. Geltonos spalvos metalo danga. <i>Rasta: vario lydinio pudra.</i></p> <p>9.7. Ypač plonas klįjingas? sluoksniš.</p> <p>9.6. Šviesiai persikinis labai plonas sluoksniš su oranžinėmis dalelėmis, identiškias 7.4. sluoksniui.</p> <p>9.5. Šviesiai oranžiniai raudonas ypač plonas sluoksniš su raudonomis ir oranžinėmis dalelėmis, identiškias 6.4. sluoksniui.</p> <p>9.4. Geltonas ypač plonas persviečiamas sluoksniš, menkai išlikęs. <i>Rasta: šelakas, nitroceliuliozė?.</i></p> <p>9.3. Baltos spalvos metalo danga. <i>Rasta: sidabro lydinio lapeliai.</i></p> <p>9.2. Raudonas ypač plonas sluoksniš, identiškias 2.2. ir 7.2. sluoksniams.</p> <p>9.1. Baltas labai storas porėtas grunto sluoksniš, identiškias 6.2. sluoksniui. Medis, įklįjintas odos klįjais.</p>	
10.	<p>C10 – Paveikslas aprėminimas. Tabernakulio vietoje esantis paveikslas, dešinė pusė.</p>	<p>Mėginyš išsisluoksniavęs. Pateikiama numanoma stratigrafija.</p> <p>10.5. Geltonos spalvos metalo vidutinio storio danga. <i>Rasta: vario lydinio pudra, sintetinis lakas.</i></p> <p>10.4. Geltonos spalvos metalo danga, labai menkai išlikusi. Taip pat aptinkama baltos spalvos metalo dalelių. <i>Rasta: vario ir alavo lydinio (alavinės bronzos) pudra. Baltos spalvos metalo pudra – aliuminio lydinys.</i></p> <p>10.3. Geltonos spalvos metalo danga, menkai išlikusi. <i>Rasta: aukso lydinio lapeliai.</i></p> <p>10.2. Raudonas ypač plonas sluoksniš, identiškias 2.2., 7.2., 9.2. sluoksniams.</p> <p>10.1. Baltas storas porėtas grunto sluoksniš, identiškias 2.1., 7.1.</p>	

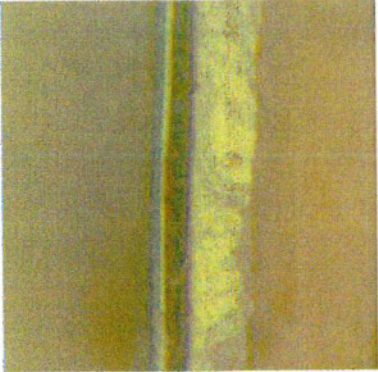
	<p>sluoksniams. Medis, įklijujintas odos klijais.</p>	
	<p>C11 – Dekoratyvinių debesų fragmentas. II tarpsnis.</p> <p>Mėginio stratigrafija skirtinga. Pateikiama daugiausiai sluoksnių turinti stratigrafija.</p> <p>11.7. Baltos spalvos metalo danga. <i>Rasta: aliuminio lydinio pudra.</i></p> <p>11.6. Kremtinės spalvos labai plonas, minkštas sluoksnis, tvirtai sukibęs su 11.5. sluoksniu.</p> <p>11.5. Baltos spalvos metalo danga, menkai išlikusi. <i>Rasta: aliuminio lydinio lapeliai.</i></p> <p>11.4. Rudai oranžinis ypač plonas persviečiamas tąsus sluoksnis. <i>Rasta: baltyminės kilmės klijai, aliejaus pėdsakai?, nemustatyta organinės kilmės medžiaga.</i></p> <p>11.3. Šviesiai persikinis plonas dažų sluoksnis su oranžinėmis dalelėmis, identiškas 7.4., 9.6. sluoksniams.</p> <p>11.2. Baltas purvino atspalvio plonas sluoksnis su juodomis blizgiomis ir labai smulkiomis mėlynomis ir raudonomis dalelėmis. <i>Rasta: kreidos pėdsakai, cinko baltasis, augalų juodo (medžio anglies?), simt. ultramarino ir raudonos ochros pėdsakai, baltyminės kilmės klijai, aliejus, nemustatyta organinės kilmės medžiaga (derva?).</i></p> <p>11.1. Baltas labai storas porėtas grunto sluoksnis, identiškas 2.1., 7.1., 10.1. sluoksniams. Medis, visiškai sutrupėjęs.</p>	<p>11.</p>

Pavyzdžio pavadinimas, paėmimo vieta		Dažų stratigrafija ir cheminių tyrimų rezultatai	
Eil. Nr.	Z1 – Predela. Dešinė pusė.	Polichromuoti paviršiai	
		<p>12.9. Tamsesnis šviesiai mėlynas sluoksnis su stambesnėmis mėlynomis dalelėmis ir pavienėmis baltos ir geltonos spalvos metalinėmis dalelėmis.</p> <p>12.8. Šviesiai mėlynas labai plonas dažų sluoksnis su smulkiomis mėlynomis dalelėmis ir pavienėmis žaliomis dalelėmis.</p> <p>12.7. Baltas plonas dažų sluoksnis.</p> <p>12.6. Purvinas geltono atspalvio labai plonas sluoksnis, tvirtai prikibęs prie 12.7. sluoksnio. Plonesnės vietos blizgios.</p> <p>12.5. Oranžiniai raudonas sluoksnis, apinkamas vietomis. Vietomis labai plonas, vietomis susiraukšlėjęs.</p> <p>12.4. Rožinis sluoksnis su stambiomis juodomis, raudonomis ir rudomis dalelėmis. Su krakeliuromis.</p> <p>12.3. Melsvai baltas labai plonas sluoksnis su smulkiomis mėlynomis dalelėmis, tvirtai sukibęs su 12.4. sluoksniu.</p> <p>12.2. Purvinos spalvos plonas sluoksnis su smulkiomis mėlynomis dalelėmis, tvirtai sukibęs su 12.1. sluoksniu. Skutasi baltomis drožlėmis.</p> <p>12.1. Purvinas, geltonai jmirkęs plonas porėtas grunto sluoksnis. Medis, įklijujintas odos klijais.</p>	
12.		<p>13.11. Baltos spalvos metalo danga.</p> <p><i>Rasta: aliuminio lydinio pudra.</i></p> <p>13.10. Baltas šviesiai pilko atspalvio labai plonas sluoksnis.</p> <p>13.9. Baltas plonas kompaktiškas dažų sluoksnis.</p> <p>13.8. Baltas pilko atspalvio ypač plonas sluoksnis.</p> <p>13.7. Geltonos spalvos metalo danga.</p> <p><i>Rasta: vario lydinio lapeliai.</i></p> <p>13.6. Oranžinesnis šviesus ypač plonas sluoksnis.</p> <p>13.5. Šviesiai persikinis plonas dažų sluoksnis.</p> <p>13.4. Geltonas ypač plonas peršviečiamas lako sluoksnis.</p>	
13.	Z2 – Voliuta. I tarpsnis, kairysis sparnas.		

14.	Z3 – Dešiniojo skulptūros kairė pėda. I tarpsnis.	<p>13.3. Baltos spalvos metalo danga. <i>Rasta: sidabro lydinio lapeliai.</i></p> <p>13.2. Raudonas labai plonas polimento sluoksnis.</p> <p>13.1. Baltas storas porėtas grunto sluoksnis. Medis, įklįjintas odos klįjais.</p> <p>14.6. Tamsiai pilkas labai plonas tašus sluoksnis su geltonos spalvos metalo dalelėmis paviršiuje. <i>Rasta: vario lydinio pudros pėdsakai.</i></p> <p>14.5. Tamsiai rudas labai plonas sluoksnis, aptinkamas vietomis. <i>Rasta: ruda ochra, cinko baltojo pėdsakai, aliejus, nenustatyta organinės kilmės medžiaga (derva?).</i></p> <p>14.4. Baltas plonas sluoksnis. <i>Rasta: cinko baltasis, titano baltojo? pėdsakai, aliejus, nenustatyta organinės kilmės medžiaga (derva?).</i></p> <p>14.3. Baltas geltono atspalvio plonas sluoksnis, aptinkamas vietomis. <i>Rasta: kreidos pėdsakai, bario sulfato pėdsakai, baltyminės kilmės klįjai, aliejaus pėdsakai, nenustatyta organinės kilmės medžiaga (derva?).</i></p> <p>14.2. Purvino balto sluoksnio gabaliukai, aptinkami vietomis. <i>Rasta: kreida, aliejus, baltyminės kilmės klįjai?, kiaušinio trynys.</i></p> <p>14.1. Labai tamsiai rudas ypač plonas sluoksnis, aptinkamas vietomis. <i>Rasta: rudos ochros ir augalų juodo (medžio anglies?) pėdsakai, baltyminės kilmės klįjai, aliejaus pėdsakai.</i></p> <p>Medis, įklįjintas odos klįjais.</p>	
15.	Z4 – Kraštinio piliastro liemens plokštuma. I tarpsnis, dešinė pusė.	<p>15.7. Šviesiai žalias labai plonas sluoksnis su žaliomis, mėlynomis, juodomis ir rudomis dalelėmis.</p> <p>15.6. Šviesiai samaninės žalios spalvos ypač plonas sluoksnis su žaliomis, mėlynomis, oranžinėmis, oranžiniai rudomis ir juodomis dalelėmis, tvirtai sukibęs su 15.5 sluoksniu.</p> <p>15.5. Baltas plonas sluoksnis, tvirtai sulipęs su 15.4. sluoksniu.</p> <p>15.4. Purvinas pageltęs labai plonas peršviečiamas, tašus sluoksnis su rudomis, oranžinėmis ir žaliomis dalelėmis.</p>	

		<p>15.3. Šviesiai persikinis labai plonas dažų sluoksnis su raudonomis ir juodomis dalelėmis, identiškas 7.4. sluoksniui.</p> <p>15.2. Baltas šviesiai melsvo atspalvio vidutinio storio sluoksnis su mėlynomis ir juodomis dalelėmis.</p> <p><i>Rasta: kreidos pėdsakai, cinko baltasis, ultramarino ir augalų juodo (medžio anglies?) pėdsakai, baltyminės kilmės klijai, aliejaus pėdsakai, damaros derva.</i></p> <p>15.1. Baltas labai storas porėtas grunto sluoksnis, identiškas 2.1., 7.1., 10.1., 11.1. sluoksniams.</p> <p>Medis, įklijujintas odos klijais.</p>	
16.	<p>Z5 – Voljuta. Cokolinės dalies dešinė pusė.</p>	<p>16.8. Mėlynas kietas ypač plonas dažų sluoksnis su balto metalo dalelėmis.</p> <p>16.7. Šviesiai samaninės žalios spalvos ypač plonas dažų sluoksnis.</p> <p>16.6. Baltas ypač plonas sluoksnis, tvirtai prikibęs prie 16.5. sluoksnio.</p> <p>16.5. Blizgus ypač plonas sluoksnis.</p> <p>16.4. Šviesiai persikinis ypač plonas dažų sluoksnis, tvirtai sukibęs su 16.3. sluoksniu.</p> <p>16.3. Oranžiniai raudonas ypač plonas dažų sluoksnis.</p> <p>16.2. Baltas šviesiai melsvo atspalvio vidutinio storio sluoksnis su mėlynomis dalelėmis.</p> <p>16.1. Baltas labai storas porėtas grunto sluoksnis.</p> <p>Medis, įklijujintas odos klijais.</p>	
17.	<p>Z6 – Dešinio piliastro bazė. II tarpšnis.</p>	<p>17.8. Šviesiai melsvas vidutinio storio dažų sluoksnis su mėlynomis, rudomis dalelėmis ir pageltusiu paviršiumi. Tvirtai sukibęs su 17.7. sluoksniu.</p> <p>17.7. Baltas plonas sluoksnis.</p> <p>17.6. Geltonos spalvos metalo danga, aptinkama vietomis.</p> <p><i>Rasta: vario lydinio pudra.</i></p> <p>17.5. Oranžiniai raudonas vidutinio storio dažų sluoksnis su raudonomis ir juodomis dalelėmis. Paviršius padengtas peršviečiama blizgia plėvele.</p> <p>17.4. Tamsiai rudas skirtingo storio dažų sluoksnis su rudomis ir blizgiomis juodomis dalelėmis. Aptinkamas vietomis.</p> <p><i>Rasta: ruda ochra, medžio anglies pėdsakai, aliejaus, baltyminės kilmės klijai.</i></p>	

	<p>17.3. Šviesiai kremenis ypač plonas sluoksnis su juodomis ir raudonomis dalelėmis. <i>Rasta: cinko baltasis, augalų juodo (medžio anglies?), raudonos ochros pėdsakai, baltyminės kilmės klijai, aliejus, nemustatyta organinės kilmės medžiaga (derva?).</i></p> <p>17.2. Labai šviesiai geltonai persikinis ypač plonas dažų sluoksnis su juodomis, rudomis ir raudonomis dalelėmis. <i>Rasta: cinko baltasis, raudonos ochros, augalų juodo (medžio anglies?) pėdsakai, baltyminės kilmės klijai, aliejus, nemustatyta organinės kilmės medžiaga (derva?).</i></p> <p>17.1. Baltas labai storas porėtas grunto sluoksnis, identiškas 2.1., 7.1., 10.1., 11.1., 15.1. sluoksniams. Medis, įklijintas odos klijais.</p>	
	<p>Mėginio stratigrafija skirtinga. Pateikiama daugiausiai sluoksnių turinti stratigrafija.</p> <p>18.5. Skirtingų atspalvių rudas labai plonas dažų sluoksnis su rudomis, raudonomis ir juodomis dalelėmis, aptinkamas vietomis.</p> <p>18.4. Šviesiai kreminės spalvos dažų sluoksnis su smulkiomis raudonomis, oranžinėmis ir juodomis dalelėmis ir labai blizgiu paviršiumi.</p> <p>18.3. Baltas sluoksnis su paviršiuje pripusiomis balto ir geltono metalo pudros dalelėmis.</p> <p>18.2. Oranžiniai geltonas vidutinio storio dažų sluoksnis su raudonomis ir oranžinėmis dalelėmis, identiškas 6.4., 9.5. sluoksniams.</p> <p>18.1. Ypač plonas tamsiai rudas sluoksnis su rudomis, raudonomis ir juodomis dalelėmis. Aptinkamas vietomis. <i>Rasta: kreidos pėdsakai, ruda ochra, augalų juodo (medžio anglies?) pėdsakai, baltyminės kilmės klijai, aliejus.</i> Medis, įklijintas odos klijais.</p>	<p>Z7 – Angeliuko skulptūros plaukai. II tarpsnis, dešinysis sparnas.</p>

<p>19.</p>	<p>Z8 – Mensos pagrindas. Centras.</p> <p>19.8. Violetiniai pilkas labai plonas dažų sluoksnis su kieta patamsėjusia plėvele ant paviršiaus.</p> <p>19.7. Žalias plonas dažų sluoksnis su mėlynomis dalelėmis ir geltonos spalvos metalo dalelėmis paviršiuje. Tvirtai prikibęs prie 19.6.</p> <p>19.6. Baltas plonas sluoksnis tvirtai sukibęs su 19.5. sluoksniu.</p> <p>19.5. Pageltes ypač plonas blizgus sluoksnis, tvirtai sukibęs su 19.4. ir 19.6. sluoksniais.</p> <p>19.4. Tamsiai raudonai rudas plonas dažų sluoksnis su raudonomis, rudomis dalelėmis ir krakeliūromis.</p> <p>19.3. Tamsiai pilkas plonas blizgus sluoksnis.</p> <p>19.2. Tamsiai rudas plonas blizgus sluoksnis.</p> <p>19.1. Baltas labai storas porėtas grunto sluoksnis.</p> <p>Medis, įklįjintas odos klįjais.</p>	
------------	---	---

Cheminius ir stratigrafinius

dažų sluoksnių tyrimus atliko:

II-os kat. restauravimo technologijų chemikė – tyrėja

Data: 2018-01-03

Eglė Gražėnaitė
(KM atest. Nr. 509)

Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia (u.k.852) Švč. Rožinio Mergelės Marijos altorius su skulptūromis ir paveikslais (u.k. 27868).

Mėginių tyrimams paimimo vietų schema

C11
Nr.11.

Z7 Angelo plaukai
Nr.18.

C5
Nr.5.

Z6
Nr.17.

C4 Nr.4.

C3
Nr.3.

C1
Nr.1.

Z4
Nr.15.

C2
Nr.2.

Z3 Skulptūros
koja Nr.14.

C6 Nr.6.

C7
Nr.7.

C10
Nr.10.

Z2
Nr.13.

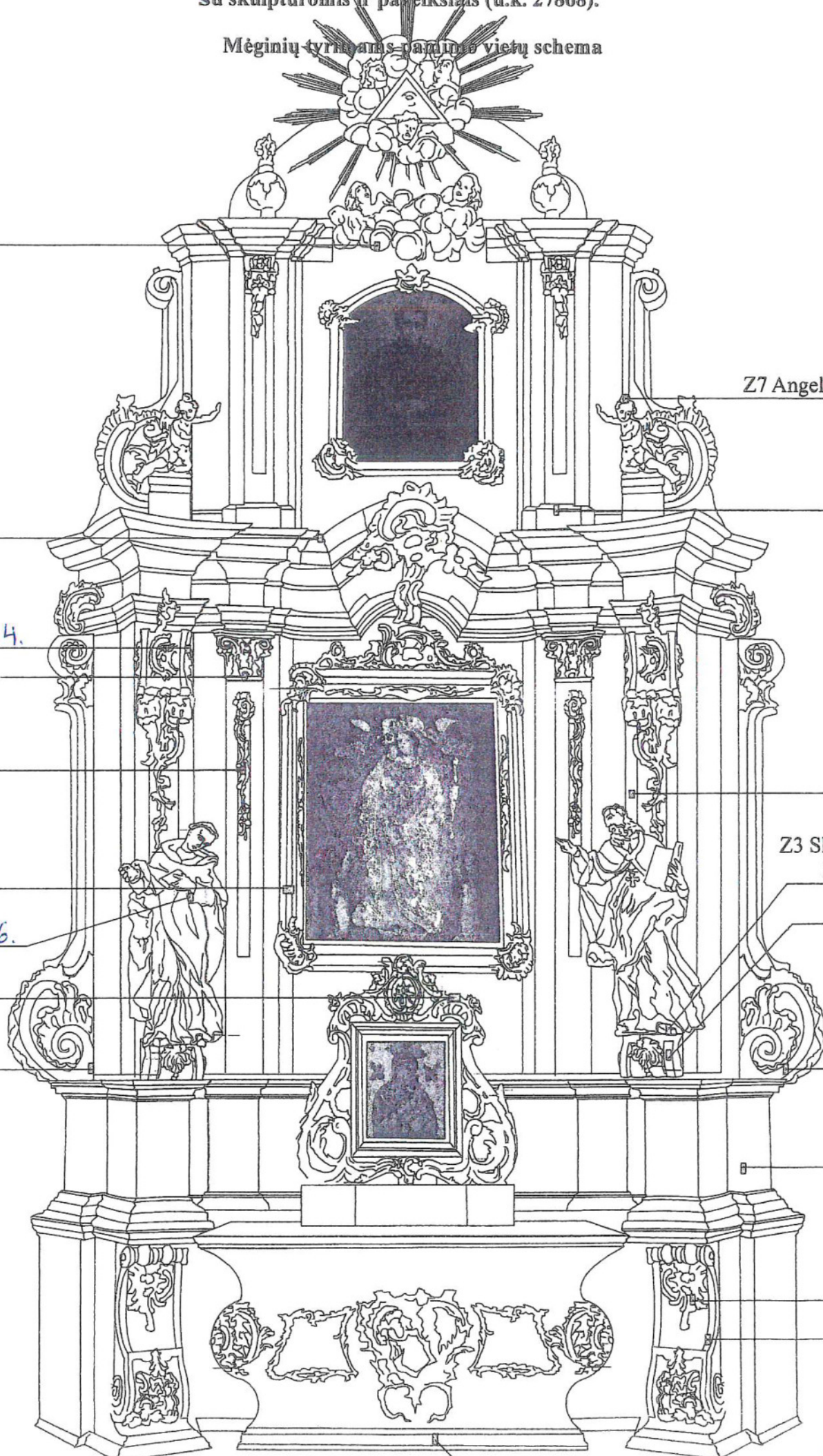
C8
Nr.8.

Z1
Nr.12.

C9 Nr.9.

Z5
Nr.16.

Nr.19. Z8

ARCHEODOMUS
RESTAURAVIMAS, PROJEKTAVIMAS, TYRIMAI

Filaretų g.85-51, 01025 Vilnius, tel. 868984026, el.p. archeodomus@gmail.com. Įm.k. 121577821

STATYTOJAS: **Simno Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų parapija**
Įm. kodas 192067393
Kreivoji g. 2, LT-64312, Simnas
El.p. rzukauskas95@gmail.com
Tel.nr. 861260260

OBJEKTAS: **Simno Švč.M. Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia (unik.obj.k. 852)**
Alytaus raj. sav., Simno sen., Simno m., Kreivoji 2.

TVARKYBOS DARBŲ PROJEKTO PAVADINIMAS: **Simno Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios (unik.obj.k. 852)**
Alytaus raj. sav., Simno sen., Simno m., Kreivoji 2.
Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus su skulptūromis (u. k. 27868)
polichromijos tyrimai

TVARKYBOS DARBŲ RŪŠIS: Taikomieji tyrimai (T)

TYRIMŲ RŪŠYS: Polichromijos

STADIJA: Priešprojektiniai darbai (PD)

Tyrimų vadovas

A.Kaušiniene
NKPAS atest. Nr. 4250, išduotas 2017-02-22
kvalif. liud. Nr. 342, išduotas 2016-12-07

Tyrė:

L. Katinaitė
kvalif. liud. Nr. 447, 2023-07-01

Turinys

1. Polichromijos tyrimų aiškinamasis raštas
2. Polichromijos tyrimų išvados ir pasiūlymai
3. Stratigrafijos fotofiksacija
4. Stratigrafijos fiksacija
5. Zondažų žymėjimo kartograma
6. Spalvinė retrospekcija

Priedai: kvalifikacijos atestatai

**SIMNO ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ BAŽNYČIOS (U. K. 852) ŠVČ.
ROŽINIO MERGELĖS MARIJOS ALTORIAUS SU SKULPTŪROMIS (U. K. 27868)
POLICHROMIJOS TYRIMŲ AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios (u. k. 852) Švč. Rožinio Mergelės Marijos altoriaus (u. k. 27868) polichromijos tyrimų tikslas – nustatyti polichromijos raidos etapus, užfiksuoti dažymų, sluoksnių stratigrafiją. Ataskaitoje pateikiamos apibendrintos istorinės žinios, išskiriami III polichromijos etapai:

I etapas. Retabulas šviesios ochros spalvos, karnizai polichromuoti modeliuojant pilkais tonais, drožtiniai elementai auksuoti, sidabruoti polimentine auksavimo technika.

II etapas. Retabulas polichromuotas rusvais atspalviais, kurta marmuro imitacija. Karnizai perdažyti ruda spalva. Drožtiniai elementai dalinai perauksuoti aliejine auksavimo technika.

III etapas. Retabulas padengtas šaltų tonų spalvomis: žalia, žydra. Karnizai, drožtiniai elementai padengti bronzos, aliuminio pudros miltelių aliejiniais dažais.

Pateikiamos stratigrafinės lentelės su mėginiais, zondu fotografacija, jų žymėjimas kartogramoje, spalviniai projektai, išvados ir pasiūlymai.

Iš viso atlikta 115 stratigrafijos zondu. Rasta iki 8 aliejinių dažų uždažymų sluoksnių.

Trumpos istorinės žinios

Remiantis istoriniais šaltiniais, nustatyta, jog Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia pastatyta 1520 m. Simno, kaip ir daugelio kitų bažnyčių, meniniam paveldui reikšmingą įtaką darė parapijos bendruomenė bei jos pamaldumo formų kaita. Simno bažnyčios meniniam vaizdui ypač daug įtakos turėjo Rožinio brolija, čia įsisteigusi galbūt dar XVII a., o nuo 1740 m. turėjusi nuolatinę vietą bažnyčioje: brolijai pietinėje (laiškų) pusėje priklausė mažoji zakristija ir trys altoriai. Gali būti, jog būtent dėl Rožinio brolijos veiklos tradicijų, Simno bažnyčioje susiklostė savita jos įrenginių ir atnaujinimų topografija. Dažniausiai būtent pietinėje pusėje XVIII-XIX a. vykdavo įvairios pertvarkos.

Šaltiniuose teigiama, kad XVIII a. pabaigoje įrengti trys nauji altoriai: didysis, Švč. Jėzaus vardo bei Rožinio švč. Mergelės Marijos. Inventorių duomenimis altoriai drožėjų darbo. Šis laikotarpis – vėlyvojo rokocinio baroko klestėjimo metas, todėl neabejotinai naujieji altoriai įgijo būdingų rokoko architektūros ir drožybos bruožų. Daugiausia rokocinių elementų išliko Rožinio Švč. Mergelės Marijos altoriuje. Pasak šaltinių, 1873 m. Rožinio altoriaus vieta vis dar išliko nepakitusi, nors bažnyčią niokojo prancūzų armija, gaisrai, bei dėl kiauro stogo besikaupianti drėgmė.

Altorius medinis, dviejų tarpsnių, puoštas skulptūromis, rokailiais, gėlių girliandomis.

Menotyrimuose tyrimuose keliamas Rožinio Švč. Mergelės Marijos altoriaus stiliaus problematiškumas. Nesutariama, ar tai rokocinis iš dalies XIX a. pab ir XX a. pertvarkytas altorius, ar vis dėlto XIX a. neobarokinis statinys, puoštas XVIII a. skulptūromis. Altorius neabejotinai buvo perdarytas, tačiau nėra įvardinta, kokie pakitimai padaryti 1888-1890 remontų metu. Pasak inventorių, retabulo sandara nepakito, nors rekonstrukcijos metu gerokai supaprastėjo: atkreipiamas dėmesys į primityvų skydą, prie kurio pritvirtina glorijs, teigiama, kad glorijs panaudoti vėlesnės kilmės drožiniai. Ankstyviausi išlikę rokociniai altoriaus elementai – šv. Dominyko bei šv. Augustino skulptūros, ekspresyvos angeliukų figūros.

Tiksliau apibrėžti altoriaus stilistiką gali padėti tik cheminiai, polichrominiai tyrimai ir jų analizė.

Pagal A. Aleksandravičiūtės „Simno bažnyčios altorių istorijos klausimai“, Art Academiae atrium Vilnensis 51, Vilnius, 2008

**SIMNO ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ BAŽNYČIOS (U. K. 852) ŠVČ.
ROŽINIO MERGELĖS MARIJOS ALTORIAUS SU SKULPTŪROMIS (U. K. 27868)
POLICHROMIJOS TYRIMŲ IŠVADOS IR PASIŪLYMAI**

Remiantis atliktais polichromijos tyrimais siūloma eksponuoti ankstyviausią išlikusį I polichromijos etapą: šviesios ochros spalvos retabulo dangą, pilkus modeliuotus karnizus, autentišką polimentinę auksuotę ir sidabruotę.

Siūloma, parinkus tinkamą vietą, eksponuoti nedidelius marmuro imitacijos altoriaus retabulo zondus.

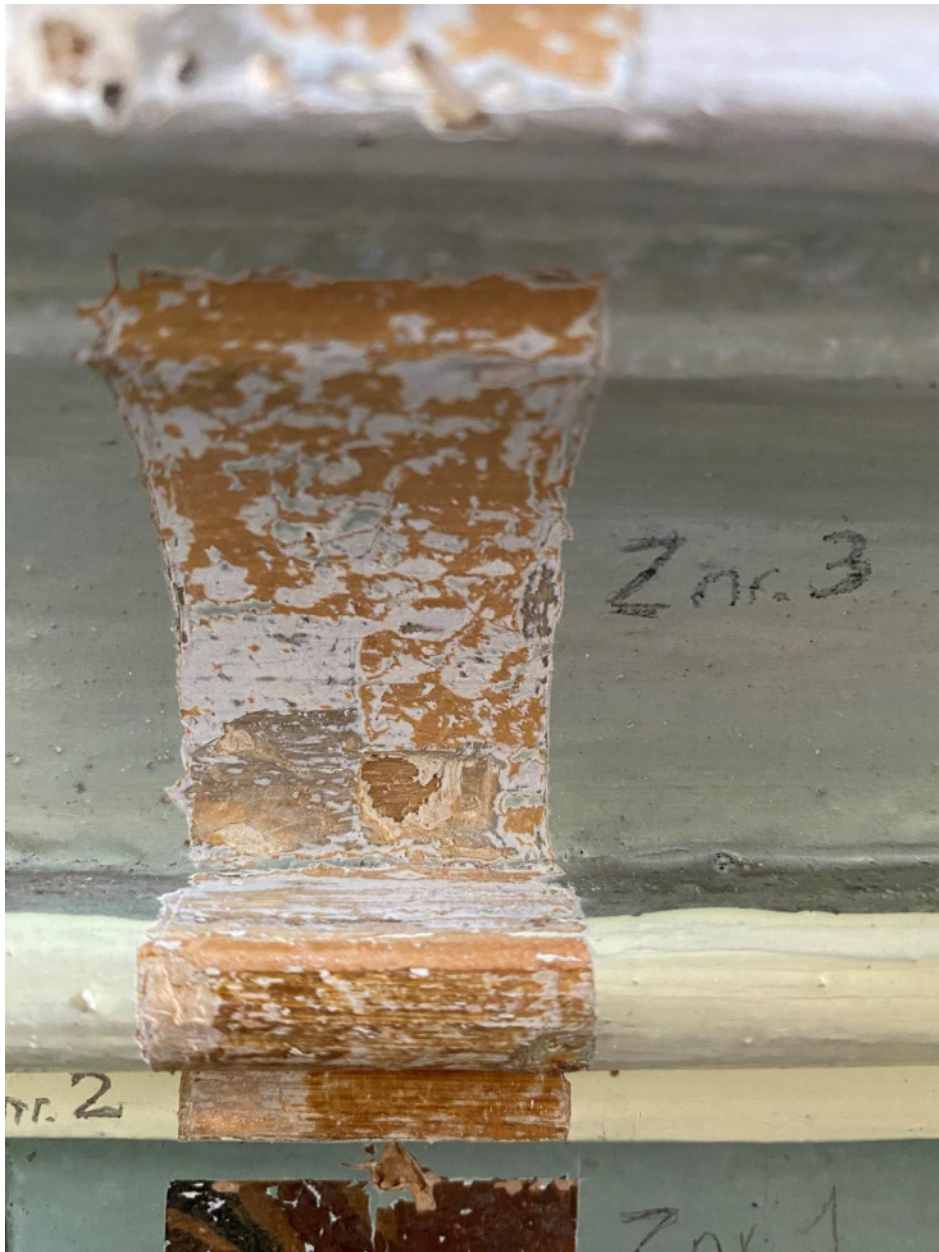
**SIMNO ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ BAŽNYČIOS (U. K. 852) ŠVČ.
ROŽINIO MERGELĖS MARIJOS ALTORIAUS SU SKULPTŪROMIS (U. K. 27868)
STRATIGRAFIJOS FOTOFIKSACIJA**

Z1, retabulo plokštuma

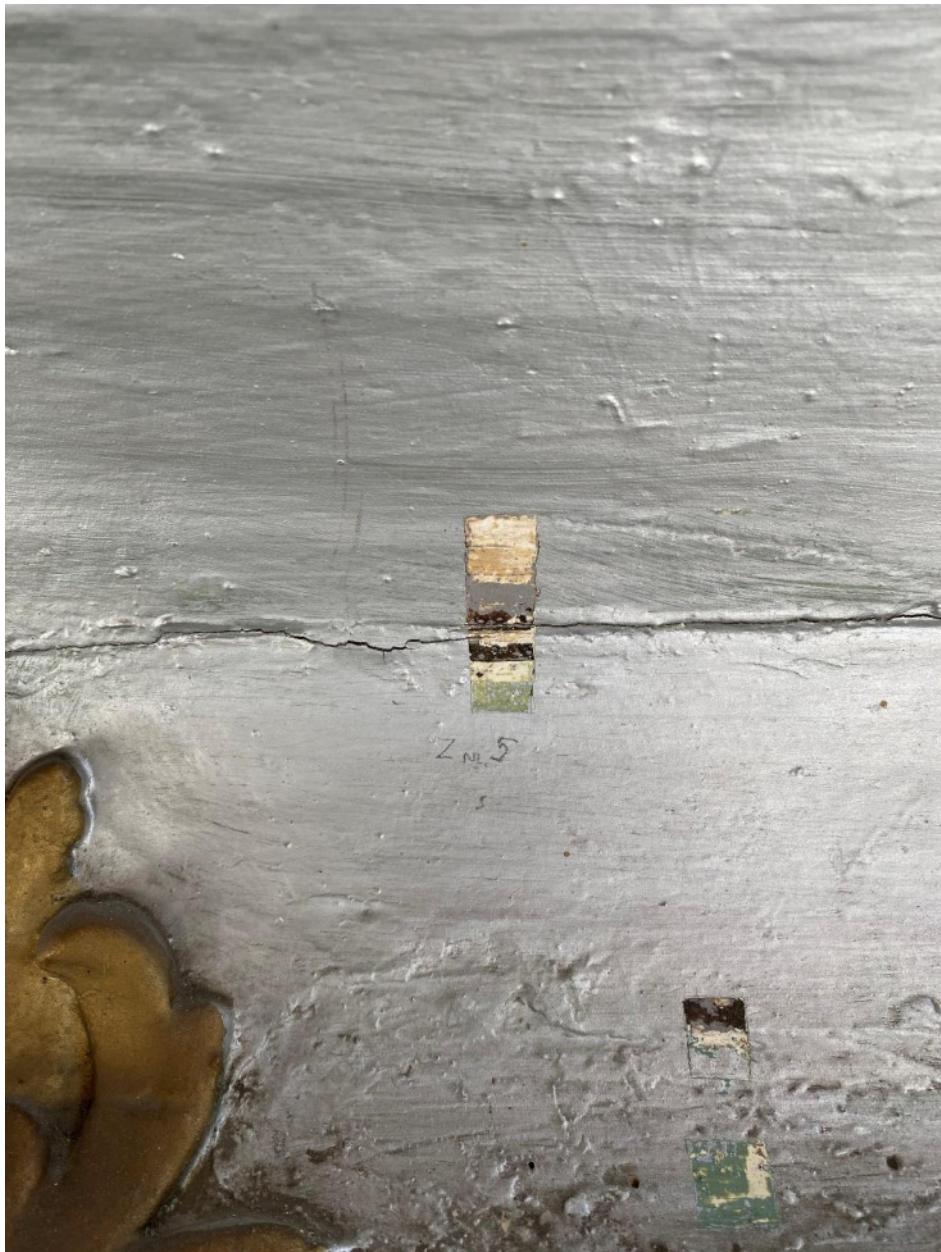
Z2 karnizas

Z3, karnizas

Z4, karnizas

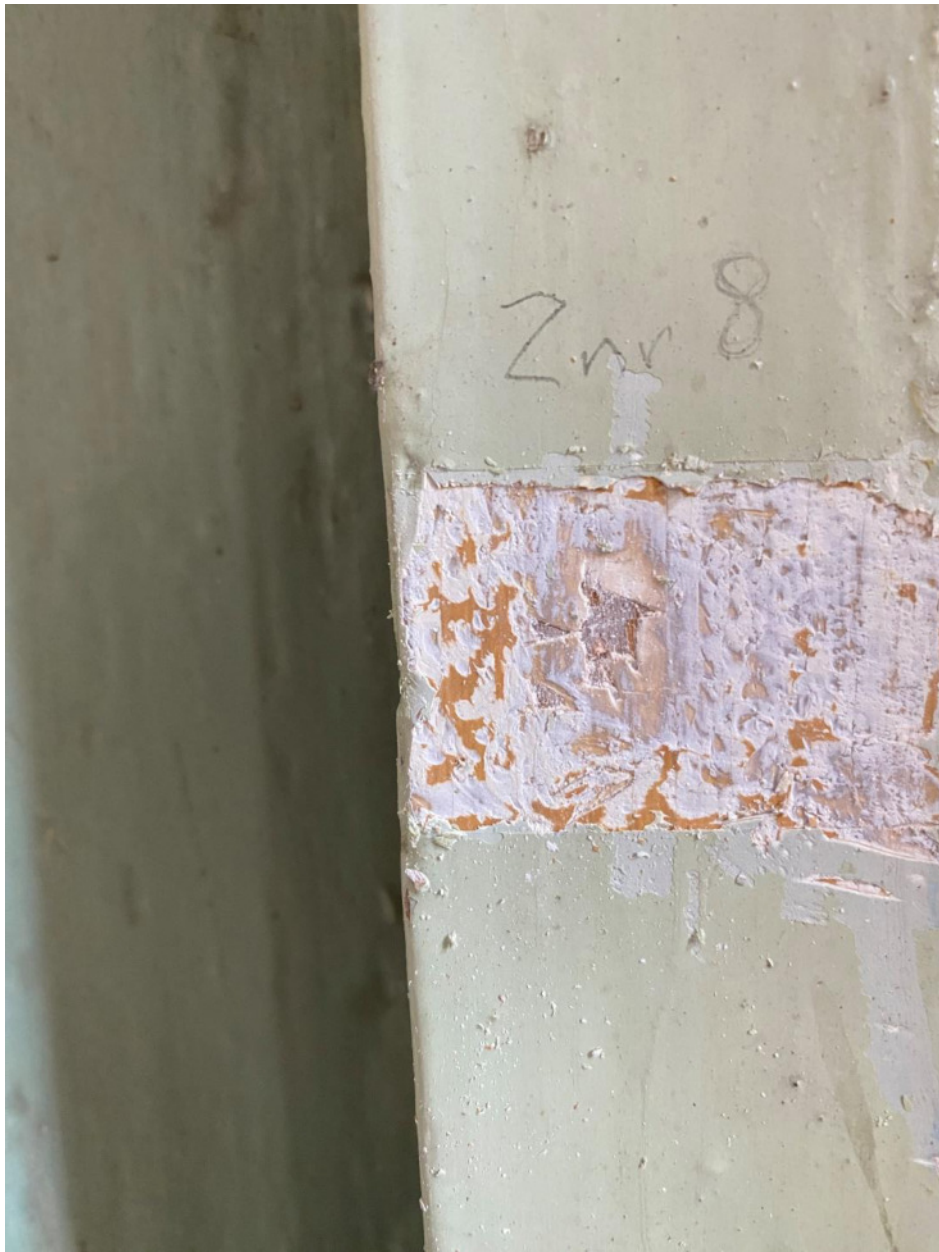
Z5, mensa

Z6, mensa

Z7, piliastro įsprūda

Z8, piliastro plokštuma

Z9, mensos dekoras

Z10, mensos dekoras

Z11, mensos dekoras

Z12, mensos dekoras

Z

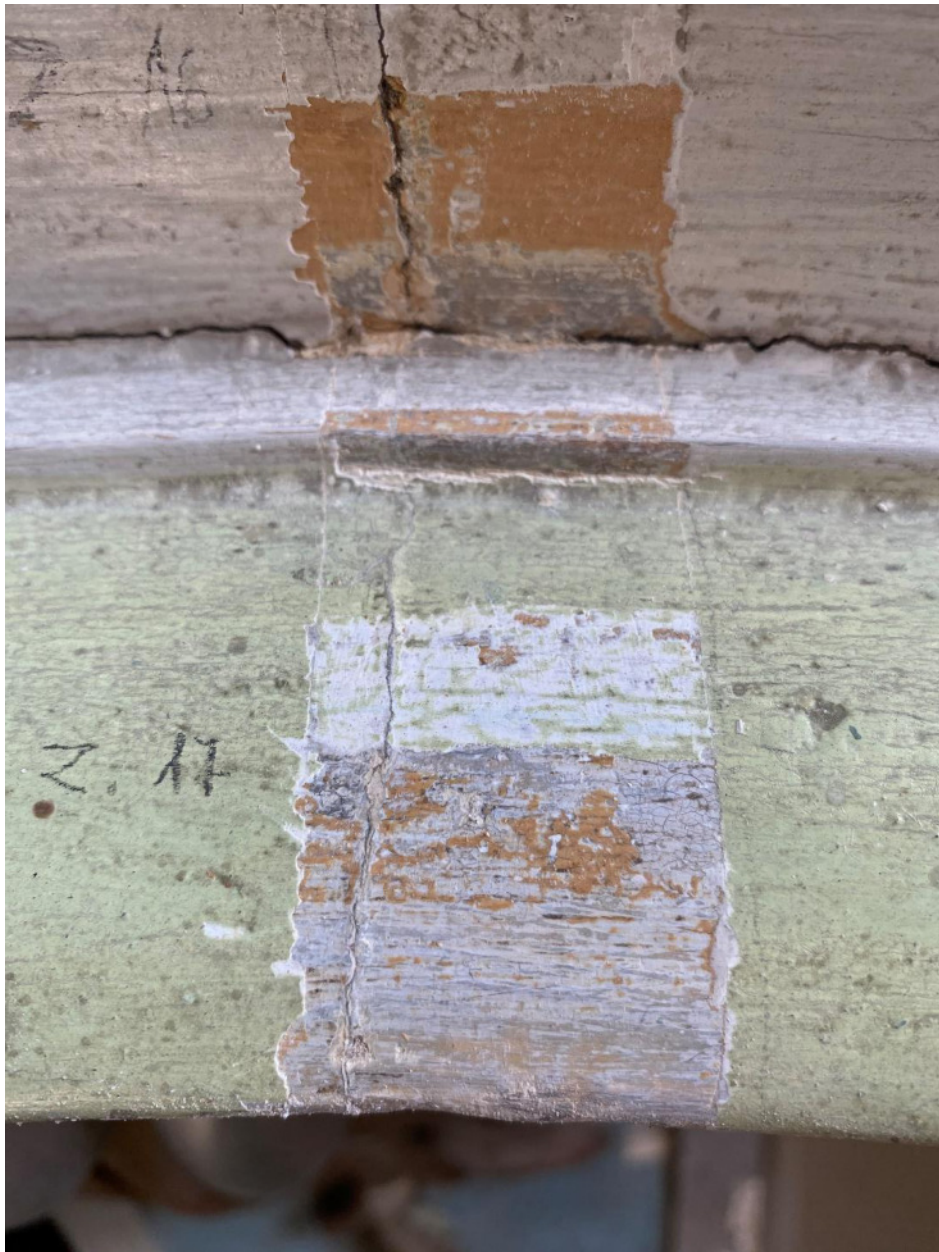
Z13, Z14, karnizai

Z15, karnizas

Z16, karnizas

Z17, karnizas

Z18,Z19 karnizai

Z20

Z21

Z22

Z23

Z24

Z25

Z26

Z27, Z28

Z29

Z30

Z31

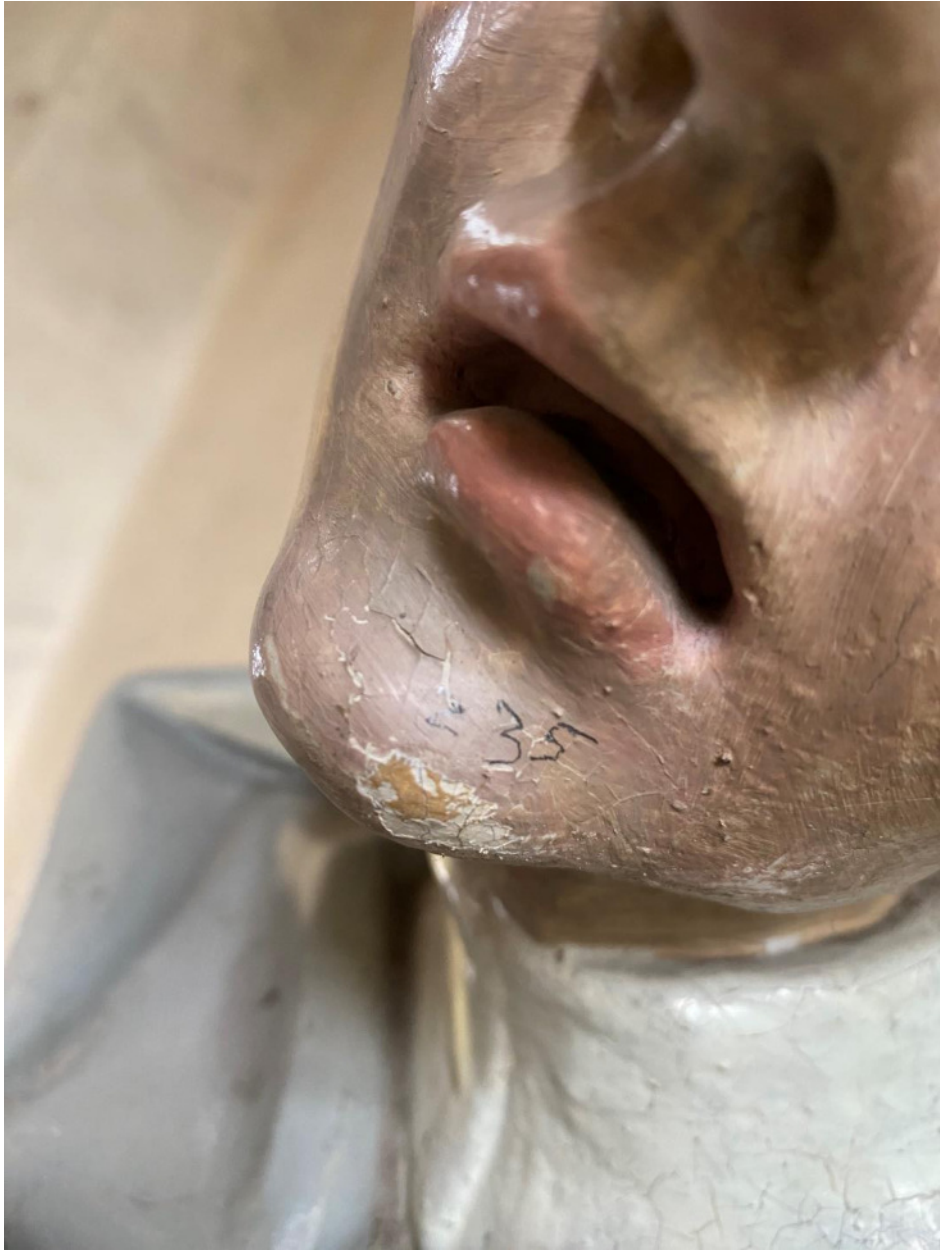
Z32

Z33

Z34

Z35

Z36

Z37

Z38

Z39

Z40

Z41

Z42

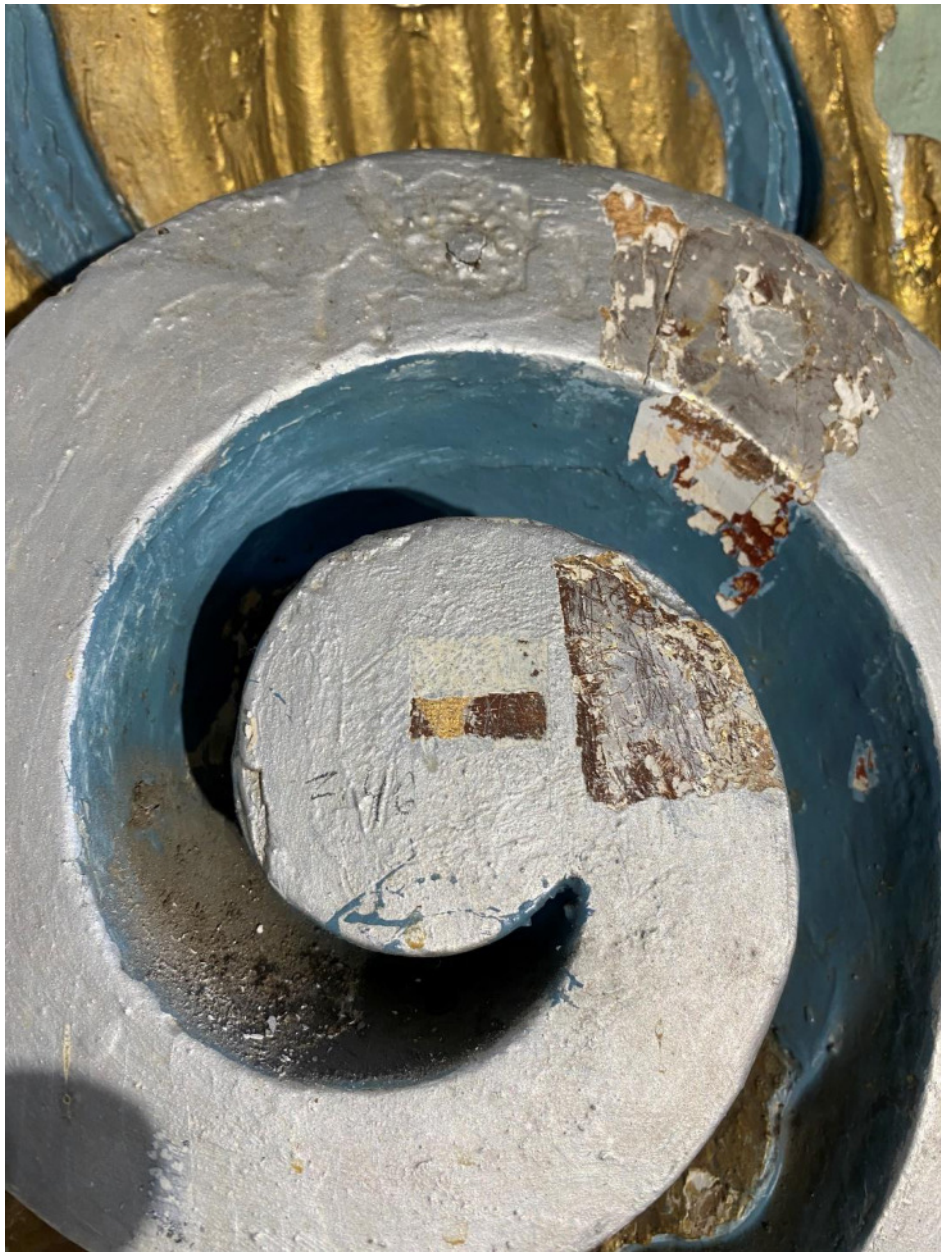
Z43

Z44

Z45

Z46

Z47

Z48

Z49

Z50

Z51

Z52

Z53

Z54

Z56, Z57